

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН

НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 9/2023

СЪДЪРЖАНИЕ

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ.....	4
Решение № 307 от 11.09.2023 г. на ВКС по н. д. № 179/2023 г., III н. о., докладчик председателят Лада Паунова	4
Решение № 312 от 19.09.2023 г. на ВКС по н. д. № 718/2023 г., II н. о., докладчик съдията Бисер Троянов.....	15
Решение № 322 от 25.09.2023 г. на ВКС по н. д. № 860/2022 г., II н. о., НК, докладчик съдията Милена Панева	18
Определение № 409 от 20.09.2023 г. на ВКС по ч. н. д. № 805/2023 г., I н. о., докладчик съдията Татяна Грозданова.....	29
II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ	30
Определение № 2681 от 26.09.2023 г. на ВКС по ч. гр. д. № 3541/2023 г., III г. о., докладчик съдията Майя Русева	31
Определение № 2703 от 27.09.2023 г. на ВКС по ч. гр. д. № 3082/2023 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева.....	34
Определение № 50212 от 26.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2566/2022 г., II г. о., докладчик съдията Гергана Никова.....	38
Решение № 84 от 19.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1350/2023 г., IV г. о., докладчик председателят Зоя Атанасова	42
Решение № 50021 от 15.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3587/2021 г., II г. о., докладчик председателят Снежанка Николова	45
Решение № 50026 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3498/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров	47
Решение № 50028 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3773/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров	53
Решение № 50054 от 19.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2944/2022 г., II г. о., докладчик съдията Снежанка Николова	61
Решение № 50059 от 18.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1803/2022 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова	64
Решение № 50060 от 18.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2045/2022 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова	66
Решение № 50258 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3800/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров	71
Решение № 50276 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4570/2021 г., IV г. о., докладчик председателят Зоя Атанасова	76

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	86
Решение № 50044 от 27.09.2023 г. на ВКС по т. д. № 470/2022 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков.....	86
Определение № 667 от 8.09.2023 г. на ВКС по ч. т. д. № 887/2023 г., II т. о., докладчик съдията Людмила Цолова	91
Определение № 674 от 15.09.2023 г. на ВКС по ч. т. д. № 1121/2023 г., II т. о., докладчик съдията Зорница Хайдукова	96
Определение № 705 от 28.09.2023 г. на ВКС по ч. т. д. № 1283/2023 г., I т. о., докладчик съдията Кристиана Генковска	98

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

1. Направен видеозапис извън регламента, предвиден в наказателния процес, не съставлява доказателствено средство, но следва да се цени като веществено доказателство. Въпросът за възможността да се използва в процеса на доказване такъв запис, доколкото е направен в нарушение на защитени права, изисква да се даде отговор до каква степен е допустима намесата в тези права. Когато подобна намеса се осъществява от държавата (напр. в случаите на използване на СРС), е необходимо тя да отговаря на критериите по чл. 8, ал. 2 от Конвенцията. Приложимият критерий според ЕСПЧ в отношения между частно правни субекти е въпросът за справедлив баланс между конкуриращи се интереси. Според Съда правото на личен живот не е неограничено, то може да бъде ограничавано в защита на други конституционни права. Именно тази логика е приложима в настоящия случай, защото независимо от навлизането в правно защитената сфера на други лица, балансът между правото на лична неприкосновеност и интереса от справедливо правосъдие, в частност, разкриване на престъпление, изисква отдаване на приоритет на обществения интерес (вж. решение на ЕСПЧ по дело *De la F. C. v. S.*). Такива съображения не се излагани от въззивния съд, но обосновават процесуалната допустимост на видеозаписите.

чл. 144, ал. 3, вр. ал. 1 НК

Решение № 307 от 11.09.2023 г. на ВКС по н. д. № 179/2023 г., III н. о., докладчик председателят Лада Паунова

Касационното производство е образувано по касационна жалба и допълнение към нея от подсъдимия С. Е. М., депозирани чрез защитник – адв. В. К., и допълнение, подадено лично от подсъдимия, срещу нова въззивна присъда № 143 от 07.11.2022 г. по внохд № 4330/2021 г. по описа на Софийски градски съд, НО, XIII въззивен състав.

С присъда от 29.06.2021 г., постановена по нохд № 15999/2020 г. по описа на Софийски районен съд, НО, 108-ми състав, подсъдимият С. Е. М. е признат за невиновен и е оправдан по повдигнатото му обвинение за извършено престъпление по чл. 144, ал. 3, вр. ал. 1 от НК.

Срещу първоинстанционната присъда са подадени протест от прокурор при Софийска районна прокуратура, впоследствие оттеглен, и въззивна жалба от повереника на частния обвинител Г. В. Л. – адв. А. Д.. С присъда № 143 от 07.11.2022 г. по внохд № 4330/2021 г. по описа на Софийски градски съд, НО, XIII въззивен състав първоинстанционната присъда е отменена и подсъдимият С. Е. М. е признат за виновен в това, че на 17.04.2020 г., в [населено място], по [улица], се заканил на Г. В. Л. с убийство с думите "Ще те убия, ще те разфасовам, мъртъв си, няма да влезнеш в този вход" и това заканване би могло да възбуди основателен страх за осъществяването му у Л., поради което и на основание чл. 144, ал. 3, вр. с ал. 1 от НК и чл. 54, ал. 1 от НК го е осъдил на лишаване от свобода за срок от три години и шест месеца, което на основание чл. 57, ал. 1, т. 3 ЗИНЗС да бъде изтърпяно при първоначален общ режим.

Съдът се произнесъл по веществените доказателства и разноските.

С касационната жалба са заявени всички основания за проверка по чл. 348, ал. 1 от НПК и се иска, в условията на алтернативност, отмяна на постановената осъдителна присъда и оправдаване на подсъдимия или изменението ѝ с намаляване на наложеното наказание.

В изготвеното допълнение към касационна жалба, депозирано чрез защитника – адв. К., са изложени съображения в подкрепа на релевираните касационни основания по чл.

348, ал. 1, т. 1 - 3 от НПК. Оплакването за допуснати процесуални нарушения се аргументира с: допускане без основание на преразпит на свидетелите Р. З. и М. З., които са роднини помежду си и са в близки приятелски отношения с пострадалия Г. Л. и свид. В. З., която живее на семейни начала с последния; кредитиране на показанията на посочените свидетели, без обстоятелствата за техните взаимоотношения да са изяснени от съда; неправилен извод, че показанията на четиримата свидетели се подкрепят от тези на свид. Б. Г. – служител на МВР, който не е очевиден; назначаване на експертизи, за които защитата е узнала в хода на въззивното съдебно следствие, поради което е била лишена от възможността да поиска отвод на назначените вещи лица; неправилна оценка на тези експертизи като подкрепящи фактическата обстановка, изведена от показанията на четиримата свидетели. Сочи се, че пострадалият Л. не е изпитал основателен страх от извършване на престъпление спрямо него. Единственият довод във връзка с основанието по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК се състои в това, че според касатора наложеното наказание от три години и шест месеца лишаване от свобода е определено в такъв размер единствено, за да не бъде приложен институтът на условното осъждане, което, от своя страна, предполага наличие на предубеденост на съдебния състав.

В допълнението към касационната жалба, подадено лично от подсъдимия М., са изложени подробни съображения в подкрепа на заявените касационни основания. По отношение на допуснатото нарушение на материалния закон се сочи, че при възприета идентична фактическа обстановка с тази на първоинстанционния съд, подсъдимият е признат за виновен в извършването на деяние, което не е осъществил. Твърди се, че неправилното приложение на материалния закон се дължи и на допуснатите от въззивната инстанция съществени процесуални нарушения, свързани с оценъчната дейност на съда, които са довели до порочно формиране на вътрешното му убеждение. Като съществено нарушение на процесуалните правила се сочи: едностранното и изопачено тълкуване на фактите, направено тенденциозно и с явно проявен обвинителен уклон; преразказване на показанията на пострадалия и свидетелките В. З., М. З. и Р. З., без отчитане на тяхната близка обвързаност и обединяването им срещу подсъдимия, породено от влошени междусъседски отношения; игнориране на обстоятелството на подаване на множество сигнали срещу подс. М. и съпругата му от тази група лица пред органите на 6 РПУ СДВР; липса на анализ на противоречията в доказателствените материали; обвинителен уклон на съда при събиране и оценка на доказателствата; необективност поради несъбиране на данни от други живущи лица в блока; безкритичното възприемане в анализа на съда на заключенията на съдебномедицинските и фоноскопски експертизи; произнасяне на съда извън фактическите и правни рамки на обвинението; постановяване на присъдата от незаконен състав, доколкото същият е бил предубеден; липса на мотиви поради липса на отговор на всички съществени възражения на защитата. По отношение на явната несправедливост на наложеното наказание се сочи, че същата произтича от опорочения съдебен акт и предубедеността на съдебния състав, като при определянето на наказанието не са отчетени в нужната степен добрите характеристични данни, сравнително тежкото материално и семейно положение, свързано с полагане на грижи на непълнолетно дете, осигуряване на издръжка на последното и на съпругата на подсъдимия. В тази връзка, според касатора, съдът неправилно е приел наличие на превес на отегчаващите вината обстоятелства, като е игнорирал редица смекчаващи такива, като напр. липсата на криминална дейност от страна на подс. М., здравите семейни връзки, образованието, полагането на общественополезен труд и ползването с добро име в обществото. Твърди се превес на смекчаващите обстоятелства и несъответност на наложеното наказание с целите по чл. 36 от НК.

По реда на чл. 351, ал. 4 от НПК е депозирано второ допълнение към касационната жалба, подадено от упълномощения пред настоящата инстанция защитник – адв. Л. Т.. Оплакването за допуснати съществени нарушения на процесуалните правила се мотивира

с доводи: атакуваната присъда не е убедителна; вътрешното убеждение на решаващия съд е изградено в нарушение на процесуалните правила, гарантиращи установяването на обективната истина; тенденциозност и едностранчивост в интерпретацията на доказателствените източници; липса на мотиви на въззивната присъда поради непосочване на разликата във възприетата фактическа обстановка; противоречия в мотивите – от една страна, твърдения, че закана е реализирана чрез слово, от друга – че освен вербална, тя включва и физическо посегателство по отношение на пострадалия, и от трета – че закана представлява "конкретната инкриминирана случка", противоречия относно хронологията на събитията; недопустимо ценене на видеозаписите и неотнositимост на част от тях; неправилно възприемане на експертните заключения; възприемане на недопустими експертни заключения, поради липсата на връзка с предмета на доказване; липса на критичност в оценката на показанията на заинтересованите свидетели; неправилно ценене на показанията на свидетелите – полицейски служители; допускане на фаворизиране на едни доказателствени източници за сметка на други; неправилно образуване на въззивното производство. Възраженията за неправилно приложение на материалния закон се състоят в това, че фактическите данни не са оценени в цялост и с оглед действителното им съдържание; че изречените думи от подсъдимия са негодни да възбудят основателен страх; че подсъдимият чрез изричане на думите е демонстрирал причината за своя гняв и агресия; изреченото е израз на влошените отношения, без да са налице обективни предпоставки за осъществяване на заканите; че липсват доказателства подсъдимият да е изрекъл инкриминираните думи, при това в поредността, която е приета; че заплахите не са довели до реален страх у пострадалия. Оплакването за явна несправедливост на наложеното на подсъдимия наказание се аргументира с принципни съображения, свързани с наказателната репресия; с довод, че определеното наказание е произволно; че не е справедлив начинът на изтърпяването му.

В съдебното заседание пред касационната инстанция упълномощеният защитник на подсъдимия С. М. – адв. Л. Т., поддържа подадената касационна жалба и допълненията към нея по изложените съображения и с направените искания, като пледира за процесуална и материална незаконосъобразност на атакувания съдебен акт, като акцентира върху някои от допуснатите съществени процесуални нарушения и обвързва с тях нарушението на материалния закон. Счита, че деянието е несъставомерно от обективна и субективна страна. Намира наложеното наказание за явно несправедливо, тъй като съдът е пренебрегнал редица смекчаващи обстоятелства и за назидание е наложил ефективно наказание на подсъдимия. Моли атакуваната присъда да бъде ревидирана съобразно исканията в касационната жалба и допълненията към нея.

Другият защитник на подс. С. М. – адв. В. К., поддържа подадената касационна жалба, депозираните допълнения и изложеното от адв. Т., като претендира, че постановеният акт е незаконосъобразен, недостатъчно мотивиран, че са нарушени изискванията на чл. 13 и чл. 14 от НПК, счита, че е недопустимо наказанието да бъде определено в такъв размер единствено за да не е възможно условното осъждане, прави бележка по отношение на личността на пострадалия и възражение, че последният не е изпитал основателен страх. Моли да бъдат уважени исканията, направени с касационната жалба.

Повереникът на частния обвинител Г. Л. – адв. Е. П., счита, че не е налице нито едно от сочените в жалбата и допълненията касационни основания, намира, че доказателствената дейност на съда не страда от процесуални пороци и че извършеното от подсъдимия е съставомерно от обективна и субективна страна. Счита, че въззивната жалба е била подадена от легитимирано лице, както и че наказанието не е явно несправедливо, предвид установените отегчаващи обстоятелства, това, че деянието разкрива по-голям интензитет от обичайните престъпни прояви от този вид и че е адекватно, съобразно генералната превенция. Моли за оставяне в сила на въззивната присъда.

Частният обвинител Г. Л. поддържа изложеното от повереника.

Представителят на ВКП изразява подробно аргументирано становище за правилност и законосъобразност на новата осъдителна присъда, приема, че не са допуснати твърдения в жалбата съществени процесуални нарушения, че материалният закон не е нарушен и наказанието е правилно определено при условията на чл. 54 от НК. Пледира за оставяне в сила на въззивната присъда.

Подсъдимият С. М. поддържа заявеното от защитниците, като в последна дума моли да бъде оправдан.

В резултат на извършената проверка за наличието на релевираните в касационната жалба и допълненията към нея основания и подкрепящи ги доводи и след като съобрази становището на страните в съдебно заседание, ВКС намери жалбата за частично основателна – само на основанията по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК.

Касационната жалба и трите допълнения към нея се разглеждат заедно поради съдържащите се аналогични доводи в подкрепа на заявените касационни основания.

Преди всичко е необходимо да се обсъди оплакването, свързано с валидността на образуването на възивно производство, понеже ако са липсвали предпоставки за образуването му, не е следвало да се извършва въззивна проверка на първоинстанционната присъда и да се постановява съдебен акт. Производството пред Софийски градски съд се е развило само по жалба от повереник на частния обвинител Л., доколкото протестът на прокурор при СРП е бил оттеглен. Г. Л. без съмнение е страна в съдебното производство, като е конституиран да участва в качеството на частен обвинител, независимо, че първостепенният съд е отказал да приеме за съвместно разглеждане предявения от него против подсъдимия М. граждански иск. Видно от приложеното на л. 24 от нохд № 15999/2020 г. по описа на СРС, 108. състав пълномощно, Л. е упълномощил да го представляват адв. Д. М. и адв. Е. Б.. В качеството си на пълномощници на частния обвинител те са преупълномощавали други адвокати. В протокола от съдебно заседание по делото на 29.06.2021 г. е отразено, че за частния обвинител Л. се явява адв. Д., преупълномощена от адв. М.. Макар действително в делото към това заседание да не се намира писмено преупълномощаване, следва да се приеме, че адв. Д. валидно е представлявала страната. Протоколът от съдебното заседание, съгласно чл. 131 от НПК, съставлява доказателствено средство за извършените процесуални действия и изявления, като при липсата на искане и процедура за неговата поправка, следва да се приеме, че в него е отразена констатацията на съда за надлежно упълномощаване. Тя се подкрепя и от обстоятелството, че съобщение за изготвяне на мотивите на присъдата е връчено именно на адв. Д. Освен това, преупълномощаването по необходимост предполага наличието на предходно упълномощаване в полза на преупълномощителя, каквото в случая е налице чрез упълномощаването на адв. М. от Г. Л., в което не е ограничена възможността за преупълномощаване. При липсата на изрично писмено преупълномощаване, следва да бъдат приложени правилата за това, че ако бъде потвърден актът на преупълномощаване, в полза на преупълномощения ще възникне представителна власт и се валидират извършените от преупълномощеното лице действия. В случая частният обвинител се е съгласил да бъде представляван от адв. Д. както пред първата, така и пред въззивната инстанция и това следва да се тълкува като потвърждаване на преупълномощаването на адв. Д.. Освен това пред въззивната инстанция е представено писмено пълномощно (л. 149, т. 1), с което Л. упълномощава адвокатите М., Б. и Д. за представителство пред СГС, включително и за подаване на въззивна жалба. Поради това извършените от нея действия, включително и подаването на въззивна жалба срещу първоинстанционната присъда, следва да се преценят като валидни.

По-нататък, Върховният касационен съд следва да даде отговор на отправеното оплакване за съществено нарушение на процесуалните правила при формиране вътрешното убеждение на съда вследствие на порочен доказателствен анализ. Дължимата

от ВКС проверка с оглед на сезиращото касационно основание и подкрепящите го доводи, е дали от контролирания съд са спазени правилата за формиране на вътрешното му убеждение върху годни доказателствени източници, дали въз основа на оценката им поотделно и в съвкупност не е допуснато превратното или едностранчивото им възприемане, както и дали са направени изводи при неспазване на правилата на формалната логика.

От касационната жалба и допълненията към нея се извежда общо оплакване за неубедителност на атакуваната присъда и изграждане на вътрешното убеждение на решаващия съд в нарушение на процесуалните правила, гарантиращи установяването на обективната истина. Така общо заявени тези възражения няма как да получат конкретен отговор.

В първото допълнение към касационна жалба се оспорва допускането на преразпит пред въззивната инстанция на свидетелите Р. З., М. З. и В. З.. Соченият от касатора аргумент на това възражение е този за роднинските отношения между първите две свидетелки и обстоятелството, че последната живее на семейни начала с пострадалия. Тези доводи не могат да послужат за извод, че с допуснатия и осъществен повторен разпит е сторено нарушение на процесуалните правила. Въззивната инстанция е последна по фактите и поради това е задължена да изпълни изискването за обективно, всестранно и пълно изясняване на фактическите обстоятелства. Нейната преценка за необходимостта от попълване на доказателствената съвкупност е суверенна, а и по конкретното производство съдебният състав е аргументирал в определението си по реда на чл. 327 от НПК и в съдебното заседание на 28.03.2022 г. необходимостта от провеждането на повторни разпити. Роднинските и близките отношения между свидетелите не са от характер да направят такива разпити недопустими, но тези обстоятелства следва да бъдат обект на вниманието на решаващия съд при тяхната преценка. Соченото в касационната жалба, че взаимоотношенията между посочените свидетелки не са изяснени в протокола от съдебното заседание, от една страна е без основание, защото при разпита си пред първоинстанционния съд свид. В. З. е заявила, че е във фактическо съжителство с пострадалия. От друга страна, това, че наред с установяването на самоличността на свидетелите не е вписано обстоятелството в какви отношения се намират с подсъдимия или с други участници в производството, не може да се свърже с нарушение на процесуалните правила, още повече съществено, доколкото при разпита си свидетелите изрично са дали информация за отношенията помежду си, необходима при доказателствената оценка.

Това, че е допуснат преразпит на свидетелите, чиито показания съдържат обвинителни факти, не може а priori да се оцени като предубеденост на съдебния състав, както претендира защитата. Това е така, понеже въззивният съд е преценявал доказателствения потенциал на извършените от първата инстанция разпити, като освен допускането на тези свидетели е събирал и на други доказателства, както за пълноценно изясняване на обстоятелствата, подлежащи на доказване, така и за проверка на вече събрани доказателства. Освен това, в хода на въззивното съдебно следствие е извършен преразпит и на свид. З. – приятел на подс. М.. Така че е незащитим касационният довод за нарушаване на изискването за "равенство на оръжията" като проявна форма на справедливостта на процеса и свързаното с това твърдение за предубеденост на съдебния състав при събиране на доказателствата.

По-нататък, без основание е и оплакването в първото допълнение и в това, депозирано от подс. М., за неотчитане на близките отношения на свидетелите В. З., Р. З. и М. З. с пострадалия, както и за едностранчивото им и тенденциозно тълкуване. В мотивите на въззивната присъда не е открито обсъждането на обстоятелствата, че свид. В. З. живее във фактическо съжителство със свид. Л., и че другите две свидетелки имат нормални съседски отношения със семейната двойка, но направеният от съда анализ на

тези показания е детайлен и задълбочен. Изводите за кредитиране на показанията на тези свидетели са направени, като е извършено сравнение на свидетелстването им в досъдебното фаза (приобщени по надлежния ред показания) и тези в съдебното производство. Силен аргумент за възприемането им от съда е този, че заявеното от свидетелките е напълно еднопосочно по отношение на развитието на конфликта и конкретното поведение на участващите в него лица. Тези показания впрочем са проверени и чрез други доказателствени източници – писмени доказателства относно обаждане на спешния телефон, както и чрез заключенията на техническите експертизи в определени части. Самостоятелната и съвкупната оценка на тези показания е извършена при спазване на правилата на формалната логика, тя не е сторена чрез простото преразказване на заявеното, а чрез проследяване на вътрешната последователност на свидетелстването и кореспонденцията с други доказателства. След като е направен адекватен и съответен на смисъла на показанията техен прочит, не може да бъде споделена тезата на защитата за липса на обективност и изопачено тълкуване.

Развитата защитна теза за необективност на свидетелстването на свидетелките – очевидци, поради влошените съседски отношения, не е издържана. По отношение на М. З. и Р. З. – и двете съобщават, че е имало случаи да молят подсъдимия и съпругата му да намалят музиката, че са подавали сигнали до органите на МВР, като отричат да са имали конфликти с подс. М.. Поведението на последния като съсед от жилищната кооперация и реакцията на съкооператорите, включително и подаването на сигнали в полицията, включително и образувана прокурорска преписка – все установени обстоятелства, са такива, принципно можещи да повлияят върху обективността на свидетелстването, но в случая такава тенденция не е видима. На фона на заявеното от тези свидетелки за проблемите в междусъседските отношения, те добросъвестно и последователно описват конкретния случай, без да демонстрират пристрастност или негативизъм.

Развитата в касационните жалби теза за това, че въззивният съд е събирал само обвинителни доказателства и че оценката на доказателствата не е обективна, а е в ущърб на подсъдимия, не може да намери подкрепа. В хода на въззивното съдебно следствие е извършен разпит на свидетелите, чиито показания съдържат информация за случая, включително и свид. З.; изискани са писмени справки от РПУ по отношение на подавани сигнали, както и прокурорска преписка, приключила с отказ от образуване на ДП, които са послужили за проверка на гласните доказателствени средства; назначени са също така редица експертизи отново за да бъде обезпечено разкриването на обективната истина. Не е споделяем доводът за тенденциозност на доказателствената оценка. Това е така, защото кредитирането с доверие на показанията на пострадалия Л., на свидетелите В. З., Р. З., М. З. е обосновано в мотивите, не са останали извън полезрението на решаващия съд показанията на свид. З. и е аргументирана оценката им. Лишаването на последните от доверие е свързано с констатираните противоречия на тези показания не само с еднопосочната информация, предоставена от обсъжданата група свидетели, но и с показанията на свидетелите – полицейски служители (напр. за наличието на увреждания при подс. М.), със заключението на съдебно-медицинската експертиза досежно получените от пострадалия увреждания и механизма на тяхното причиняване.

Кредитирането с доверие на показанията на пострадалия свид. Л. е подробно аргументирано от въззивния съд, като е отчетена възможната му заинтересованост. Оценката на неговото свидетелстване като последователно и еднопосочно, кореспонденцията със съществената част от гласните доказателствени средства, не поставя под съмнение изводите на решаващата инстанция, още повече, че касационният съд не може да се намесва или подменя вътрешното ѝ убеждение. Поставянето под съмнение на достоверността на показанията на Л., чрез интерпретиране на евентуални негови характеристични данни, изводими от видеоклип, достъпен в интернет, не може да бъде възприето. Не се касае до валидно внесена информация чрез доказателствено

средство в процеса, а и касационната инстанция не събира доказателства.

Последователно лансирания довод за тенденциозност и едностранчивост в интерпретацията на доказателствените източници, съобразно изложените по-горе съображения, не е основателен. Няма как да бъде укорен решаващият съд в тенденциозност, след като е защитил кредитирането с доверие на свидетелските показания, установяващи конкретното поведение на подс. М., а и не е оставил без коментар противостоящите показания на единствен свидетел, заявяващ други обстоятелства.

Възражението срещу възприемането на показанията на свид. Б. Г., не може да бъде възприето. Контролираният съд акуратно е оценил показанията на този свидетел, както и на свид. Л., като такива, подкрепящи заявеното от свидетелите Л., В. З., Р. З., М. З.. Отчел е, че този свидетел не е очевидец на събитието, а като полицейски служител се е отзовал на получения сигнал. Неговите показания са първични и преки по отношение на състоянието на пострадалия непосредствено след инцидента, състоянието и поведението на подс. М., като в тази част те са логическо продължение на фактологията, изложена от свидетелите – очевидци. Правилно в мотивите е посочено, че по отношение на отправената закана показанията на Г. са производни, защото съобщава казаното му от Л., като е спазено правилото производните доказателства да могат да се ползват за проверка на първичните такива. Възраженията срещу ползването на показанията на свидетелите – полицейски служители, се аргументира с практиката на ЕСПЧ по делото *Van M. and others v. N.*, приемаща, че положението на полицейските служители, участвали в наказателния процес като свидетели, до известна степен е различно от това на незаинтересования свидетел. Необходимо е да се отбележи, че действително това е използван в цитираното решение аргумент, но съвсем друга е била същността на разглежданата от ЕСПЧ проблематика, понеже в конкретния казус самоличността на полицейските служители е била запазена в тайна и подсъдимият не е могъл да ги конфронтира. При това ЕСПЧ е приел, че запазването в тайна на самоличността на свидетели – полицейски служители, може да става в изключителни случаи, защото обикновено те са свързани с прокурора и са част от изпълнителната власт, както и че правото на защита е ограничено в несъвместима с изискванията на чл. 6 степен, ако присъдата се основава единствено или в решаваща степен върху показанията на свидетел, когото обвиняемият не е имал възможност да разпита или да изиска да бъде разпитан в хода на разследването или в съдебното следствие. Така че обсъжданото решение на ЕСПЧ не може да се прецени като ползващо тезата на защитата.

Изложеното в допълнението към касационната жалба лично от подсъдимия, че било пропуснато събиране на сведения и от други живущи в блока във връзка с нарушаване на обществения ред от семейството на М., не може да се окачестви като съществено нарушение на процесуалните правила. Тези обстоятелства и взаимоотношенията между подсъдимото лице и до сега обсъжданите свидетели, които без съмнение са относими към изясняване на обстоятелствата по делото, са били установени в достатъчна степен чрез гласните доказателствени средства и писмени документи. Освен това, защитата не е правила искане за събиране на такива доказателства, така че не може да претендира, че са били ограничени възможностите ѝ за попълване на делото с доказателства.

Оплакването в допълнението към жалбата на адв. Т., че въззивният съд не е посочил с какво е различна възприетата от него фактическа обстановка, няма опора. На стр. 9 и на стр. 41 от мотивите конкретно е отразено в какво се състоят различията от първостепенния съд. Това, че защитата не е съгласна с изводите на втората инстанция, не може да се приравни на липса на мотиви на съдебния акт, както се претендира в допълнението към касационната жалба.

Подкрепената с извадки от изречения от мотивите на атакуваната присъда теза за недопустими противоречия в процесуалния документ не може да бъде споделена.

Употребеният израз "инкриминираната случка" по никакъв начин не е в конфликт с интерпретирането ѝ като закана. Макар и прекалено многословни, съображенията по правото, изложено от въззивния съд, позволяват да се проследи логиката на обосноваване на съставомерността на извършеното от М., доколкото е прието, че заканата е обективирана чрез думи – конкретните изрази, така, както са формулирани в обвинителния акт, а действията, извършени от подсъдимия, са преценени на плоскостта за това, дали заканата е годна да възбуди основателен страх. В този смисъл не може да бъде възприето възражението в допълнението на касационната жалба за противоречие – дали заканата е само вербална или е осъществена и чрез физическо посегателство, както и не се констатира излизане извън рамките на обвинението.

Доводите, че е налице противоречие в хронологията на събитията – дали твърдяната вербална агресия предхожда физическото посегателство или двете са осъществени едновременно, не намират опора. В изложената в мотивите фактическа обстановка (л. 11) ясно е посочена последователността на действията на подсъдимия, свид. 3. и пострадалия.

Не може да бъде възприето и твърдението на касаторите, свързано с неяснота на волята на решаващия съд – дали заканата се е изразила в думи или в думи и действия. Съображенията по правната квалификация на деянието – предмет на производството, макар и многословни, са ясни и убедителни, че заканата с убийство се е изразила в конкретни реплики, такива, каквито са инкриминирани в обвинителния акт. Съдът недвусмислено е посочил, че извършените от подс. М. действия не са инкриминирани (за тях производството е отделено) и те са обсъдени като такива, допринасящи изказаните думи да възбудят основателен страх у пострадалия. Действително, решаващият съд е положил недължими усилия да изяснява характера и степента на причинените на пострадалия телесни увреждания чрез назначаване и приемане на заключения на съдебно-медицински експертизи. В този смисъл имат основание възраженията, че тези експертизи са извън предмета на доказване. Следва да се има предвид обаче, че обсъжданите експертни заключения са използвани в процеса на доказване не за установяване на обстоятелството дали на Л. са били причинени телесни увреждания, а за да се провери достоверността на свидетелските показания по отношение на поведението на подс. М. Също така тези негови действия срещу телесната неприкосновеност на Л. (и такива на свид. 3.) като логическо продължение на словесните изрази, са ценени на плоскостта на дължимата преценка за това, дали заканата обективно е могла да възбуди основателен страх от осъществяването ѝ. В. тук е мястото да се отбележи, че макар настоящият касационен състав да не се съгласява с това, че въззивният съд е обсъдил и изложил съображения по квалификацията на телесната повреда, причинена на пострадалия, това не следва да се прецени като необективност и обвинителна тенденциозност, защото съдът се е насочил да изясни, макар и в ненужен обем, фактическата последователност на поведението на подсъдимия, която е от значение за преценка на съставомерността на извършеното.

Доводите за това, че защитата е била лишена от възможността да направи отвод на вещите лица по допълнително назначените в хода на въззивното съдебно следствие експертизи, също са лишени от основание. Независимо че част от експертизите са били допуснати в закрито заседание, при тяхното изслушване не е имало пречки защитата да направи отвод на вещо лице, ако е имало основание за това, а и такова основание не се сочи и понастоящем.

По отношение на експертизите на видеофайловете, няма разумно основание твърдението, че тяхното назначаване е било в нарушение на правилата на НПК.

Преди всичко е необходимо да се отговори на обстоятелствените доводи в допълнението на жалбата от адв. Т. за това, че видеозаписите от телефона на свид. М. 3., не могат да бъдат използвани за установяване на доказателства от значение за решаване на делото. Развита е тезата, че те са направени в противоречие с разпоредбата на чл. 32, ал. 2

от Конституцията, поради което са процесуално недопустими. За да се отговори на това възражение е необходимо да се посочи релевантната практика на ЕСПЧ по чл. 8 от ЕКПЧ, доколкото в тази разпоредба е прогласено правото на защита на личния и семейния живот, на жилището и тайната на кореспонденцията, каквито ценности са защитени и с националната конституционна норма. Тук преди всичко следва да се отбележи, че направен видеозапис извън регламента, предвиден в наказателния процес, не съставлява доказателствено средство, но следва да се цени като веществено доказателство. Въпросът за възможността да се използва в процеса на доказване такъв запис, доколкото е направен в нарушение на защитени права, изисква да се даде отговор до каква степен е допустима намесата в тези права. Когато подобна намеса се осъществява от държавата (напр. в случаите на използване на СРС), е необходимо тя да отговаря на критериите по чл. 8, ал. 2 от Конвенцията. Приложимият критерий според ЕСПЧ в отношения между частно правни субекти е въпросът за справедлив баланс между конкуриращи се интереси. Според Съда правото на личен живот не е неограничено, то може да бъде ограничавано в защита на други конституционни права. Именно тази логика е приложима в настоящия случай, защото независимо от навлизането в правно защитената сфера на други лица, балансът между правото на лична неприкосновеност и интереса от справедливо правосъдие, в частност, разкриване на престъпление, изисква отдаване на приоритет на обществения интерес (вж. решение на ЕСПЧ по дело *De la F. C. v. S.*). Такива съображения не се излагани от въззивния съд, но обосновават процесуалната допустимост на видеозаписите.

Възможността да бъдат използвани тези видеозаписи е обоснована от въззивния съд на друга плоскост - като е съобразено експертното заключение за липса на манипулация или намеса в записите.

Всъщност имат резон доводите на касаторите, че част от видеозаписите не са относими към деянието – предмет на производството. Тези, направени на етапната площадка действително не могат да служат за доказване на престъплението, в което е обвинен М., но пък са използвани от решаващия съд за проверка на достоверността на показанията на свидетелите М. З. и Р. З., в които те описват поведението на подсъдимия през деня. Вярно е също и че заключенията на идентификационната и фоноскопската експертиза, поради качеството на изследваните записи, не са били в състояние да направят категорични изводи и поради това те не са категорично подкрепящи обвинителната теза. Но съвкупността от свидетелските показания по отношение на конкретно отправените от подсъдимия към Л. реплики е достатъчна и стабилна основа на фактическите изводи.

По отношение на съдебно-психологическата експертиза на пострадалия, независимо, че вещите лица са си послужили с изрази "основателен" страх, това не дискредитира експертното им заключение, а дали закана е предизвикала основателен страх като правен извод е защитено от решаващия съд не само въз основа на заключението, а и от съвкупната преценка на всички обстоятелства по отправяне на закана.

Изложените съображения сочат, че контролираният съд не е допуснал съществени нарушения на процесуални правила по смисъла на чл. 348, ал. 3, вр. ал. 1, т. 2 от НПК, поради което не може да бъде удовлетворена претенцията за отмяна на атакувания акт и връщане на делото за ново разглеждане.

По отношение на направеното оплакване за нарушение на материалния закон и възражението за несъставомерност на извършеното, е необходимо да се обърне внимание на следното:

В първоначалната жалба и в двете допълнения към нея не са изложени данни в подкрепа на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК, като недоволството от осъждането на М. се извежда въз основа на съображения за неправилност на фактическата обстановка. В тази връзка е редно да се каже, че ако касаторът оспорва възприетата в атакувания акт фактология, няма как да прави искане за оправдаване, понеже преценката за приложението на материалния закон се прави от касационната инстанция в рамките на

възприетата от въззивния съд фактическа обстановка. В. и в третото допълнение, представено пред ВКС, този касационен довод се аргументира на плоскостта на недоказаност на обвинението.

В сезиращите процесуални документи се обсъждат съображенията, изложени в мотивите на присъдата на първоинстанционния съд и се претендира тяхната законосъобразност, но предмет на касационна проверка е съдебният акт на въззивната инстанция. Пресъздаването дословно в третото допълнение на приетото от правна страна от районния съд не може да се възприеме като повод при касационния контрол да се отрекат изводите на второинстанционния съд.

Съображенията, че не е установено подс. М. да е изрекъл инкриминираните изрази, отново изведени като последица от недостоверни свидетелски показания, са такива за необоснованост и не им се дължи отговор.

След констатацията за липса на нарушения при формирането на вътрешното убеждение на съда по фактите, изводите по правото са на основата на установеното, че подсъдимият е отправил спрямо Л. репликите "Ще те убия, ще те разфасовам, мъртъв си, няма да влезнеш в този вход" и приетото за обстановката, в която те са изречени.

В Тълкувателно решение № 53 от 18.09.1989 г. по н. д. № 47/89 г. на ОСНК е прието, че за осъществяване на това престъпление от обективната страна се изисква обективизиране чрез думи или действия на закана с убийство спрямо определено лице, която да е възприета от него и би могла да възбуди основателен страх за осъществяването ѝ.

Не може да има спор, че чрез така изречените думи е обективирана закана с убийство, както и че те са били възприети от свид. Л.. Защитата не се съгласява с изводите на въззивния съд по отношение на друг изискуем елемент за съставомерност на деянието – заканата да може да възбуди основателен страх от осъществяването ѝ, но възраженията в тази насока не могат да бъдат възприети.

В цитираното Тълкувателно решение се сочи, че с нормата на чл. 144, ал. 3 от НК не се защитава живота на гражданите, а личната им свобода. В конкретния случай отправената от подсъдимия закана с убийство спрямо пострадалия е от естество да окаже въздействие върху поведението на заплашвания и създава опасност да бъде засегнато неговото свободно проявление.

В Решение № 419/12.01.2015 г. по н. д. № 1314/2014 г., III н. о., е посочено, че "заплашването трябва да е част от реалността, да принадлежи на познаваемите процеси и явления и да създава възможност за възбуждане у жертвата на основателен страх от извършване на престъплението, което ще се прецени от съда предвид обстановката, начинът по който е отправена заканата, психичното състояние на дееца." В установената конкретна обстановка на нарочно търсен конфликт от страна на подсъдимия, насочването му към саморазправа с Л., участието на свид. З. са все обстоятелства, характеризиращи обстановката и създаващи предпоставки отправените реплики да възбудят основателен страх. Обективната възможност за реализиране на този съставомерен признак (възбуждане на основателен страх) е категорично проявена в поведението на подс. М., доколкото след отправяне на заканата той е започнал да нанася удари на Л., а също така физическите въздействия са били придружени със закана.

Доводите на касаторите, че тези думи са извадени от контекста не намират основание, доколкото те са елемент от ескалиращото поведение на подс. М.. Също така съображенията, че казаните от подсъдимия реплики не могат да се оценят като закана на фона на влошените и конфликтни междусъседски отношения, не могат да бъдат възприети. Това е така, защото в случая не се касае до повтарящи се такива конфликти, при които подобно поведение и лексика да са обичайни, напротив, между тези лица не се установява да е имало предходни кавги. Всъщност влошените отношения на Л. с подс. М. се коренят в това, че пострадалият е подавал жалби в полицията срещу подсъдимия и това е било в основата на раздразнението и яростта му.

За съставомерността на извършеното от обективна страна не е необходимо и да е имало индикации за реална опасност от осъществяване на закана, така че е без значение сочената от касаторите (не)възможност деецът да реализира закана. За извършване на престъплението по чл. 144, ал. 3 НК не се изисква в момента на закана у извършителя да има оформено решение да извърши убийство, нито да е действал с годно средство и при условия, при които резултатът реално може да настъпи. (в този смисъл, Решение № 114/16.06.2021 г. по н. д. № 347/2021 г., I н. о.; Решение № 50199/16.02.2023 г. по н. д. № 617/2022 г., I н. о.)

По-нататък многобройните възражения в допълненията към жалбите, свързани с оспорването на възприетото, че думите на подсъдимия са възбудили основателен страх у пострадалия Л., не е необходимо да бъдат обсъждани. Съдебната практика трайно е приела, че за да е съставомерно извършеното, не е необходимо адресатът на закана действително да се е изплашил, а е достатъчно заканването обективно да е такова, че да може да възбуди основателен страх от осъществяването му. Поради тези съображения не могат да бъдат възприети и доводите по отношение на поведението на пострадалия, което не показвало, че е бил изплашен. Същото се отнася и до защитната теза, че репликите не са такива, че да наведат пострадалия до единствено възможен извод, че подсъдимият действително се заканва да отнеме живота му. Начинът на възприемане на закана от лицето, срещу което е насочена, неговите субективни преживявания са без значение, доколкото престъпният резултат на престъплението не изисква да се стигне до действително възбуден основателен страх у пострадалия, а е достатъчно той да узнае за заплахите (в този смисъл, Решение № 112/16.09.2019 г. по н. д. № 460/2019 г., I н. о.).

Съображенията, че отправените реплики са израз на емоционалното състояние на подсъдимия, развито на фона и на алкохолно повлияване, не са в състояние да променят изводите на въззивния съд за това, че деянието е извършено при пряк умисъл. Подсъдимият е съзнавал смисъла на изречените от него фрази и доколкото закана е допълнена с физическа агресия, с поведението си е целял именно да възбуди у пострадалите основателен страх, че закана ще бъде изпълнена.

Следователно, не е налице неправилно приложение на материалния закон и в рамките на установените факти не може да бъде удовлетворена претенцията за оправдаване на подсъдимия.

Заявеното оплакване за явна несправедливост на наложеното наказание е основателно. За бъде преценено като справедливо наказанието за извършеното престъпление, то трябва да съответства на обществената опасност на деянието и дееца, на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, както и на целите по чл. 36 от НК. В случая въззивният съд не е осъществил правилно дейността по отмерване на наказанието на подс. М. за извършеното престъпление по чл. 144, ал. 3 от НК, но това не се идентифицира с негова предубеденост, каквато се твърди в първото допълнение към касационната жалба, защото са посочени обстоятелствата, от които се е ръководил съдът.

Недостатъците във връзка с оценъчната дейност на контролирания съд по индивидуализация на наказателната отговорност на подсъдимия са свързани с отчитане като отегчаващи на обстоятелства, които нямат такъв характер, както и с отдаване на значителна тежест на отегчаващите обстоятелства, без това да е в унисон с правно-логическия процес на индивидуализацията. Според настоящия касационен състав не е следвало да бъдат отчитани като отегчаващи отговорността обстоятелства тези, свързани с физическата агресия и с проявената упоритост при нанасянето на удари, защото наказанието е за отправената закана, а не за телесното увреждане, материалите за което са отделени. След като не бъдат отчитани посочените обстоятелства, адекватният размер на наказанието би бил под средния, защото отегчаващите обстоятелства са свързани само с конкретните характеристики на деянието, състоящи се в това, че е извършено публично. Правилно е посочено, че подсъдимият не е осъждан, но не е налице неотчитане на

претендираните от защитата смекчаващи вината обстоятелства, понеже не се обосновава извод за положителни характеристични данни на подс. М.

С оглед на тези съображения наказанието, наложено на подсъдимия следва да бъде намалено на една година и шест месеца лишаване от свобода. По този начин отмерената наказателна санкция ще съответства на обществената опасност на деянието и дееца, както и е съобразена с целите на наказанието, предвидени в чл. 36, ал. 1 от НК.

Налице са условията за отлагане на изпълнението на наказанието лишаване от свобода на основание чл. 66, ал. 1 от НК. Освен формалната предпоставка - че подсъдимият не е осъждан, се обосновава преценката, че ефективното изтърпяване на наказанието не е необходимо за постигане целите на наказанието и поправянето на осъдения, предвид възрастта и семейното му положение, а също и поради корекционното въздействие на изпитателния срок. Последният следва да бъде определен на три години.

2. Неправилно въззивният съд е разсъждавал, че не може да преквалифицира престъплението в същото наказуемо по чл. 343б, ал. 1 от НК, като занижи алкохолната величина на обвинението от 2, 1 промила на 1, 7 промила (мотиви, с. 17). Начинът на построяване на вътрешното убеждение показва неразбиране на правните институти на изменение на обвинението и на прилагане на закон за същото, еднакво или по-леко наказуемо престъпление. А последният от изброените институти е основа на въззивното правомощие по чл. 337, ал. 1, т. 2 от НПК, което съдът е бил длъжен да приложи.

Безспорно наложено разбиране в наказателнопроцесуалната теория и практика е, че подсъдимият се защитава срещу обвинението в неговата пълнота. Обемът на обвинението е описан в обстоятелствената част на обвинителния акт, а в хода на съдебното следствие може да бъде съществено изменен (разширен или променен) по реда на чл. 287, ал. 1 от НПК. В случая, подсъдимият [име] се е защитавал срещу по-голямото обвинение – за алкохолна употреба от 2, 1 промила, докато въззивният съд е установил за съставомерен факта на употреба от 1, 7 промила, за по-малко по обем обвинение. Изменението на обстоятелствената част на обвинението е в интерес на подсъдимия и може да се направи директно с присъдата, без да се прибегва до института по чл. 287 от НПК. Съставомерните факти, включени в правото на защита, са описани в обвинителния акт – и тестването на водача с техническо средство, и конкретното показание на уреда, и резултатът от химическата експертиза, и всички други факти свързани с изследването. Спрямо тях подсъдимият [име] се е защитавал, правото му на защита не е накърнено. Не е вярно твърдението на въззивния съдебен състав, че показанието на техническото средство не било предявено в обвинение. То е несъстоятелно, защото формално разглежда правото на защита – като буквално съответствие на словесно формулираното обвинение с диспозитива на присъдата. А по този начин се отрича основно съдебно правомощие за прилагане на закон за същото, еднакво или по-леко наказуемо престъпление, което не изисква съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, и което може да се извърши както от първоинстанционния, така и от въззивния съд.

чл. 343б, ал. 1 НК

Решение № 312 от 19.09.2023 г. на ВКС по н. д. № 718/2023 г., II н. о., докладчик съдията Бисер Троянов

Касационното производство е образувано по протест на Софийска градска прокуратура против въззивна присъда № 114 от 23.06.2023 г. по в. н. о. х. д. № 2743/2023 г., по описа на Софийски градски съд, наказателно отделение, XIII въззивен състав.

В касационния протест са изложени доводи за неправилно приложен материален закон, по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК, с оправдаването на подсъдимия за обвинението му по чл. 343б, ал. 1 от НК. Прокуратурата твърди, че в нарушение на процесуалните изисквания по чл. 13, 14 и 107 от НПК въззивният съд е пренебрегнал важни за делото доказателства, с което е формирал погрешно вътрешното си убеждение за липса на престъпление, както и че неправилно е мотивирал отказа си да преквалифицира обвинението в същото наказуемо престъпление, но с по-ниска величина на алкохолната употреба, измерена с техническо средство. Предлага въззивната присъда да бъде отменена и делото върнато за ново разглеждане.

Представителят на Върховната касационна прокуратура поддържа протеста по изложените в него съображения и настоява за отмяна на присъдата като незаконосъобразна.

В съдебно заседание пред касационната инстанция подсъдимият Т. П. У. и неговия защитник адвокат П. М. оспорват протеста и предлагат атакуваният съдебен акт да бъде оставен в сила.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на постъпилия протест, изложените от страните съображения в открито съдебно заседание и извърши касационна проверка в законоустановените предели, намери следното:

С нова присъда № 114 от 23.06.2023 г., по в. н. о. х. д. № 2743/2023 г., Софийският градски съд, наказателно отделение, XIII въззивен състав отменил, на основание чл. 334, т. 2 от НПК, осъдителна присъда № 278 от 09.11.2022 г., по н. о. х. д. № 713/2022 г., на Софийския районен съд, CV наказателен състав, и оправдал изцяло подсъдимия Т. П. У. по обвинението му за извършено на 23.05.2020 г. в гр. София престъпление по чл. 343б, ал. 1 от НК.

Касационният протест на Софийската градска прокуратура е процесуално допустим, подаден е в законовия срок, от легитимирано лице и срещу съдебен акт, подлежащ на касационна проверка.

Разгледан по същество протестът е основателен.

Подсъдимият е оправдан, защото въззивният съд счел, че взетата 5 часа по-късно кръвна проба от подсъдимия във ВМА-София компрометира начина за изчисляване на концентрацията на алкохол в кръвта, резултатът не бил установен по надлежен ред и че полицейските органи нарушили някои правила от Наредба № 1/2017 г.

Изводите на въззивната инстанция са неправилни, не са съобразени с нормативните изисквания на цитираната наредба, поради което материалният закон е приложен неправилно. Мотивите към въззивната присъда са противоречиви.

Воззивният съд приел фактическата обстановка, установена от първоинстанционния съд. Според нея, на 23.05.2020 г., подсъдимият У. аварирал с управлявания от него лек автомобил в района на V-ти километър на автомагистрала "Хемус", в посока от гр. София към гр. Ботевград. Заварен от свидетели и от дошлите по-късно полицейски служители водачът лъхал на алкохол. Изпробван в 18. 30 ч. с техническо средство "Дрегер" уредът отчел концентрация на алкохол от 1, 74 промила. Водачът оспорил показанието на техническото средство и подписал талона в 21. 50 ч. след което бил придружен от полицейските служители до УМБАЛ "Св. Анна", гр. София, но отказал да даде кръв за изследване. Тъй като бил служител на ДАНС се наложило да бъде уведомен дежурният следовател, който постановил да бъдат иззети сравнителни образци от кръв. Подсъдимият бил заведен във ВМА-София и на 24.05.2020 г., в 03. 24 ч., доброволно дал кръвна проба. Изготвената за нуждите на наказателното производство химическата експертиза определила приблизителен резултат от 2, 1-2, 5 промили в кръвта на подсъдимия, вземайки предвид забавата във времето между констатацията в талона на местопроизшествието и вземането на кръвната проба часове по-късно.

Воззивният съд правилно е съобразил, че съставът на престъплението по чл. 343б, ал.

1 от НК е бланкетен и редът за установяване на алкохол в кръвта е уреден в наредба № 1/2017 г. Правилно, също така изложил, че концентрацията на алкохол се установява от показанието на техническото средство при отказ на водача да подпише и получи талон за медицинско изследване, да се яви в срок за такова изследване в медицинско заведение или да бъде изследван като даде кръвна проба (аргумент от чл. 6, ал. 9 от наредбата). В разрез на приетите уличаващи факти оневинил дееца. В мотивите към присъдата по противоречив начин е разгледал наказателната отговорност на подсъдимия спрямо правилно разтълкуваните нормативни правила. При изложените съображения на с. 13-14 от мотивите остава неясна волята на съда защо не е приложил правилно материалния закон.

Подзаконовият акт определя "надлежащия начин" за установяване на алкохолната употреба от водачите на МПС като признак от обективната страна на деянието по чл. 343б, ал. 1 от НК. С измененията на наредбата от 2018 г. е допълнен специалният режим на изследване и е въведена правната презумпция по чл. 6, ал. 9. Ако показанието на техническото средство не бъде оспорено от водача, наредбата предвижда изследването да спре дотук. При оспорване, водачът избира по кой от съществуващите два реда – чрез доказателствен анализатор на издишания въздух или чрез медицинско-химическо изследване на кръвна проба, да бъде продължено изследването, като изборът се отразява в талона.

Действията на подсъдимия да откаже да даде кръв за алкохолна химическа проба, заведен в болничното заведение от полицейските служители в срок, са достатъчно красноречиви съдът да приеме за меродавно показанието на техническото средство. Вместо това, съдът се заел ненужно да излага анализ на забавата във времето и пропуски при етикирането на кръвната проба, взета часове по-късно в друго болнично заведение.

Приетите за установени факти по случая и правилно тълкуваната от въззивния съд нормативна уредба са позволявали формирането на извод за съставомерност на деянието по чл. 343б, ал. 1 от НК, осъществено от подсъд. Т. У. като водач на МПС, управлявал с концентрация на алкохол в кръвта от 1, 7 g/L, според показанието на техническото средство. Като е оправдал подсъдимия въззивният съдебен състав превратно е приложил материалния закон. Допуснатото нарушение по чл. 348, ал. 2 във вр. с ал. 1, т. 1 от НПК не може да бъде отстранено от настоящата касационна инстанция. Ето защо, делото следва да се върне за повторното му разглеждане на въззивната инстанция, където нарушението е било допуснато. Оправдателната присъда следва да бъде отменена като незаконосъобразна.

Неправилно въззивният съд е разсъждавал, че не може да преквалифицира престъплението в същото наказуемо по чл. 343б, ал. 1 от НК, като занижи алкохолната величина на обвинението от 2, 1 промила на 1, 7 промила (мотиви, с. 17). Начинът на построяване на вътрешното убеждение показва неразбиране на правните институти на изменение на обвинението и на прилагане на закон за същото, еднакво или по-леко наказуемо престъпление. А последният от изброените институти е основа на въззивното правомощие по чл. 337, ал. 1, т. 2 от НПК, което съдът е бил длъжен да приложи.

Безспорно наложено разбиране в наказателнопроцесуалната теория и практика е, че подсъдимият се защитава срещу обвинението в неговата пълнота. Обемът на обвинението е описан в обстоятелствената част на обвинителния акт, а в хода на съдебното следствие може да бъде съществено изменен (разширен или променен) по реда на чл. 287, ал. 1 от НПК. В случая, подсъдимият У. се е защитавал срещу по-голямото обвинение – за алкохолна употреба за от 2, 1 промила, докато въззивният съд е установил за съставомерен факта на употреба от 1, 7 промила, за по-малко по обем обвинение. Изменението на обстоятелствената част на обвинението е в интерес на подсъдимия и може да се направи директно с присъдата, без да се прибегва до института по чл. 287 от НПК. Съставомерните факти, включени в правото на защита, са описани в обвинителния акт – и

тестването на водача с техническо средство, и конкретното показание на уреда, и резултатът от химическата експертиза, и всички други факти свързани с изследването. Спрямо тях подсъдимият У. се е защитавал, правото му на защита не е накърнено. Не е вярно твърдението на въззивния съдебен състав, че показанието на техническото средство не било предявено в обвинение. То е несъстоятелно, защото формално разглежда правото на защита – като буквално съответствие на словесно формулираното обвинение с диспозитива на присъдата. А по този начин се отрича основно съдебно правомощие за прилагане на закон за същото, еднакво или по-леко наказуемо престъпление, което не изисква съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, и което може да се извърши както от първоинстанционния, така и от въззивния съд.

Вместо да оправдае подсъдимия У. по обвинението по чл. 343б, ал. 1 от НК, въззивният съд е следвало да го преквалифицира в същото наказуемо престъпление (по чл. 343б, ал. 1 от НК), като с решение го признае за виновен за управление на МПС с концентрация от 1, 7 промила. За да бъде приложен материалният закон правилно протестираната присъда на Софийски градски съд следва да бъде отменена и делото върнато за ново разглеждане, за изпълнение на указанията.

Настоящият касационен състав намира за необходимо да посочи, че невярно е разгледано от въззивната инстанция поведението на полицейските служители като грубо нарушение на наредбата, защото не те са допуснали забава на кръвното изследване. Неспазването на необходимото време за даване на кръв се дължи на отказа на подсъдимия да заплати на УМБАЛ "Св. Анна", София изследването. Фактът на забава на кръвната проба е съобразен от експертния екип при изготвяне на съдебната химикотоксикологична експертиза (л. 29-31, т. I д. п.), затова и резултатът е приблизителен, като обвинителната власт е инкриминирала по-ниската стойност и ненужно е упреknата от въззивната инстанция. Решаващият съд поначало може да не приеме експертно заключение, като изложи мотиви за това, но в случая експертизата е отхвърлена не поради качествата ѝ, а заради неспазеното време по наредбата, което не се дължи на пропуск в работата на експертите; те са положили дължимите грижи да съобразят алкохолната концентрация към времето на деянието. Липсата на етикетирание на епруветките не води до съмнение в произхода на кръвната проба, защото съдът категорично е приел подсъдимия У. за водач на катастрофирания автомобил, а изследваната от ВМА-София кръвна проба – за доброволно дадената от него. По този начин пропускът да се сложат етикетите следва да се преценява от гледище на това как това влияе върху извода за наказателната отговорност на подсъдимия, защото формалното неспазване на буквата на закона (Наредба № 1/2017 г.) не всякога е съществено.

3. Както вече ВКС е разяснявал в практиката си, при това и по тълкувателен път (ТР № 1/2009 г. по т. д. № 1/2009 г. на ОСНК на ВКС и ТР № 4/2016 г. по т. д. № 4/2015 г. на ОСНК на ВКС), липсва обвързаност между наказателното и данъчното производства, като макар укриването на данъчни задължения, когато е предмет на наказателния процес, да свързва доказателствената съвкупност и с резултатите от ревизионната дейност на данъчната администрация, двете производства са автономни. Затова изходът на ревизионното производство не би могъл да обвърже наказателния съд по никакъв начин.

чл. 255 НК

чл. 125, ал. 1 ЗДДС

Решение № 322 от 25.09.2023 г. на ВКС по н. д. № 860/2022 г., II н. о., НК, докладчик съдията Милена Панева

Касационното производство е образувано по жалби на защитниците на подсъдимите М. Ц. и И. Й. срещу решение № 460001 от 11.08.2022 г. по ВНОХД № 300/2020 г. на Апелативния специализиран наказателен съд.

Според адвокатите Т. Д. и И. Д. (за подс. Ц.) решението е постановено при допуснати съществени процесуални нарушения, довели в развитие до неправилно прилагане на материалния закон. Настояват, че то е лишено от мотиви, а доколкото такива има – те са фрагментарни, нелогични, вътрешно противоречиви и фактологично необосновани, базирани на тенденциозно и едностранчиво обсъждане на гласни доказателства и при пълно игнориране на писмени такива, както и на приети по делото експертни заключения, а така също и на тезите и възраженията на подс. Ц. и на защитниците му. Излагат подробни съображения в тази насока. Отправят искане за отмяна на оспорения съдебен акт в частта, с която е потвърдено осъждането на Ц. по чл. 255 НК и за оневиняването на този подсъдим по това обвинение или за връщане на делото за повторното му въззивно разглеждане.

Адвокатите К. и Д. (за подс. Й.) са основали жалбата си на трите касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. т. 1 – 3 НПК. Претенцията за допуснато нарушение на материалния закон са обосנוвали с факта на поставените решения № 503 от 21.12.2017 г. на Административен съд – Велико Търново и № 13352 от 01.11.2018 г. на Върховния административен съд по адм. дело № 2994/2018 г., с които е прието, че дейността на "И." ЕООД е съответна на данъчното законодателство. Претендират и допуснати от въззивния съд нарушения на чл. 13, чл. 14 и чл. 107 НПК поради неправилен и едностранчив анализ на доказателствата, подценяване и игнориране на едни доказателства и фаворизиране на други. Обстойно са обосנוвали тезата си. Според жалбата допусната е и явна несправедливост на наложеното от първата инстанция и утвърдено от въззивния съд наказание на подс. Й., като липсва справедлива преценка на смекчаващите и отегчаващите отговорността на този подсъдим обстоятелства. С жалбата е направено искане за отмяна на решението в частта, с която е потвърдено осъждането на Й. по чл. 255 НК и за оневиняването на този подсъдим по същото обвинение. В алтернатива на това искане е предложено връщане на делото за ново разглеждане на въззивния съд или за намаляване на наложеното на И. Й. наказание с прилагане на разпоредбата на чл. 55 НК.

В съдебното заседание пред настоящия състав всеки от защитниците поддържа съответната жалба, изложените в нея съображения и направените искания.

Представителят на Върховната касационна прокуратура пледира за оставяне на въззивното решение в сила, като изразява становище, че то документиращ извършен от въззивния съд внимателен анализ на събраните по делото многобройни доказателства и експертни заключения, съдържа и отговор на направените от страните възражения. Спорна счита единствено справедливостта на наложените наказания, като предлага те да бъдат смекчени и да бъде приложен института на условното осъждане.

Всеки от подсъдимите Ц. и Й. заявява солидарност с казаното от своите защитници. В последната си дума и двамата молят за пълно оневиняване, а подс. Ц. отправя алтернативна молба – за намаляване на срока на наложеното му наказание.

Настоящият състав, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка на оспорения съдебен акт в рамките на правомощията си по чл. 347 НПК, установи следното:

С присъда от 17.01.2020 г. по НОХД № 2595/2017 г. състав на Специализирания наказателен съд е признал подсъдимия М. Б. Ц. за виновен в това, че за периода от 09.08.2013 г. до 11.07.2014 г. в гр. Л., със седем деяния (конкретно описани в присъдата), извършени при условията на продължавано престъпление и в съучастие като помагач с И. М. Й. (последният като извършител) умишлено улеснил Й. да избегне установяването и плащането на данъчни задължения в особено големи размери – общо в размер на 91 867,31 лв. дължим от "И." ЕООД данък добавена стойност, като при воденето на счетоводството да състави документи с невярно съдържание – отчетни регистри (дневници за покупки на

"И." ЕООД) и да потвърди неистина в декларация по чл. 125, ал. 1 ЗДДС и по чл. 116, ал. 1 ППЗДДС и така да приспадне наследващ се данъчен кредит за "И." ЕООД, поради което и на осн. чл. 255, ал. 3 вр. ал. 1, т. 2, т. 6 и т. 7 вр. чл. 20, ал. 4 вр. ал. 1 вр. чл. 26, ал. 1 НК и чл. 54 НК му е наложил наказание четири години и шест месеца лишаване от свобода при първоначален общ режим на изтърпяване и конфискация на 1/2-ра идеална част от моторно превозно средство с рег. № ***.

С тази присъда М. Ц. е признат за невиновен в това в периода от началото на м. юли 2013 г. до 11.07.2014 г. в с. Б., обл. Л. да се е сговорил с И. М. Й. да вършат в страната престъпления, за които е предвидено наказание лишаване от свобода повече от три години, а именно престъпления по чл. 255 НК, чрез които се цели набавяне на имотна облага, поради което и на осн. чл. 304 НПК е оправдан по обвинението по чл. 321, ал. 6 НПК.

Със същата присъда вторият подсъдим по делото – И. М. Й. е признат за виновен в това, че за периода от 09.08.2013 г. до 11.07.2014 г. в гр. Л. със седем деяния, извършени при условията на продължавано престъпление и в съучастие като извършител с М. Б. Ц. (последният като помагач) избегнал установяването и плащането на данъчни задължения в особено големи размери – общо в размер на 91 867,31 лв. дължим от "И." ЕООД данък добавена стойност, като при воденето на счетоводството съставил документи с невярно съдържание – отчетни регистри (дневници за покупки на "И." ЕООД) и потвърдил неистина в декларация по чл. 125, ал. 1 ЗДДС и по чл. 116, ал. 1 ППЗДДС и приспаднал наследващ се данъчен кредит, поради което и на осн. чл. 255, ал. 3 вр. ал. 1, т. 2, т. 6 и т. 7 вр. чл. 20, ал. 2 вр. ал. 1 вр. чл. 26, ал. 1 НК и чл. 54 НК му е наложено наказание четири години и шест месеца лишаване от свобода при първоначален общ режим на изтърпяване и конфискация на 1/2-ра идеална част от товарен автомобил с рег. № *** и 1/2-ра идеална част от недвижим имот, кадастр. № 470, УПИ (парцел) 1, кв. 36 – 82, находящ се в с. Б., общ. Л., ул. "П." № ***.

Подс. Й. е признат за невиновен в това в периода от началото на м. юли 2013 г. до 11.07.2014 г. в с. Б., обл. Л. да се е сговорил с М. Ц. да вършат в страната престъпления, за които е предвидено наказание лишаване от свобода повече от три години, а именно престъпления по чл. 255 НК, чрез които се цели набавяне на имотна облага, поради което и на осн. чл. 304 НПК е оправдан по обвинението по чл. 321, ал. 6 НПК.

С присъдата е извършено разпореждане с веществените доказателства по делото и с оглед изхода на същото и на осн. чл. 189, ал. 3 НПК всеки от подсъдимите е осъден да заплати направените по делото разноски и държавна такса за служебно издаване на изпълнителен лист. С оспореното по касационен ред въззивно съдебно решение присъдата е потвърдена изцяло, като в тежест на всеки от подсъдимите е възложено заплащането на допълнително направените при въззивното разглеждане на делото разноски. Касационните жалби срещу този акт са основателни, макар и не по всички, изложени в тях съображения. Преди всичко, във връзка с направените искания за пълно оневиняване на всеки от двамата подсъдими, настоящият състав ще припомни, че касационният контрол, е ориентиран към процесуалната и материално-правната законосъобразност на оспорения съдебен акт. Тази негова особеност изключва възможността за упражняващият го съд да установява нови фактически положения, било то в рамките на събраните от предходните инстанции доказателства или чрез собствена активност по попълване на празноти и изясняване на неясноти и противоречия в доказателствата. Основните въпроси по делото е възможно да се пререшат от касационния съд единствено и само в рамките на приетата от предходните съдилища фактология. Изключение в това отношение прави хипотезата на чл. 354, ал. 5 НПК, която в случая не е налице. Ето защо ВКС би могъл да оправдае подсъдимия/те само, ако приетата от предходните инстанции фактология не сочи деянието да е извършено, или да е извършено от подсъдимия, или ако не очертава признаците на престъпление. В случая това фундаментално за упражняване на правомощието по чл. чл.

354, ал. 1, т. 2 НПК вр. чл. 21, ал. 1, т. 1 НПК условие отсъства, доколкото от страна на въззивния съд са споделени констатациите на първата инстанция, според които към времето на запознанството между двамата подсъдими, т. е. в началото на 2012 г., Ц. вече знаел, че може да си набавя големи парични суми, улеснявайки търговските си партньори да избягват установяването и плащането на данъчни задължения, като използва контролирани от него търговци за фиктивни получатели на стоки по вътреобщностни придобивания, без реално те да получават тази стока, а тя да се доставя директно на реалния търговец-купувач. Като такива дружества са посочени "К." ЕООД, "А. -12" ЕООД и "А. г." ЕООД. Според мотивите, тази именно схема Ц. е разяснил на Й. при срещата им от началото на 2012 г. и поради взаимната изгода от нея, двамата взели решение да извършват доставки чрез ВОП от "Б." ЕООД в полза на "И." ЕООД, ползвайки горепосочените, контролирани от Ц. фирми за фиктивни получатели по доставките. Прието е, че по тази схема са били извършени симулативни сделки между "К." ЕООД, "А." ЕООД и "А. г." ЕООД - като получатели и "Б." ЕООД - като доставчик на месо, което постъпвало директно в базата на реалния купувач по доставките - "И." ЕООД в с. Ъ.. Впоследствие е била документално оформяна доставката му в полза на този търговец от страна на "К." ЕООД, "А. -12" ЕООД и "А. г." ЕООД. Тези факти, в съчетание с изложените от първостепенния съд и споделени от въззивната инстанция останали обстоятелства, съпътстващи съставянето на всяка от инкриминираните фактури, по същество подкрепят обвинителната теза и изключват възможността за оневиняване на всеки от подсъдимите без нов преглед и оценка на доказателствата и експертните заключения и формиране на нови фактически изводи, каквото правомощие в настоящото касационно производство върховната инстанция няма (арг. от чл. 351, ал. 1 – 3 НПК). Доколкото в двете жалби се поддържа касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 НПК, при това със сходни аргументи, защитните възражения в това направление следва да бъдат обсъдени едновременно. Почти всички, констатирани от защитата пороци от процесуален характер действително съществуват в дейността на въззивния съд, като с основание се възразява, че постановеното от този съд решение не е резултат от практическа реализация на принципните положения, заложили в чл. 13, ал. 2 и чл. 14, ал. 1 НПК и изискванията на чл. 107, ал. 5 НПК. Всъщност неоснователно е единствено възражението за несъобразяване от страна на съдилищата от предходните инстанции, в т. ч. и от страна на въззивния съд, с решенията на Великотърновския административен съд и Върховния административен съд относно РА № Р-11-1400587-091-01/13.10.2014 г. на органа по приходите при ТД на НАП – Велико Търново, изд. по отношение на "И." ЕООД. Както вече ВКС е разяснявал в практиката си, при това и по тълкувателен път (ТР № 1/2009 г. по т. д. № 1/2009 г. на ОСНК на ВКС и ТР № 4/2016 г. по т. д. № 4/2015 г. на ОСНК на ВКС), липсва обвързаност между наказателното и данъчното производства, като макар укриването на данъчни задължения, когато е предмет на наказателния процес, да свързва доказателствената съвкупност и с резултатите от ревизионната дейност на данъчната администрация, двете производства са автономни. Затова изходът на ревизионното производство не би могъл да обвърже наказателния съд по никакъв начин.

Основателни са обаче останалите възражения на защитата срещу легитимността на процеса по формиране на вътрешното убеждение на въззивния съд относно фактите и съответствието му със заложените в горепосочените разпоредби изисквания на закона. Налице е некачествено упражняване на правомощията по чл. 314, ал. 1 НПК, като е следван подход на инертна подкрепа на начина, по който първостепенния съд е третира доказателствените материали и експертните заключения по делото. Нещо повече, сам въззивният съд е възприел същия маниер по отношение на заключенията на назначените и приети от самия него две допълнителни съдебно-счетоводни експертизи и събраните от самия него гласни доказателства. При това, макар на 20 страници, заемащи повече от половината от общия обем на акта му, този съд да е възпроизвел съдържанието на

въззивните жалби и защитните речи, липсват отговори на по-голяма част от поставените на вниманието му възраженията на защитата. Липсва и наложения от тези възражения комплексен и обективен доказателствен анализ и точна доказателствена преценка, съобразени с изискванията на закона за достоверно установяване на фактите, като се има предвид, че в една своя част адмирираните от него мотиви към присъдата на СпНС по същество представляват единствено възпроизвеждане на съдържанието на свидетелски показания, а изводите, които е прието, че тези показания налагат, са не винаги и докрай коректни. Така напълно пасивно е отношението на въззивния съд към факта, че за осъдителните изводи на първата инстанция са ползвани недопустими доказателствени източници, каквито са ВДС от приложените по делото СРС. В това отношение възраженията на адвокатите Д. и Д. са напълно основателни. Без съмнение искането и разрешаването на прилагане на СРС са били легитимни, както е преценил и първостепенния съд. Спазен е бил установения за това ред, вкл. и от гледище на предметния обхват на приложения в случая чл. 3, ал. 1 ЗСРС, в който е попадало макар и само едно от престъпленията, с оглед на които е била водена преписката на предварителен отчет в ГД "НП", а впоследствие е било образувано и наказателното производство – престъплението по чл. 253 НК. Не е така обаче по отношение на престъплението по чл. 255 НК, чийто статут СпНС практически е изравнил с този на престъплението по чл. 253 НК по отношение на възможността за прилагане на СРС при неговото разкриване, съотв. при разследването му. Разпоредбите на чл. 3, ал. 1 ЗСРС (в актуалната ѝ към датата на искането по чл. 14 ЗСРС редакция – 31.03.2014 г.) и на чл. 172, ал. 2 НПК са императивни. В тях изброително са посочени престъпленията, при чието разкриване, съотв. разследване е допустимо използване на СРС, като от обхвата им е изключено престъплението по чл. 255 НК.

Обвинението срещу Ц. и Й., по което е образувано съдебното производство, е за престъпления по чл. 321, ал. 6 НК и по чл. 255, ал. 3 НК, т. е. очевидно различни от престъплението по чл. 253 НК, за което е разрешено използване на СРС. Този факт обаче не е ангажирал вниманието на съдилищата. Вместо това, решавайки делото, СпНС е извел констатации за редица факти, които е ползвал за обосноваване на осъдителните свои изводи спрямо двамата подсъдими въз основа именно на транскрибираните записи от приложените СРС (л. 1139 – 1144 от мотивите към присъдата).

Разпоредбата на чл. 177, ал. 2 НПК позволява ползване на резултатите от прилагането на СРС, получени извън направеното искане, но само при условие, че те съдържат данни за друго тежко умишлено престъпление сред изброените в чл. 172, ал. 2 НПК. В случая такова се явява престъплението по чл. 321, ал. 6 НК, за което подсъдимите са оправдани, но не и това по чл. 255, ал. 3 НК. Ето защо, като се е позовал на резултатите от използваните СРС при доказването на престъплението по чл. 255 НК, СпНС съществено е нарушил процесуалния закон. Въззивният съд, вместо да констатира порока, го е мултиплицирал, като сам е извел аргументи за потвърждаване на осъждането на Ц. и Й. въз основа и на резултатите от използваните СРС, без въобще да коментира допустимостта на този подход. Нарушението е съществено и само по себе си изисква преоценка на доказаността на обвинението по чл. 255 НК срещу всеки от двамата подсъдими при изключване от доказателствената маса на веществените доказателствени средства, получени при използването на специални разузнавателни средства. Такава преоценка ВКС не би могъл направи предвид ограничените негови правомощия по чл. 351, ал. 1 – 3 НПК в актуалния етап от развитието на производството.

Процесуалният механизъм на въззивния контрол е конструиран, за да осигури проверка на невлязлата в сила първоинстанционна присъда от гледище на нейната законосъобразност, обоснованост и справедливост. Макар да не е ограничен до основанията за оспорване, посочени от сезиралата го страна и да дължи контролно изследване с оглед на всички основания за отмяна или изменение на присъдата,

въззивният съд не може да пренебрегва съображенията, с които е направено оспорването пред него. Въззивните аргументи трябва да се развиват по линия и на основателността на твърденията и исканията на жалбоподателя/прокурора, като не се забравя, че въззивното производство е именно по негова инициатива и че целта на въззивния контрол е да провери правилността на оспорения акт, но и да отговори на инициралата го страна (арг. от чл. 339, ал. 1 и ал. 2 НПК). В противен случай се обезсмисля правото на жалба/протест.

В конкретното възивно производство, отстоявайки тезата за неоснователност на обвинението, с въззивните жалби, а впоследствие и с пледоариите си, защитниците са повдигнали спор относно фактическите констатации на СпНС и тяхното съответствие с доказателствата, като са възразили, че ползваните от СпНС свидетелски показания подкрепят обвинението относно търговските отношения между процесните търговци, но не установяват поведение на подсъдимите като инкриминираното; възразили са за наличие на несъобразени от първостепенния съд доказателства за реалността на процесните сделки; повдигнали са въпроса за съществуването на установени чрез допълнителните ССЧЕ и други сделки на "К." ЕООД, "А. г." ЕООД и "А." ЕООД с други търговци, освен "И." ЕООД и за релевантността на този факт към преценката на тези търговци като "липсващи" такива; за липса на умишъл у подс. Й. и липса на знание у него относно дейността на фирмите-доставчици към "И." ЕООД и пр., като са настояли, че по тези въпроси първостепенният съд не е дал нужния задоволителен отговор. Ясно са формулирали и подробно са обосновавали тезите си относно значението на поисканите от тях и допуснати от двете предходни инстанции допълнителни съдебно-счетоводни експертизи, поставяйки върху тях сериозен акцент.

От гледище на тези възражения и доколкото от обвинението е прието изпълнително деяние, включващо комбинираното извършване на правно забранените действия по чл. 255, ал. 1, т. т. 2, 6 и 7 НК чрез използването на т. нар. "липсващи търговци", с какъвто профил обвинението е посочило и първостепенният съд е приел, че са "К." ЕООД, "А. г." ЕООД и "А. 12" ЕООД, въззивният съд е следвало да обясни в документално-словесен вид защо според него правилно първата инстанция е третираше като истинно доказан факта, че посочените дружества са фиктивни; че сделките по всички процесни фактури са със симулативен характер. Вместо това АпСПНС е възприел подход по декларативно одобрение на първоинстанционните мотиви, обслужващ единствено рационалността, но не и изпълнението на задачите на въззивната инстанция. Така АпСПНС безкритично е декларирал подкрепата си за дадената от СпНС акредитация на основната ССЧЕ, назначена в досъдебното производство и ползвана от обвинението, а трите допълнителни експертизи към нея, по същество даващи отговори, способни да внесат промени в нейните изводи, е отминал, лаконично отбелязвайки, че "следва да ги кредитира, но само досежно изследваните първични счетоводни документи...". Аргументът е твърде общ и неясен, за да бъде коментиран, още повече, че от цялостното по-нататъшно изложение става ясно, че той не съответства на действително извършеното от въззивния съд третиране на доказателствата и на експертните заключения. Т. напр. генерализирайки гледната си точка, въззивният съд е заявил, че всяка една от съдебно-счетоводните експертизи "е фиксирала множество несъответствия в първичните счетоводни документи, декларирани от "И." ЕООД, съответно съхранявани от дружествата – липсващи търговци, което е още едно доказателство за начина, по който са били съставяни фактурите по отношение на "К." ЕООД, "А. г." ЕООД и "А. 12" ЕООД. Като пример за такова несъответствие е посочил различния размер на сумите по фактура № ... от 29.08.2013 г., отразени в дневника за продажби на "К." ЕООД и в дневника за покупки на "И." ЕООД. Към тази фактура обаче е издадено кредитно известие, предназначено именно за корекция на констатираната грешка. Този факт (регистриран и от вещото лице по ССЧЕ) не е коментиран от първостепенния съд. Не е коментиран и от въззивната инстанция, като това контрастира на декларацията й, че кредитира изводите на основната и допълнителните ССЧЕ, "но само

досежно изследваните първични счетоводни документи", сред които обаче са и кредитните известия. Не е обяснена и концепцията на въззивния съд относно значението на така констатираната от него нередност при фактура № ... за изводите му относно редовността на останалите, инкриминирани по делото сделки, по отношение на по-голямата част от които вещото лице по ССЧЕ е установило документална изрядност, вкл. съпоставяйки данните относно счетоводните отразявания по тях при двамата съконтрахенти и проследявайки последващата реализация на стоките по съответните фактури, при това към търговци, които не са сред посочените от съдилищата като контролирани от Ц. и ползвани от него за документално оформяне на фиктивни сделки. Такива са напр. "Е. -1" ЕООД, "М. Б. Т." ООД, "В.." ЕООД, "М. Б." ЕООД, "Е. к." ООД, "Н." ООД, "Б. 98" ООД, "К. М." ЕООД, "Д. м." ЕООД, посочени като съконтрахенти на "А. г." ЕООД и/или на "К." ЕООД в счетоводните документи, проверени и анализирани по експертен съдебно-счетоводен път. На този факт – последващата реализация на стоката към търговци сред посочените, защитата е поставила нарочен и сериозен акцент, оспорвайки извода на СпНС за фиктивен характер на сделките по всички, инкриминирани фактури. Въззивният съд е отминал мълчаливо това възражение, като не е регистрирал и очевидното несъответствие между извода на първата инстанция, че доколкото "К." ЕООД е имало реални сделки с други търговци, различни от процесните дружества, то те са били реализирани преди началото на инкриминирания период – от една страна и действителните данни от счетоводната документация на този търговец, приложена към делото (отразени и в констатациите на назначените от самия въззивен съд допълнителни съдебно-счетоводни експертизи).

Отделно от това, солидаризирайки се с първостепенния съд в подкрепата за основната съдебно-счетоводна експертиза, въззивният съд е оставил без коментар няколко съществени момента, които биха могли да имат значение за качеството и надеждността на заложените в нея изводи, към които защитата е насочила вниманието му, а именно:

При разпита ѝ в съдебното заседание пред СпНС експертът М. е заявила, че за нуждите на изготвената от нея основна ССЧЕ тя не е извършвала проверки в счетоводствата на самите дружества, в т. ч. и на "И." ЕООД, а е работила по документите от делото във вида и в обема, в който те са били към момента на възлагане на експертизата – ревизионни актове и фактури, като констатациите на експертизата "като краен извод са съгласно констатациите на данъчните ревизии на "К." ЕООД, "А. г." ЕООД, "А." ЕООД". Уточнила е, че счетоводно сделките по 11-те фактури, които не са били признати от данъчните власти и които впоследствие са били инкриминирани, са изрядни, но самата тя не може да се ангажира със становище дали тези сделки са реално извършени. Като причина е изтъкнала факта, че според ревизията няма доказателства за транспорта на стоката по непризнатите фактури, макар тази стока да е доставена и да са установени превозвачът ѝ, както и заявителят на транспорта. Именно с оглед недостатъчното изследване на проблема с транспорта на стоките по тези фактури, защитата е направила искане за назначаване на допълнителна експертиза (и СпНС е допуснал такава), в рамките на която да бъдат изследвани всички материали, относими към процесните сделки, за да се отговори дали стойността на транспортните разходи е включена в общата стойност на доставките и за чия сметка, съотв. дали би настъпила промяна в размера на дължимия ДДС, изчислен в основната експертиза.

За изпълнение на задачите по тази експертиза е бил назначен превод на документи от английски език, неползвани от вещото лице до момента, който е направил достъпни за него търговски документи, международни товарителници, потвърждения и платежните документи на превозвача. Установено е в рамките на допълнителната експертиза напр., че съгласно с отразеното в инвойсите, стоките по съответните фактури са доставени на "К." ЕООД и "А." ЕООД от доставчика "Б." ЕООД съгл. условията на доставката СІР, като вътреобщностния транспорт е извършен за сметка на доставчика "Б." ЕООД. В крайна

сметка експертизата е заключила в отговора на въпрос № 3, че за седем, конкретно посочени, от инкриминираните общо 11 фактури, вписани в дневниците за покупки/продажби на дружествата са налични данни по документи за реално извършени доставки и за реализирани последващи продажби. На тази база експертът е заключил, че размерът на дължимия ДДС, изчислен в основната експертиза, търпи корекции, като възлиза на 20 659,38 лв., а не както е посочено в основната експертиза – 91862,21 лв.

СпНС е отказал да кредитира това заключение, подминавайки без коментар гореизложените обстоятелства, като е изтъкнал като аргумент единствено това, че фактура № 15 е посочена с различни стойности в дневника за покупки на "И." ЕООД и в дневника за продажби на "К." ЕООД и този факт е третирали като показателен за допълнително изготвяне на счетоводни документи, ерго за симулативен характер на сделката по тази фактура. Не е разяснил обаче логиката, по която този извод е според него относим и към сделките по останалите процесни фактури.

Освен това, позоваването на въззивния съд на фактура № 15 е основано на сериозни фактологически неточности. Като се отмине това, че по посочения документ е извършено не частично плащане от страна на "И." ЕООД, както е констатирал СпНС, а е изплатена цялата сума (с преводи от 29.05.2014 г. – 7984,03 лв. и от 07.06.2014 г. – 5000 лв., последният включващ плащане и по фактура № .../09.01.2014 г.), според данните по делото кредитното известие към фактура № ... е от 09.02.2014 г., а не както е приел съда, за да отрече реалност на сделката по нея – от датата на издаването ѝ. Според съда сторнирането на сумата не би имало наказателно-правно значение за формирания и деклариран данъчен резултат, ако бе извършено през следващия данъчен период. Както бе отбелязано, кредитното известие е издадено именно в рамките на следващия данъчен период. Отделен е въпросът дали този факт би могъл да има онова наказателно-правно значение, което е счел първостепенният съд, като се има предвид отсъствието на всякаква логика в операциите между страните по сделката, сочещи, че плащанията по нея са извършени от "И." ЕООД и след датата на кредитното известие.

Все като аргумент за акредитиране именно на основната ССЧЕ първостепенният съд е ползвал констатациите на тази експертиза относно фактура № ... от 08.01.2014 г. (непроменени и при анализа в допълнителните ССЧЕ), според които тя не е включена в дневника за продажби на "А. г." ЕООД. Отново напълно неясна остава логиката, по която съдът е отнесъл фактите, свързани с тази фактура към останалите, инкриминирани по делото сделки, по отношение на които чрез допълнителните ССЧЕ е установена документална изрядност и не е разяснил как тези факти компрометират надеждността на експертните констатации по отношение на останалите сделки. Въззивният съд също не е изложил съображения в тази насока, макар да е заявил подкрепата си за подхода, възприет от първата инстанция.

Що се касае до съображенията, с които АпСпНС е отказал да съобрази заключенията на допълнителните ССЧЕ, които сам е назначил и е приел, те са в подкрепа на аргумента на първата инстанция за липсата на пълни разплащания между "И." ЕООД – от една страна и "А." ЕООД, "А. г." ЕООД и "К." ЕООД – от друга страна. Именно за изясняване на този проблем обаче е било поискано от защитата включване на въпроса под № 6 към първата допълнителна съдебно-счетоводна експертиза, назначена във въззивното производство. Експертизата е изследвала въпроса и е дала заключение, че задълженията на "И." ЕООД към "К." ЕООД по издадените фактури са платени изцяло по банков път и "И." ЕООД няма задължения към "К." ЕООД. Задълженията на "И." ЕООД към "А." ЕООД са прехвърлени към "А. г." ЕООД и между двете дружества няма непогасени задължения по инкриминираните фактури. А задълженията на "И." ЕООД към "А. г." ЕООД са с остатък в размер на 52 750,67 лв. Тези експертни изводи не са коментирани и интерпретирани във въззивното решение.

Само илюстративно описаните примери на разминаване между адмирираните от

въззивния съд констатации на първата инстанция и приети от самия АпСпНС експертни констатации, оставени без коментар в оспореното решение, нагледно показват възприетия от този съд механичен и абсолютно безкритичен подход към първоинстанционната присъда.

От друга страна, констатациите на първата допълнителна съдебно-счетоводна експертиза, както и наличните писмени доказателства са частично в конфликт с приетото от СпНС, че договорите за преработка и съхранение на месо между "И." ЕООД – от една страна и всяко от дружествата "А." ЕООД, "А. г." ЕООД и "К." ЕООД – от друга страна са фиктивни, създадени като механизъм, за привидно движение на парични средства, защото е лишено от търговска логика използването на верига от прекупвачи между доставчика по ВОП – "Б." ЕООД и крайният получател на стоката – "И." ЕООД. Експертизата обаче е описала 8 фактури, издадени в периода от 31.10.2013 г. до 30.12.2013 г. между "А. г." ЕООД и "И." ЕООД, в които като основание е вписана именно "услуга", предоставена от "И." ЕООД, като фактурите са осчетоводени при този търговец и сумите по тях са платени в пълен размер. В този контекст отговор са изисквали, но не са получили от въззивния съд възраженията на защитата, че по пътя от внасянето на месото от "Б." ООД до "И." ЕООД, като краен получател, е част от него е претърпявала преработка, като практически "И." ЕООД не е получавало стока, напълно идентична с внесената от "Б." ООД, както се твърди от обвинението и е прието от първостепенния съд.

Без съмнение съдът не е обвързан от експертното заключение и е оправомощен както да не го приеме, така и да не му се довери след като го е приел. Но и в двата случая е длъжен да мотивира подхода си. Още повече, че фактът, че въззивният съд е удовлетворил искането на част от страните за назначаване на две допълнителни съдебно-счетоводни експертизи, сам по себе си показва, че този съд вече е преценил като неизяснени в рамките на първоинстанционното производство обстоятелства от съществено значение за правилното решаване на делото, които е възможно да бъдат изяснени единствено и само чрез привличане на допълнителна експертна помощ. Същевременно е решил делото без отговор на въпросите относно тези обстоятелства, като не е отговорил и на възраженията на защитата, свързани с тях. Практически назначаването на двете допълнителни експертизи във въззивното производство е останало акт, реализиран сам за себе си, самоцелността на който ясно илюстрира нееднаквото третиране на гледните точки на страните по обвинението и защитата.

Подходът по negliжиране на допълнителната съдебно-счетоводна експертиза, която е допуснал и впоследствие е приел, СпНС е обяснил с разбирането, че въпросът относно реалността на сделките е правен и решаването му не може да става по експертен път. Това становище е прието за правилно при въззивния контрол.

Всъщност проблемът относно реалността на инкриминираните сделки е такъв именно на фактическо установяване, а не на правно прилагане. Вярно е, че предвид спецификите на инкриминираната дейност ползването единствено на документално отразените данни не би позволило изясняване на фактите относно събитията с необходимата пълнота и точност, като в това отношение са от полза и методите на фактическа проверка на тези данни чрез съпоставката им с гласните доказателства. Тази съпоставка обаче трябва да е реална. А в случая въззивният съд е декларирал подкрепа за направената от първата инстанция преценка относно доказателствената стойност на свидетелски показания и относно изводимото от тях, която, при липсата на конкретно изложени в отговор на възраженията на страните аргументи и отсъствие на собствен доказателствен анализ във връзка с тези показания, не може да убеди в действителността на въззивната проверка. Практически е нарушен справедливият баланс на интересите на страните в производството, а въззивният контрол е лишен от съдържание.

Няма отговор възражението, че СпНС е интерпретирал тенденциозно показанията на Г. Т. С., И. М., като им е придал значение, каквото те нямат и е извел от тях информация,

каквато не излъчват – относно параметрите на сключените в инкриминирания период сделки от "Б." ООД, "К." ЕООД, "А." ЕООД и "А. г." ЕООД, както и относно това, че реалният получател по сключените от тези търговци сделки е било "И." ЕООД.

Няма отговор възразението, че СпНС е ползвал само доказателства с обвинителна насоченост, а е игнорирал установяващите факти в полза на подсъдимите. Т. напр. с основание се възразява, че от съдебните актове неясно остава дали съдебното внимание е било ангажирано с показанията на свид. Я. Е. (и ако не, то поради какви причини) и с твърденията в тях, че в периода м. април – м. май 2013 г. "Г. Д. Б." ЕООД, чийто счетоводни документи свидетелката е обработвала, е получило доставки на месо от "К." ЕООД по пет, конкретно посочени от свидетелката фактури; че дружеството, в което е работела тя също не е имало складова база, а сделките са били реализирани веднага (т. е. по подобие на процесните търговци, по отношение на които идентичен факт е приет за компрометиращ тяхната действителност).

Решението се отличава с произволни заключения за доказаност на определени факти чрез свидетелски показания при практически липсваща връзка между аргумента и заключението. Т. напр. според АпСпНС чрез показанията на изброени от него свидетели, сред които и Т. П. правилно СпНС е заключил, че трите дружества са били "под прекия фактически контрол на подс. М. Ц. и са имали задача да генерират фиктивен и симулативен документооборот към "И. ЕООД". Прегледът на показанията на Т. П. обаче показва, че тя свидетелства за наемането ѝ от подс. Й. за счетоводно обслужване на "И." ЕООД през м. април 2013 г.; за организацията на работата ѝ при този търговец; че цехът е работел и е обработвал месо; че "К.", "А." и "А. г." са ѝ познати като партниращи на "И." ЕООД търговци, които са доставяли месо; че към всяка от издадените за доставките от тези дружества фактури е имало придружаващ документ за "разпад" (транжиране на месото) и са били извършвани необходимите разплащания. Потвърдила е, че е имало случай на извършено надплащане в полза на "К.", като е заявила, че не знае дали в тази връзка отношенията са били уредени чрез допълнителна доставка на месо или неоснователно платената сума е била възстановена. Заявила е и че веднъж, по повод на новогодишно парти, е виждала подс. Ц..

При тази съпоставка между съдържанието на свидетелските показания и направените въз основа на тях съдебни изводи се е налагала като очевидна нуждата от допълнително разяснение от страна на въззивния съд относно начина, по който Т. П. подкрепя направения от СпНС извод за властта на Ц. над "К.", "А." и "А. г." и фигуративната роля на тези дружества като генератори на симулативен документооборот към "И." ЕООД. Липсата на ясно обяснение относно причините и логическия път, по който съдът е достигнал до извод, било то за достоверност или за недостоверност на един доказателствен източник или за доказаност или недостатъчна доказаност чрез него на един релевантен факт, прави обективно невъзможна контролната проверка върху дейността му, като е невъзможно да се изключи вероятността съдебните изводи да са произволни или основани на логически невалидни или погрешно приведени аргументи, базирани напр. на неточна доказателствена интерпретация.

От критичен въззивен преглед и преценка се е нуждаела логическата връзка, която първостепенният съд е направил между показанията на свид. Ш. и заключението, формирано чрез тях - за "принадлежността, ролята и мястото на отделните участници в създадената организация" и за отграничаване на "деятелността и каузалния принос на всеки от подсъдимите". Това, подкрепено от АпСпНС обобщение не придава яснота на съдебния акт, като се има предвид, че Ш. не споменава имена, в т. ч. и на подсъдимите, отричайки тяхната персонална активност, свързана с дейността, за която самият той е бил ангажиран от "С.", не споменава названия на търговци, изключая "С. т.", в чиято продажба е участвал и "К.", документи на която е заявил, че е имало у него, но неясно какви, дадени му от кого, предназначени за кого и пр.

Аналогична е ситуацията с показанията на свид. А., като е оставено без отговор възражението на защитата за произволно третиране от страна на първостепенния съд на показанията както на този свидетел, така и на съобщеното от свид. И. при формиране на заключението за активни действия на подс. Ц. по регистрацията на "А.", на възраженията за мотивиране на присъдата чрез предположения и допускания и произволни изводи, неизпитващи от тези показания.

Безкритично е адмирирано позоваването от страна на първата инстанция на показанията на свидетелите Т. М., Г. А., С. И., Г. Т. С. без да е даден конкретен отговор как точно показанията на тези свидетели обслужват обвинителната теза и кои точно обстоятелства от предмета на обвинението се установяват чрез тях – дали, че "К." ЕООД, "А. г." ЕООД и "А." ЕООД са били недобросъвестни търговци, регистрирани за формиране на неистински документален поток и неправомерно формиране на данъчен кредит в полза на "И." ЕООД; дали че сделките между тези дружества и "Б." ООД и "И." ЕООД са били фиктивни и че реалният получател на стоката, внесена от "Б." ООД е било "И." ЕООД, а не посочените три търговски дружества и пр. Този проблем е бил поставен на вниманието на въззивния съд и е изисквал нарочен и сериозен отговор, като се има предвид напр. това, че показанията на свид. М. съдържат информация единствено за това, че тя е била ангажирана от Ц. като пълномощник на "К." да води "кореспонденцията и логистиката" на дружеството, познанството ѝ с К. А., ангажирането на А. от Ц. със счетоводното обслужване на "К.", това, че е предавала на Ш. счетоводни документи на търговеца, а в мотивите на СпНС, към които препраща АпСпНС, практически е възпроизведено съдържанието на казаното от М. и чрез съпоставката му с Ш. и А. са направени изводи единствено за времето, когато са се случили описаните от свидетелката събития.

Съдържанието на въззивното решение не позволява да бъде отхвърлено възражението на защитата за липсваща връзка между извода на този съд (стр. 25 от решението), че трите дружества - "К." ЕООД, "А. г." ЕООД и "А." ЕООД са имали задача да генерират фиктивен документооборот към "И." ЕООД и свидетелските показания на Т. П., В. В., Я. П. и М. С., на които той е основан, доколкото липсва анализ и оценка на всеки от доказателствените източници и поднесена в документално-словесен вид съпоставка помежду им, евентуално и с други доказателства, както изисква чл. 339, ал. 2 НПК. Още повече като се имат предвид твърденията на Я. П. напр., че собственик на доставеното в базата на "И." ЕООД в с. Ъ. месо от упоменатите от нея търговци ("К." ЕООД и А. 12" ЕООД) не е ставало "И." ЕООД, а това дружество е било посочвано в съставените документи като "база за съхранение на месото", наред с посочените в същите документи собственик и изпращач на месото. Очевидно неясно е как тези твърдения според АпСпНС доказват направения от него извод за цел на "К." ЕООД и "А." ЕООД да генерират фиктивен документооборот към "И." ЕООД.

Основателно е и възражението на защитата за следван от въззивния съд подход на необективно и тенденциозно обсъждане на показанията на свид. П. П. (стр. 28 от решението), доколкото са ползвани твърденията му от досъдебната фаза, че документите на "А. г." ЕООД за осчетоводяване са му били носени основно от М. Ц., а напълно игнорирано е съобщеното от него във въззивното производство (протокол от 15.01.2021 г.), че всъщност документите са му били носени от счетоводителките Г., Р. и Д., от които знаел, че получават документите от Ц., но не помнел за кои форми. Доколкото показанията на този свидетел са част от източниците, послужили за генералния съдебен извод относно ролята на Ц. по отношение на трите дружества, противоречието е изисквало задълбочено обсъждане и даване на ясен и обоснован отговор относно причините да се приеме предложението от този свидетел вариант на свидетелстването му именно в досъдебното производство.

Ползвайки обща фразеология, въззивният съд е акламирал подхода на

първостепенния съд към гласните доказателствени източници, оценявайки го като "внимателен и прецизен", като макар и настоявайки да е извършил собствена преценка на доказателствата, практически е възпроизвел съпътстващата този подход аргументация на Специализирания наказателен съд, ограничена основно до възпроизвеждане на фрагменти от свидетелските показания и предлагане на тази база на генерални изводи. Съдебният акт е обоснован, когато в него са изложени в документално-словесен вид аргументи, свързани с индивидуален и съвкупен анализ и оценка на ползваните доказателства и доказателствени източници, вкл. и на противоречията между тях, когато такива съществуват и при ясно обяснени причини за тяхната подкрепа, респ. за отхвърлянето им. Липсата на такива аргументи означава субективност, която компрометира справедливостта на производството и пряко накърнява правото на подсъдимите да разберат причините за осъждането им.

Посочените нарушения изискват отмяна на въззивното решение в наказателно-осъдителната му част и връщане на делото за повторното му въззивно разглеждане от друг състав на въззивния съд, който следва да изпълни процесуалните си задължения, като качествено обсъди доказателствата и направи обосновани фактически и правни изводи и даде отговор на възраженията на защитата.

4. При разпространението на клеветнически твърдения чрез интернет мястото на извършване на деянието трудно би могло да бъде установено и посочено в обстоятелствената част на тъжбата, поради което критерият по чл. 36, ал. 1 НПК за определяне на местната подсъдност поначало е неприложим. Отделно от това внимателният преглед на съдържанието на тъжбата сочи, че никъде в нея частният тъжител не твърди, че подсъдимата [име] е извършила инкриминираните клеветнически и обидни публикации във фейсбук групата на [населено място] от посочения адрес в [населено място], на който живее.

При това положение и поради обстоятелството, че при разпространение на информация чрез интернет тя става достъпна за неограничен брой потребители едновременно възможно и в целия свят, компетентен да разгледа тъжбата е съдът, в чийто район е мястото, с което е свързан центърът на интереси на засегнатото лице, респективно - където е засегнато неговото добро име и положение в обществото (вж. решение от 25.10.2011 година по съединени дела С-509/09 и С-161/10). Поначало центърът на интереси на засегнатото от клеветническите твърдения лице съвпада с обичайното му местопребиваване, макар да е възможно с оглед професионалните и личните му връзки и тяхната продължителност той да е и на друго място.

чл. 146 НК

чл. 147 НК

Определение № 409 от 20.09.2023 г. на ВКС по ч. н. д. № 805/2023 г., I н. о., докладчик съдията Татяна Грозданова

Производството е по реда на чл. 44, ал. 1 от НПК.

Образувано е въз основа на определение № 740/28.08.2023 година по н. ч. х. д. № 1029/2023 година на РС Сливен, с което е прекратено съдебното производство, повдигнат е спор за подсъдност с Районен съд – Ямбол и делото е изпратено по компетентност на ВКС.

Прокурорът от Върховната касационна прокуратура изразява писмено становище, според което компетентен да разгледа делото е Ямболският районен съд.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, за да се произнесе, взе предвид следното:

По тѣжба на Н. Х. К. с постоянен адрес в [населено място], [улица], подадена чрез процесуалния ѝ представител – адв. К. от АК - Я., в Ямболския районен съд е било образувано н. ч. х. д. № 633/2023 година срещу Д. Н. Р. от [населено място]. С тѣжбата на последната са повдигнати обвинения за извършени от нея на 12.06.2023 година квалифицирани престъпления против честта и достойнството на частния тѣжител по чл. 146 НК и чл. 147 НК - обида и клевета, разпространени публично и по друг начин, чрез коментари под обява на частния тѣжител за изкупуване на дворове и къщи в [населено място] във фейсбук група "Село П."

С определение № 629/28.07.2023 година производството по н. ч. х. д. № 633/2023 година е прекратено и на основание чл. 38, вр. чл. 36, ал. 1 НПК е изпратено по подсъдност на РС – Сливен. Съдията-докладчик е приел, че по-тежко наказуемото престъпление – квалифицираният случай на клевета, разпространена чрез интернет, е извършено от адреса, на който подсъдимата Р. живее и от който според тѣжбата тя е извършила разгласяване на клеветническите твърдения.

От своя страна с цитираното определение № 740/28.08.2023 година по н. ч. х. д. № 1029/2023 година, РС Сливен също прекратил производството и повдигнал спор за неговата подсъдност като се аргументирал с това, че от тѣжбата и приложените към нея доказателства не ставало ясно, че публикациите са направени от подсъдимата Р. именно в [населено място], както е приел Ямболският районен съд.

Така повдигнатият спор за подсъдност следва да бъде разрешен в полза на РС Сливен. Няма спор по въпроса, че при разпространението на клеветнически твърдения чрез интернет мястото на извършване на деянието трудно би могло да бъде установено и посочено в обстоятелствената част на тѣжбата, поради което критерият по чл. 36, ал. 1 НПК за определяне на местната подсъдност поначало е неприложим. Отделно от това внимателният преглед на съдържанието на тѣжбата сочи, че никъде в нея частният тѣжител не твърди, че подсъдимата Р. е извършила инкриминираните клеветнически и обидни публикации във фейсбук групата на [населено място] от посочения адрес в [населено място], на който живее.

При това положение и поради обстоятелството, че при разпространение на информация чрез интернет тя става достъпна за неограничен брой потребители едновременно възможно и в целия свят, компетентен да разгледа тѣжбата е съдът, в чийто район е мястото, с което е свързан центърът на интереси на засегнатото лице, респективно - където е засегнато неговото добро име и положение в обществото (вж. решение от 25.10.2011 година по съединени дела С-509/09 и С-161/10). Поначало центърът на интереси на засегнатото от клеветническите твърдения лице съвпада с обичайното му местопребиваване, макар да е възможно с оглед професионалните и личните му връзки и тяхната продължителност той да е и на друго място. Доколкото както обидата, така и клеветата според тѣжбата са разпространени в публикации във фейсбук групата на [населено място], което населено място е в [община], област Я. и частният тѣжител Н. К. живее в [населено място], делото е подсъдно на РС Ямбол.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

5. Доколкото съдът е длъжен да следи и служебно за интереса на ненавършилите пълнолетие деца, трябва да се посочи, че към настоящия момент е налице ясна законова разпоредба, фиксираща сроковете, в които могат да се предявят исквете по чл. 62 СК от различните правни субекти. Съгласно същата - чл. 62, ал. 4 СК /ред. ДВ бр. 103/20/ - детето може да оспори бащинството от навършването на четиринадесетгодишна възраст до една година от навършването на пълнолетие. В настоящия случай детето е малолетно /на 2 г./, не е навършило 14 години и предвид горните изисквания предявеният иск е недопустим. Същевременно въпросът как

следва да се тълкува разпоредбата на чл. 62, ал. 4 СК преди изменението ѝ с ДВ бр. 103/20 /предвиждаща, че детето може да оспори бащинството до една година от навършването на пълнолетие/ е детайлно разгледан в ТР 2/15 от 5.02.15 по т. д. № 2/14 ОСГК на ВКС - което съставлява задължителна практика, обвързваща съдилищата. В същото са отчетени и съпоставени както природата и целта на предоставеното средство за защита, така и резултатът, който би бил постигнат в различните хипотези на тълкуване. Изрично е посочено, че се касае за личен иск - като всяко от лицата, което има право да го предяви, следва да разполага с възможността да вземе решението дали да го предяви по свое вътрешно убеждение - доколкото правните последици от постановеното решение ще рефлектират върху гражданскоправния му статут. Разполагайки със самостоятелно право на иск за оспорване на установената в чл. 61 СК презумпция за бащинство, детето следва да има правото и възможността да вземе решение дали да предяви иска по своя преценка, доколкото оспорването би могло да има за последица неустановеност на произхода по баща и то считано от момента на раждането. Предоставянето на възможност упражняването на това право да бъде осъществено чрез законния представител на малолетното дете на практика лишава същото като правен субект от възможността да вземе самостоятелно решение дали да предяви иска - а оттам и дали да търси действителния си произход по баща. Същевременно то предоставя допълнителна възможност на законния му представител да предяви иска от името на детето - макар да разполага със самостоятелно право на такъв иск, равно по интензитет на правото на детето. При това положение и доколкото майката е разполагала с отделно право да оспори произхода - което не е упражнила, тълкуването на разпоредбата на чл. 62, ал. 4 СК /действаща редакция ДВ бр. 103/20 в смисъл, че тя би могла да предяви иска по всяко време до навършване на непълнолетие /14 г./ от детето, освен всичко друго, би довело и до реалното му лишаване от възможност за извършване на самостоятелна преценка дали да упражни това свое право или не след навършване на непълнолетие /14 г./.

чл. 61 СК

чл. 62, ал. 4 СК

Определение № 2681 от 26.09.2023 г. на ВКС по ч. гр. д. № 3541/2023 г., III г. о., докладчик съдията Майя Русева

Производството е по реда на чл. 274, ал. 3 ГПК.

С определение № 388/20.07.23 по ч. г. д. № 283/23 на АС В. Търново е потвърдено определение № 531/8.06.23 по г. д. № 355/23 на Окръжен съд Русе за прекратяване като недопустимо на производството по предявен от малолетното дете Д. Д. Р. чрез майка ѝ Д. А. И. иск с правно основание чл. 62, ал. 4 СК за оспорване на бащинство.

Постъпила е частна касационна жалба от Д. Д. Р. чрез нейната майка Д. А. И., в която се твърди, че определение № 388/20.07.23 по ч. г. д. № 283/23 на АС В. Търново е незаконосъобразно и се иска неговата отмяна. Налице е позоваване на основанията по чл. 280, ал. 2, пр. 3 ГПК /очевидна неправилност/.

Частната касационната жалба е процесуално допустима - подадена е в законоустановения срок, от лице, имащо право и интерес от обжалване, и срещу подлежащ на обжалване съдебен акт.

За да се произнесе относно наличието на предпоставките по чл. 280 ГПК вр. с чл. 274, ал. 3 ГПК за допускане на касационно обжалване на атакуваното определение, Върховният касационен съд съобрази следното:

С атакуваното определение е прието, че съгласно чл. 62, ал. 4 СК детето може да

оспори бащинството от навършване на 14-годишна възраст до една година от навършване на пълнолетие. Съдът се е позовал и на постановките на ТР № 2/15 по т. д. № 2/14 ОСГК на ВКС от 5.02.15 г., според което срокът за предявяване на иска по чл. 62, ал. 4 СК започва да тече от навършване на пълнолетието на детето; недопустимо е малолетно дете да води този иск чрез законния си представител - чрез последния то може да предяви иск по чл. 69 СК - за установяване на произход от бащата, ако е с неустановен такъв, но това разрешение, дадено с т. 2 ППВС 5/78, е неприложимо към хипотезите на чл. 62, ал. 4 СК; искът по чл. 62, ал. 3 СК за оспорване на произход на бащата може да бъде предявен от детето в период от една година, считано от навършване на пълнолетие, и предявеният от него преди това иск би бил недопустим, а искът по чл. 69 СК за установяване на бащинство може да бъде упражнен от раждането на детето най-късно до навършване на три години от пълнолетие. Отражено е, че в случая се касае за иск по чл. 62, ал. 4 СК за оспорване на бащинство, предявен от малолетното дете с установен произход от бащата /в който смисъл е и представеното удостоверение за раждане - в което ответникът е посочен като негов баща/ чрез неговата майка и законен представител. Доколкото детето е родено на 6.08.21 и е непълнолетно, а искът е предявен на 6.06.23 г., същият е недопустим. От друга страна по отношение на майката срокът по чл. 62, ал. 2 СК - едногодишен от раждането, също е изтекъл. При това положение е формиран извод, че първоинстанционното производство е било прекратено правилно и законосъобразно.

Настоящият състав намира, че предпоставките на чл. 280, ал. 2, пр. 3 ГПК за допускане на касационно обжалване не са налице.

Очевидната неправилност на постановените от въззивните съдилища решения и определения, въведена от законодателя като самостоятелно основание за достъп до касационно обжалване (ЗИДГПК обн. в ДВ бр. 86/17), не е тъждествена с неправилността, произтичаща от предвидените в чл. 281, т. 3 ГПК основания за касационно обжалване. За да е очевидно неправилно по смисъла на чл. 280, ал. 2 ГПК, въззивното решение, респективно определение, трябва да страда от особено тежък порок, който може да бъде констатиран от касационната инстанция без извършване на присъщата на същинския касационен контрол проверка за обоснованост и съответствие с материалния закон на решаващите правни изводи на въззивния съд и за законосъобразност на извършените от него съдопроизводствени действия. Всяка друга неправилност, произтичаща от неточно тълкуване и прилагане на закона - материален и процесуален, и от нарушаване на правилата на формалната логика при разрешаване на правния спор, представлява основание за касационно обжалване и може да бъде преценявана от Върховния касационен съд само в случай, че въззивният акт бъде допуснат до касационен контрол в някоя от хипотезите на чл. 280 ГПК. В случая атакуваният акт не е постановен нито в явно нарушение на закона, нито извън закона, нито е явно необоснован с оглед правилата на формалната логика - напротив, изложени са ясни мотиви, които не са произволни - и следователно не може да се приеме, че се касае за очевидна неправилност.

От друга страна, доколкото съдът е длъжен да следи и служебно за интереса на ненавършилите пълнолетие деца, трябва да се посочи, че към настоящия момент е налице ясна законова разпоредба, фиксираща сроковете, в които могат да се предявят исковете по чл. 62 СК от различните правни субекти. Съгласно същата - чл. 62, ал. 4 СК /ред. ДВ бр. 103/20/ - детето може да оспори бащинството от навършването на четиринадесетгодишна възраст до една година от навършването на пълнолетие. В настоящия случай детето е малолетно /на 2 г./, не е навършило 14 години и предвид горните изисквания предявеният иск е недопустим. Същевременно въпросът как следва да се тълкува разпоредбата на чл. 62, ал. 4 СК преди изменението ѝ с ДВ бр. 103/20 /предвиждаща, че детето може да оспори бащинството до една година от навършването на пълнолетие/ е детайлно разгледан в ТР 2/15 от 5.02.15 по т. д. № 2/14 ОСГК на ВКС - което съставлява задължителна практика, обвързваща съдилищата. В същото са отчетени и съпоставени както природата и целта на

предоставеното средство за защита, така и резултатът, който би бил постигнат в различните хипотези на тълкуване. Изрично е посочено, че се касае за личен иск - като всяко от лицата, което има право да го предяви, следва да разполага с възможността да вземе решението дали да го предяви по свое вътрешно убеждение - доколкото правните последици от постановеното решение ще рефлектират върху гражданскоправния му статут. Разполагайки със самостоятелно право на иск за оспорване на установената в чл. 61 СК презумпция за бащинство, детето следва да има правото и възможността да вземе решение дали да предяви иска по своя преценка, доколкото оспорването би могло да има за последица неустановеност на произхода по баща и то считано от момента на раждането. Предоставянето на възможност упражняването на това право да бъде осъществено чрез законния представител на малолетното дете на практика лишава същото като правен субект от възможността да вземе самостоятелно решение дали да предяви иска - а оттам и дали да търси действителния си произход по баща. Същевременно то предоставя допълнителна възможност на законния му представител да предяви иска от името на детето - макар да разполага със самостоятелно право на такъв иск, равно по интензитет на правото на детето. При това положение и доколкото майката е разполагала с отделно право да оспори произхода - което не е упражнила, тълкуването на разпоредбата на чл. 62, ал. 4 СК /действаща редакция ДВ бр. 103/20 в смисъл, че тя би могла да предяви иска по всяко време до навършване на непълнолетие /14 г./ от детето, освен всичко друго, би довело и до реалното му лишаване от възможност за извършване на самостоятелна преценка дали да упражни това свое право или не след навършване на непълнолетие /14 г./.

Предвид изложеното касационно обжалване на въззивното определение не следва да се допуска.

6. Когато иск по чл. 108 ЗС е насочен срещу държавната организация, която се намира във фактическа власт на спорния имот и която представлява процесуален субституент на държавата, съдът няма правомощието да прекратява производството срещу субституента по съображение, че искът е насочен и срещу държавата. Ищецът има правен интерес да насочи иска си по чл. 108 ЗС не само срещу лицето, което твърди че е собственик на спорния имот, но и срещу лицето, което упражнява фактическата власт върху имота. Така в решение № 176 от 20.12.2018 г. по гр. д. № 5111/2017 г. на ВКС, I-во г. о., се приема, че когато министерство е възложило управлението на държавен имот на свое юридическо лице на бюджетна издръжка, ответници по предявения ревандикационен иск за държавния имот могат да бъдат и двете лица, независимо от това, че фактическата власт се упражнява пряко от юридическото лице на бюджетна издръжка, като и двете лица са процесуални субституенти на държавата. Същото следва да се приеме и в хипотеза като настоящата, когато със закон управлението на един държавен имот е възложен едновременно на министерство и негово структурно поделение на държавна издръжка, както е в случая с чл. 46, ал. 1 и чл. 48 ЗЗТ. [...]

Земите, които се намират в териториите на национални паркове, нямат статут на земи от държавния поземлен фонд или от държавния горски фонд. Това са земи със специален статут на защитени територии, съгласно чл. 5, т. 2 от ЗЗТ. Съгласно чл. 4 ЗЗТ защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Управлението на защитените територии е поверено на министерство на околната среда и водите и на неговите регионални органи - дирекциите на националните паркове и регионалните инспекции по околната среда и водите – чл. 46, ал. 1, т. 1 и чл. 48 ЗЗТ. [...]

Специалният статут на земите в защитените територии изключва възможността министърът на земеделието да има някакви правомощия по отношение на тях. Затова и по отношение на тези земи важи правилото на чл. 31, ал. 2 ГПК за процесуалното представителство на държавата, а не правилата на чл. 24, ал. 12 ЗСПЗЗ и чл. 27, ал. 6 ЗГ.

чл. 108 ЗС

чл. 24, ал. 12 ЗСПЗЗ

чл. 46, ал. 1, т. 1 ЗЗТ

чл. 48 ЗЗТ

Определение № 2703 от 27.09.2023 г. на ВКС по ч. гр. д. № 3082/2023 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева

Производството е по чл. 274, ал. 3, т. 1 ГПК.

С определение № 731/23.03.2023 г. по ч. гр. д. № 564/2023 г. на Пловдивския окръжен съд е потвърдено определение № 260038/29.11.2022 г. по гр. д. № 544/2019 г. на Карловския районен съд, с което производството по делото е прекратено по отношение на ответниците министър на околната среда и водите и /Дирекция/ Национален парк "... " и е заличен като представител на държавата в процеса министърът на регионалното развитие и благоустройството, като на негово място е конституиран министърът на земеделието.

Въззивният съд е приел, че производството по гр. д. № 544/2019 г. на Карловския районен съд е образувано по искова молба от Т. и И. Д. против държавата, представлявана от министъра на регионалното развитие и благоустройството, както и против министъра на околната среда и водите и Национален парк "...", с която са предявени искове по чл. 108 от ЗС за пет броя земеделски имоти в землището на [населено място], местността ".....". Прието е, че според министъра на околната среда и водите и Дирекция Национален парк "....." процесните имоти са държавна собственост, защото попадат в територията на национален парк.

Като се е позовал на чл. 47, ал. 1 ППЗСПЗЗ и чл. 24, ал. 4, вр. ал. 1 ЗСПЗЗ и чл. 5, чл. 8 и Приложение № 1 от Закона за защитените територии, съдът е приел, че приложима е разпоредбата на чл. 24, ал. 12 ЗСПЗЗ, съгласно която по дела, които се отнасят до земи от държавния поземлен фонд, държавата се представлява пред съда от министъра на земеделието. Затова правилно районният съд е заменил министъра на регионалното развитие и благоустройството с министъра на земеделието като процесуален представител на държавата. Доводът на жалбоподателите, че разпоредбата на чл. 24, ал. 12 ЗСПЗЗ е приложима само при оспорване процедурата по възстановяване на земеделските земи не е възприет по съображение, че няма основание за стеснително тълкуване на посочената разпоредба, а и предмет на спора по делото е валидността на извършената земеделска реституция, от която индиректно жалбоподателят Т. Д. претендира право на собственост.

Прието е, че Дирекция Национален парк "....." притежава правосубектност, съгласно чл. 2, ал. 2 от Правилника за устройството и дейността на дирекциите на националните паркове. Дирекцията обаче не може да бъде владеец на процесните имоти, защото това би означавало да заяви претенция за самостоятелна право на собственост, отричайки собствеността на държавата. Дирекциите на националните паркове разполагат с чисто административни функции спрямо поверените им земи. Провеждането на държавна политика по опазване на защитени територии предполага присъствието на служители на дирекциите и на министерството в тези територии, но това присъствие не може да се възприеме като проява на установено владение по смисъла на ЗС. Поради това не може министърът на околната среда и водите да бъде владеец на процесните имоти. С оглед на правомощието на Дирекция Национален парк "....." по управление на включените в парка

защитени територии тя би могла да се разглежда като процесуален субституент, но като се има предвид, че държавата участва пряко като ответник в производството по първоинстанционното дело, то е напълно излишно участието и на нейни процесуални субституенти.

Срещу въззивното определение са подадени три частни касационни жалби.

Т. Д. поставя четири въпроса по чл. 280, ал. 1 ГПК, като по първите два поддържа, че въззивното определение противоречи на практиката на ВКС – чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК, а вторите два са от значение за точното прилагане на закона и развитието на правото:

1. Допустимо ли е в случаите на предявени от ищеца положителни искания за защита преценката на съда за недопустимост на иска поради ненадлежна процесуална легитимация на ответника да е производна на твърденията на ответника, вместо на твърденията на ищеца в исковата молба;

2. Може ли съдът да прекрати производството по делото по отношение на определена страна, когато преценката за допустимостта му зависи от установяването на твърдените в молбата факти на база на ангажирани по делото доказателства;

3. Относно правния интерес на ищеца в производство по предявен ревандикационен иск да насочи иска си срещу министъра на земеделието като представляващ държавата в случаите, когато "владеещият несобственик" е друго държавно ведомство – в частност Дирекция Национален парк ".....";

4. Относно процесуалната легитимация на министъра на земеделието в производство, в което се оспорва А., съставен от МРРБ.

Министърът на околната среда и водите поддържа, че надлежен процесуален представител на държавата е министърът на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 31, ал. 2 ГПК, тъй като земите в националните паркове имат специален статут, който изключва прилагането на чл. 24, ал. 12 ЗСПЗЗ и тъй като в Закона за защитените територии не е предвидена възможност държавата да се представлява от министъра на околната среда и водите по спорове за собственост на земи, включени в защитени територии.

В изложението към жалбата се поддържа основанието по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следните въпроси:

1. При наличие на ревандикационна претенция за имоти, част от национален парк, в какво качество следва да бъде конституиран министърът на околната среда и водите, при липса на специална уредба в Закона за защитените територии, като от това следва ли да се прилага общата уредба на чл. 31, ал. 2 ГПК;

2. Надлежен процесуален представител ли е на държавата министърът на регионалното развитие и благоустройството по предявени ревандикационни претенции към недвижими имоти, част от национален парк.

Дирекция Национален парк "....." поддържа аналогично становище, че процесуален представител на държавата по настоящото дело следва да е министърът на регионалното развитие и благоустройството.

В изложението към жалбата се поддържа основанието по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпросите:

1. Кой е надлежният държавен орган, който следва да осъществява представителство на държавата по дела с предмет недвижими имоти, изключителна държавна собственост, представляващи част от защитената територия на парк с национално значение по смисъла на чл. 18 от Конституцията на Република България и чл. 8 от Закона за защитените територии /ЗЗТ/;

2. Дали имот, представляващ част от защитена територия на парк с национално значение – изключителна държавна собственост, може едновременно с това да бъде част от държавния поземлен фонд или част от държавния горски фонд.

Отделно от това се поддържа, че обжалваното определение е очевидно неправилно –

чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК.

Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение, приема, че жалбите са процесуално допустими, тъй като са подадени в срок, срещу подлежащо на касационно обжалване определение на въззивен съд, с което се потвърждава преграждащо определение на първата инстанция.

Първите два въпроса в изложението към касационната жалба на Т. Д. не са обуславящи по смисъла на т. 1 на ТР № 1/19.02.2010 г. по тълк. д. № 1/2009 г. на ОСГТК на ВКС и по тях не може да се допусне касационно обжалване. Въпросите са свързани с прекратяването на производството по отношение на Дирекция Национален парк ".....". Макар съдът да е изложил становището на Дирекцията, че имотите са държавна собственост, не това е решаващият мотив за извода, че тя е ненадлежна страна в процеса. Съдът е изхождал от твърденията в исковата молба, че държавата третира спорните имоти като нейна собственост и оттук е разсъждавал кой е надлежен ответник по предявения ревандикационен иск – само държавата, която заявява собственически права, или и държавните организации, на които е предоставено управлението на имотите. Следователно прекратяването на производството спрямо този ответник не произтича нито от становището му относно характера на собствеността върху имотите, нито от доказателствата по делото.

Макар и непрецизно поставен, въпрос № 3 съдържа питането дали иск по чл. 108 ЗС може да се предяви срещу Дирекция Национален парк ".....", която управлява спорния имот, ако искът е насочен и срещу държавата.

Въпрос № 4 в жалбата на Т. Д., както и всички останали въпроси в жалбите на Министерство на околната среда и водите и Дирекция Национален парк ".....", са свързани с извода на въззивния съд за надлежния представител на държавата по спора за собственост. В обобщен вид въпросът се състои в това кой е надлежният държавен орган, който следва да осъществява представителство на държавата по дела с предмет недвижими имоти, изключителна държавна собственост, представляващи част от защитената територия на парк с национално значение по смисъла на чл. 18 от Конституцията на Република България и чл. 8 от Закона за защитените територии /ЗЗТ/;

И двата въпроса отговарят на общата предпоставка на чл. 280, ал. 1 ГПК, тъй като са свързани с решаващи изводи на въззивния съд за пасивната процесуална легитимация на Дирекция Национален парк "....." и за надлежното представителство на държавата. По въпросите е налице и поддържаното основание по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК за допускане на касационно обжалване.

По първия въпрос:

В чл. 26, ал. 2 ГПК се съдържа един от принципите на гражданския процес – че освен в предвидените от закон случаи, никой не може да предявява от свое име чужди права пред съд. Изключение от този принцип представлява фигурата на процесуалната субституция. Една от проявите форми на процесуалната субституция е възможността държавните учреждения да предявяват иски и да отговарят по иски за собственост на имоти, които са им предоставени от държавата за управление. При действието на ГПК от 2008 г. тази процесуална субституция има формата на процесуално застъпничество, т. е. за да може държавата да защити правото си на собственост като извършва самостоятелни действия в процеса, тя се призовава като страна по делото на основание чл. 26, ал. 4 ГПК – в този смисъл решение № 60083 от 2.08.2021 г. на ВКС по гр. д. № 3632/2020 г., I г. о

Когато в исковата молба по чл. 108 ЗС се твърди, че спорните имоти според различни държавни органи попадат на територията на Национален парк ".....", посоченият ответник Дирекция Национален парк "....." притежава пасивна процесуална легитимация да отговаря по този иск в качеството на процесуален субституент на държавата. Този извод следва от нормативната уредба на Закона за защитените територии. Според чл. 46, ал. 1, т. 1 ЗЗТ Министерството на околната среда и водите и неговите регионални органи

провеждат и осъществяват управлението и контрола в защитените територии, а според чл. 48 от същия закон регионални органи на Министерство на околната среда и водите за защитените територии са дирекциите на националните паркове и регионалните инспекции по околната среда и водите.

Когато иск по чл. 108 ЗС е насочен срещу държавната организация, която се намира във фактическа власт на спорния имот и която представлява процесуален субституент на държавата, съдът няма правомощието да прекратява производството срещу субституента по съображение, че искът е насочен и срещу държавата. Ищецът има правен интерес да насочи иска си по чл. 108 ЗС не само срещу лицето, което твърди че е собственик на спорния имот, но и срещу лицето, което упражнява фактическата власт върху имота. Така в решение № 176 от 20.12.2018 г. по гр. д. № 5111/2017 г. на ВКС, I-во г. о., се приема, че когато министерство е възложило управлението на държавен имот на свое юридическо лице на бюджетна издръжка, ответници по предявения ревандикационен иск за държавния имот могат да бъдат и двете лица, независимо от това, че фактическата власт се упражнява пряко от юридическото лице на бюджетна издръжка, като и двете лица са процесуални субституенти на държавата. Същото следва да се приеме и в хипотеза като настоящата, когато със закон управлението на един държавен имот е възложен едновременно на министерство и негово структурно поделение на държавна издръжка, както е в случая с чл. 46, ал. 1 и чл. 48 ЗЗТ.

По втория въпрос:

В чл. 31, ал. 1 ГПК е заложено принципното положение, че държавата се представлява от министъра на финансите, освен когато в закон е предвидено друго. В чл. 31, ал. 2 ГПК се сочи, че по дела, които се отнасят до недвижими имоти – държавна собственост, държавата се представлява от министъра на регионалното развитие и благоустройството. В чл. 24, ал. 12 ЗСПЗЗ е предвидено изключение от това правило - по дела, които се отнасят до земи от държавния поземлен фонд, държавата се представлява пред съда от министъра на земеделието. Аналогично в чл. 27, ал. 6 от Закона за горите е предвидено, че по дела, които се отнасят до горски територии - държавна собственост, държавата се представлява пред съда от министъра на земеделието или от оправомощено от него длъжностно лице. В действащото законодателство няма легална дефиниция на понятията държавен поземлен фонд и държавен горски фонд.

Земите, които се намират в териториите на национални паркове, нямат статут на земи от държавния поземлен фонд или от държавния горски фонд. Това са земи със специален статут на защитени територии, съгласно чл. 5, т. 2 от ЗЗТ. Съгласно чл. 4 ЗЗТ защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Управлението на защитените територии е поверено на министерство на околната среда и водите и на неговите регионални органи - дирекциите на националните паркове и регионалните инспекции по околната среда и водите – чл. 46, ал. 1, т. 1 и чл. 48 ЗЗТ.

Земите в защитените територии нямат статут на земеделски земи, каквито са земите в държавния поземлен фонд, нито на горски територии по смисъла на чл. 2, ал. 2 от Закона за горите. Земеделските земи имат съвсем различно предназначение, посочено в чл. 2 ЗСПЗЗ – това са земи, предназначени за земеделско производство. От друга страна в чл. 2, ал. 3, т. 2 от Закона за горите изрично е предвидено, че този закон не се отнася за горите и земите в националните паркове и резерватите.

Специалният статут на земите в защитените територии изключва възможността министърът на земеделието да има някакви правомощия по отношение на тях. Затова и по отношение на тези земи важи правилото на чл. 31, ал. 2 ГПК за процесуалното представителство на държавата, а не правилата на чл. 24, ал. 12 ЗСПЗЗ и чл. 27, ал. 6 ЗГ.

По съществото на частната касационна жалба:

Законосъобразен е изводът на първата инстанция и на въззивния съд, че министърът на околната среда и водите не може да бъде ответник по предявения ревандикационен иск. Правилно спрямо него производството по делото е прекратено.

Незаконсъобразни са обаче другите два извода – че държавата следва да се представлява в процеса от министъра на земеделието, както и че Дирекция Национален парк "....." не е надлежен ответник по предявения иск. В тази част въззивното определение следва да бъде отменено.

7. Извършвайки преценка за елементите от фактическия състав на придобивното основание по чл. 79, ал. 1 ЗС, въззивният съд е застъпил теза, че не е доказан субективния елемент – намерението за своене. Същевременно, във връзка с доказването на намерението за своене като състояние от психично естество, с разпоредбата на чл. 69 ЗС е регламентирана оборима презумпция за наличие на такова в хипотеза на установена фактическа власт върху конкретна вещ. Видно от мотивите на въззивното решение, съдът е приел за установено, че кооперацията-касатор упражнява фактическа власт върху процесните вещи. Въззивният съд, обаче, не е обсъдил значението на този факт от гледна точка разпоредбата на чл. 69 ЗС, както и отсъстват аргументи за успешно проведено обратно доказване, изключващо приложението на презумпцията. При тези констатации се налага извод, че при постановяване на обжалваното решение разпоредбата на чл. 69 ЗС изцяло е игнорирана. Това е установимо пряко от прочита на решението (без да се налага навлизане в преценка на събраните по делото доказателства и изложените от страните доводи) и поставя под съмнение правилността на крайния извод по съществуването на спора. Касае се следователно до хипотеза на очевидна неправилност по смисъла на чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК, на което основание следва да се допусне касационното обжалване.

чл. 69 ЗС

чл. 79, ал. 1 ЗС

Определение № 50212 от 26.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2566/2022 г., II г. о., докладчик съдията Гергана Никова

Производството е по чл. 288 ГПК.

Образувано е по касационна жалба вх. № 260029 от 13.01.2022 г., подадена от Производствено търговска кооперация „наименование“, представлявана от председателя С. К. В., чрез адвокат Т. Й. от АК – П. срещу въззивно Решение № 260094 от 01.12.2021 г. по в. гр. д. № 602/2020 г. на Апелативен съд – Пловдив., II гр. състав.

Ответниците по касация Х. Г. Х., Н. В. Д., Д. Л. Д., А. Т. М., Т. К. П., Д. С. С. и Т. Г. Н. са депозирали отговор чрез адвокат Е. К.-Д. от САК, като възразяват, че не са налице основания за допускане на касационното обжалване, както и че касационната жалба е неоснователна. Претендират разноски.

Останалите ответници по касация не са депозирали отговори на касационната жалба.

Жалбата, като подадена в срока по чл. 283 ГПК, от легитимирана страна, отговаряща на изискванията по чл. 284, ал. 1 и ал. 2 ГПК, придружена от изложение по чл. 280, ал. 1 ГПК и насочена срещу решение, подлежащо на касационно обжалване, е процесуално допустима.

По искането за допускане на касационно обжалване, Върховният касационен съд, състав на Второ г. о., намира следното:

С обжалваното въззивно решение е потвърдено Решение № 15 от 10.01.2020 г. по гр. д. № 60/2013 г. по описа на Окръжен съд - Стара Загора, г. о. IV състав, с което са

отхвърлени, като неоснователни и недоказани предявените от кооперацията – касатор искове за признаване за установено, че е собственик на недвижими имоти, а именно: ремонтна работилница с площ от 751 кв. м., сграда с друго предназначение с площ от 534 кв. м., ремонтна работилница с площ от 163 кв. м., като и трите сгради са построени върху държавен поземлен имот, находящ се в [населено място], [община], ЕКАТТЕ *, с площ от 3,646 дка и с начин на трайно ползване - стопански двор, съставляващ имот № * по плана за земеразделянето (при посочени граници на ПИ), както и сграда за лаборатория с площ от 226 кв. м., построена върху държавен поземлен имот, находящ се [населено място], [община], ЕКАТТЕ *, с площ 0,849 дк и с начин на трайно ползване - стопански двор, съставляващ имот № * по плана за земеразделяне (при посочени граници на ПИ), по отношение на 44 ответници (физически лица), както следва: Х. Г. Х., Н. В. Д., Д. Л. Д., А. Т. М., Т. К. П., Д. С. С., Д. Д. П., Е. М. Б., Х. М. Х., М. И. П., Я. Й. П., П. М. И. и Р. М. Г. (конституирани на мястото на починалата Д. Й. И.), И. Д. К., С. И. Ч., М. Г. В., В. С. В., Д. С. Н., М. С. Т., П. Й. П., И. К. К., Е. Д. В., К. Д. К., Т. С. С., Г. М. К., Д. И. П., И. Г. А., И. Х. Г., Т. Й. К., В. Д. Р. и Д. З. А.-А. (конституирани на мястото на починалата Д. Г. Р.), М. К. М., Р. Н. Д., И. Д. И., Т. Г. Н., Р. Д. Д., А. Д. Т., Т. Д. Т., Р. К. Ж., Г. П. П., В. П. П., Н. Н. Т., Р. Н. Е., Й. Т. Н., М. Т. М. и С. Т. М.

За да постанови обжалвания акт, въззивният съд приел за безспорно, че на 17.09.1994 г. в [населено място] е учредено дружество по ЗЗД с наименование „.....“ от 267 дееспособни физически лица с цел организиране и реализация на съвместна дейност в областта на селското стопанство. Съгласно сключения между тях договор дружеството е учредено за неопределен срок (чл. 4), а при смърт на някои от съдружниците, неговите наследници наследяват правата му в ДЗЗД (чл. 11). В чл. 12 от договора е предвидена възможността да бъде учредена от дружеството кооперация, но само след решение на общото събрание.

С договор от 25.10.1995 г. между Съвета на правоимащите в [населено място] (като продавачи) и – [населено място] (като купувач) след проведен търг са продадени дълготрайни материални активи - сгради, съгласно приложен опис, възлизащи общо на сумата 4 576 519 лв., като е предвидено сумата да се изплаща от купувача в купюри. В изготвения на 25.10.1995 г. протокол за разпределение на дълготрайните материални активи на ТКЗС – [населено място] на правоимащите е предоставил на пълномощниците на Земеделското сдружение сгради по с/ка 203 на стойност 4 576 519 лв., като в т. 3 от с/ка 203 за Земеделското сдружение е разпределена „Лаборатория“, а в т. 20 „Ремонтна работилница“ (съгласно приетата по делото фактура № 26 от 25.10.1995 г., издадена от Съвет на правоимащите при ТКЗС /в ликвидация/, [населено място] на – [населено място]).

На 12.09.2008 г. е проведено общо събрание на Земеделското сдружение – [населено място], на което е приет актуализиран списък на членовете на дружеството, като е взето решение за действия по статута на имуществото, включително и снабдяване с нотариални актове. В изпълнение на това решение, на 26.06.2009 г. е издаден констативен нотариален акт, вписан в Служба по вписванията – С.З. с вх. рег. № 5663 от 26.06.2009 г., акт № 125, том XV, д. № 32391/2009 г., партидна книга том 20306, стр. 20309, издаден под № 65, том IV, рег. № 4170, д. № 304/2009 г. на нотариус П. И. (рег. № 308 на НК), с който дружеството е признато за собственик на процесните сгради, а именно: ремонтна работилница с площ 751 кв. м., сграда с друго предназначение с площ 534 кв. м., ремонтна работилница с площ 163 кв. м., както и сграда за лаборатория с площ 226 кв. м.

Производствено-търговска кооперация „.....“ – с. [населено място] е учредена въз основа на решение от 02.05.1996 г. по фирм. дело № 795/1996 г. на Окръжен съд – Стара Загора. Приложен е устав, от който е видно, че първоначалното имущество на кооперацията се формира от встъпителна вноска от 300 лв. и от дялова вноска от 500 лв. В устава, а и в учредителния протокол на кооперацията няма данни за правоприемство или

за вноски от страна на гражданското дружество; не е приложен и протокол от общо събрание на земеделското сдружение по смисъла на чл. 12 от дружествения договор.

Въззивният съд е приел, че от разпитаните по делото свидетели не се установява началото на давностното владение върху процесните сгради от кооперацията. Свидетелят Д. С. е заявил, че кооперацията се чувствала собственик, но не е обяснил от кой момент е започнало владението. Смятал, че е станала регистрация от сдружение в кооперация. Свидетелката Т. К., която живее трайно в селото е заявила, че кооперацията има стопанска дейност от 2000 г. и знае, че оттогава кооперацията е в тези сгради. Свидетелката Т. Ж. смята, че сдружението преминало в кооперация вследствие на ликвидация и сградите в стопанския двор са приети при тази ликвидация с документи. Свидетелката твърдяла, че не е участвала през 1995 г. като член на дружеството при закупуване на четирите сгради, но след представяне на договор № 25 от 25.10.1995 г. потвърждава, че е подписала този договор от името на ДЗЗД. Свидетелката Т. Н. заявила, че е от учредителите на сдружението, обяснявайки механизма на придобиване на сградите от сдружението. Свидетелят П. П. знаел, че сдружението е собственик на сградите. Кооперацията продавала нейните си сгради, а тези на сдружението нямало кой да ги продаде.

По делото са изслушани две заключения на съдебно-счетоводната експертиза. От първоначалното е установено, че при придобиване на процесните сгради е издадена фактура № 26 от 25.10.1995 г. за внесени купюри от членовете на сдружението съгласно протокол 25 от същата дата. Констатирано е и плащане на данъци за процесните имоти от ответниците до 2010 г. и включително и за 2013 г. При сдружението сградите били заприходени като Д. в инвентарна книга, а и двете страни били завели сградите в сметка 203. Второто заключение направило опит да идентифицира стойностно процесните сгради съгласно внесена от кооперацията декларация по чл. 17 от ЗМДТ през 1998 г., като било посочено, че четирите имота, макар и без посочена квадратура отговаряли на тези, посочени в декларацията, без обаче да ставало ясно на коя декларация. При направен от съда преглед на декларацията на кооперацията от 1998 г. не било установено стойностно сходство или идентичност на посочените там сгради със стойностите на сградите в описа, приложен към договор № 25 от 25.10.1995 г., сключен с гражданското дружество.

От правна страна е прието, че жалбоподателят не е установил по убедителен начин началото на претендираното давностно владение, както и първоначалното си намерение за своене на процесните имоти. В тази връзка не са кредитирани събраните по делото свидетелски показания, които сочели, че е налице преобразуване на гражданското дружество в кооперация, тъй като не е представено решение на общото събрание съгласно чл. 12 от дружествения договор за основаване на такава и преминаване на имуществото на дружеството като имущество на кооперацията. Посочено е, че изминалият период от време, заинтересуваността на свидетелите, неразграничаването от тях на организационните формирания на дружеството и кооперацията, не позволяват кредитиране на показанията им за редица съществени за изхода на спора обстоятелства. Съдът счел, че обстоятелството, че съдружниците, които впоследствие са станали и членове на кооперацията, изтъкват правоприемството като причина да се владеят процесните имоти, не установява субективния елемент на придобивната давност, за която от значение е намерението, с което се владее вещта, а не причините, поради които владелецът счита имота за свой. Субективният елемент на давностното владение не можело да бъде установен и от подаваните данъчни декларации и заплатените въз основа на тях местни данъци и такси, тъй като декларираните 18 бр. сгради не са индивидуализирани, по начин, необходим за целите на съдебното производство, а опитът за стойностно конкретизиране на декларираните сгради от кооперацията не отговаря на посочените стойности при придобиването им от дружеството. Изложени са аргументи в отговор на конкретни оплаквания във въззивната жалба на кооперацията. В обобщение, по съображение, че кооперацията, в чиято тежест е, не е установила по несъмнен и

категоричен начин претендираното давностно владение върху имотите – не е доказала субективния елемент на претендираното давностно владение (намерението за своеене), е постановено потвърждаването на първоинстанционното решение, с което е отхвърлен предявения положителен установителен иск.

В изложението на основанията за допускане на касационното обжалване са формулирани два въпроса, за които касаторът поддържа, че обосновават основанията по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК. Първият поставен въпрос – „Следва ли Нотариален Акт за собственост на недвижим имот № 65, том IV рег. № 4170, д. № 304 от 2009 г. да бъде признат за годно доказателствено средство и съда да мотивира решението си, след като в хода на съдебното следствие са констатирани пороци на акта, изведени от свидетелските показания и от представената писмена защита на адвоката на ответника?“, няма характеристиките на правен по смисъла на разясненията по т. 1 от ТР № 1 от 19.02.2010 г. по тълк. д. № 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК. Според това задължително тълкуване, в производството по чл. 288 ГПК ВКС не разполага с правомощия да ревизира правилността на изводите на въззивната инстанция, свързани с установяване на фактическата обстановка и обсъждане на доказателствата. В производството по селектиране на касационните жалби ВКС не може да обсъжда доказателствената стойност на събраните по делото доказателства, поради което първото питане не отговаря на изискванията към общото основание за допускане на обжалването. По отношение на втория поставен въпрос – „Длъжен ли е решаващия съд да изясни в пълнота представените по делото документи и да събере служебно писмени и гласни доказателства, за изясняване на делото от фактическа и правна страна?“, не се установява наличието на допълнителната предпоставка за допускане на касация по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, чието съдържание е разяснено с т. 4 от ТР № 1 от 19.02.2010 г. ВКС, ОСГТК. Съгласно т. 3 от ТР № 1 от 09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ВКС, ОСГТК въззивният съд е длъжен да събере доказателствата, които се събират служебно от съда (експертиза, оглед, освидетелстване), само ако е въведено оплакване за допуснато от първата инстанция процесуално нарушение, от което може да се направи извод, че делото е останало неизяснено от фактическа страна, или за необоснованост на фактическите изводи, поставени в основата на първоинстанционното решение, или ако тези доказателства са необходими за служебно прилагане на императивна материалноправна норма. Наличието на задължителна практика, даваща отговор на правния проблем, в чийто контекст е поставен въпрос № 2, изключва допускане на касационното обжалване при условията на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК.

Независимо от горното, съгласно чл. 280, ал. 2 ГПК ВКС е задължен да извърши служебна проверка и да допусне касационното обжалване, ако е налице вероятност въззивното решение да е нищожно, недопустимо или очевидно неправилно.

Доводи за нищожност или недопустимост не са въведени и в резултат от служебната проверка не се установява вероятност за такива пороци на въззивния акт.

Като касационно основание очевидната неправилност визира пороци на съдебния акт от кръга на тези по чл. 281, т. 3 ГПК, като чрез термина „очевидна“ се характеризира степента на проявление - квалифициран, особено тежък порок. Терминът обозначава състояние, при което неправилността е проявена по начин, че може да бъде констатирана от касационния съд, без да се налага извършването на анализ или съпоставяне на съображения за наличието или липсата на нарушение на материалния закон, на принципите на гражданския процес или необоснованост. Неправилността следва да произтича от допуснати от съда нарушения на приложима за конкретния спор императивна материално-правна норма, довели до несъвместим със закона резултат - поради разрешение, дадено в неговия противоположен, несъществуващ или отменен смисъл; нарушения на основните начала на гражданския процес и явна необоснованост поради грубо нарушение на правилата на формалната логика.

Настоящият състав приема, че в случая е обоснована предпоставката за допускане на касационното обжалване в хипотезата на чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК. Извършвайки преценка за елементите от фактическия състав на придобивното основание по чл. 79, ал. 1 ЗС, въззивният съд е застъпил теза, че не е доказан субективния елемент – намерението за своене. Същевременно, във връзка с доказването на намерението за своене като състояние от психично естество, с разпоредбата на чл. 69 ЗС е регламентирана оборима презумпция за наличие на такова в хипотеза на установена фактическа власт върху конкретна вещ. Видно от мотивите на въззивното решение, съдът е приел за установено, че кооперацията-касатор упражнява фактическа власт върху процесните вещи. Въззивният съд, обаче, не е обсъдил значението на този факт от гледна точка разпоредбата на чл. 69 ЗС, както и отсъстват аргументи за успешно проведено обратно доказване, изключващо приложението на презумпцията. При тези констатации се налага извод, че при постановяване на обжалваното решение разпоредбата на чл. 69 ЗС изцяло е игнорирана. Това е установимо пряко от прочита на решението (без да се налага навлизане в преценка на събраните по делото доказателства и изложените от страните доводи) и поставя под съмнение правилността на крайния извод по съществото на спора. Касае се следователно до хипотеза на очевидна неправилност по смисъла на чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК, на което основание следва да се допусне касационното обжалване.

8. Съдът намира, че приложената към молбата за отмяна декларация, представлява по съдържание свидетелски показания, които не са събрани по реда, предвиден в ГПК – чл. 163 и сл. ГПК и поради това няма доказателствена стойност. Не е допустима отмяна на влезли в сила решения въз основа на свидетелски показания, а още по-малко такава отмяна е допустима въз основа на бъдещи свидетелски показания. ВКС не допуска възможността писмени декларации на лица, които биха свидетелствали да обективират основание за отмяна на влязло в сила решение по чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК.

чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК

Решение № 84 от 19.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1350/2023 г., IV г. о., докладчик председателят Зоя Атанасова

Производството е по чл. 303 и сл. ГПК.

Образувано е по подадена молба вх. № 1000163/13.02.2023 г. от ответницата Н. Й. Б., чрез адв. Г. Н. за отмяна на влязло в сила решение № 103/10.08.2021 г. по в. гр. дело № 167/2021 г. на Апелативен съд Велико Търново и потвърденото с него решение № 26/10.02.2021 г. по гр. дело № 344/2020 г. на Окръжен съд Велико Търново, с което е развален на основание чл. 87, ал. 3 ЗЗД договора между С. В. В. и Н. Й. Б., сключен на 24.11.2017 г. с нот. акт № / г., по силата на който първият е прехвърлил на втората правото на собственост върху самостоятелен обект с идентификатор в жилищна сграда с идентификатор по КК на [населено място], представляващ апартамент №, на ет. с площ от кв. м., заедно с прилежащо избено помещение № с площ от кв. м., таванско помещение № с площ от кв. м. и / идеални части от общите части на сградата, находящ се в [населено място], [улица], вх., срещу задължението ѝ да му дава издръжка и да го гледа докато е жив, като му осигурява всичко необходимо за спокоен и нормален живот – храна, облекло, отопление, лекарства и грижи по предявения иск от О. С. В., заместил на основание чл. 227 ГПК починалия на 01.03.2020 г. С. В. В. в качеството му на негов наследник по закон срещу Н. Й. Б.. Молбата е и за отмяна на определение № 405/13.05.2022 г. по гр. дело № 5084/2021 г. на ВКС, III г. о., с което не е допуснато касационно обжалване на решение № 103/10.08.2021 г. по в. гр. дело № 167/2021 г. на Апелативен съд Велико Търново. В

молбата за отмяна се твърди, че са налице нови обстоятелства и ново писмено доказателство от съществено значение за делото, които не са могли да бъдат известни при решаването му или с които страната не е могла да се снабди своевременно. Твърди се, че на 15.01.2023 г. на молителката станало известно, че през месеците юли и август 2019 г. С. В. се е срещал с лицето Р. П. П. от [населено място] и в разговори споделил, че макар по свое желание да е напуснал дома на Н. Б. в [населено място] и да е отишъл да живее в [населено място], последната 2-3 пъти в седмицата го посещава, носила му храна, почиствала жилището и прала прането му, че в [населено място] живее сам и се чувства самотен, поради което възнамерява отново да отиде да живее при Б. в [населено място]. Според молителката посочените обстоятелства са й станали известни на 15.01.2023 г. и са от съществено значение за делото. Искането е да се отмени посоченото влязло в сила решение на основание чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК и делото да се върне на първоинстанционния съд за ново разглеждане от друг състав. Към молбата е приложена писмена декларация, съдържаща твърдения на лицето Р. П. П. с нотариална заверка на подписа от 01.02.2023 г.

Ответникът по молбата за отмяна О. С. В., чрез адв. К. С. в писмен отговор е изразил становище за недопустимост на молбата за отмяна и за неоснователност на същата.

С определение № 651/06.04.2023 г., постановено по настоящото дело молбата за отмяна е допусната до разглеждане в съдебно заседание.

По основателността на подадената молба за отмяна Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение намира за установено следното:

С решение № 26/10.02.2021 г. по гр. дело № 344/2020 г. на Окръжен съд Велико Търново е развален на основание чл. 87, ал. 3 ЗЗД договора между С. В. В. и Н. Й. Б., сключен на 24.11.2017 г. с нот. акт № 1406/2017 г. по силата на който първият е прехвърлил на втората правото на собственост върху самостоятелен обект с идентификатор в жилищна сграда с идентификатор, представляващ апартамент №, на ет. с площ от кв. м. и прилежащо избено помещение № с площ от кв. м., таванско помещение № с площ от кв. м. и идеални части от общите части на сградата, находящ се в [населено място], [улица], №, вх. срещу задължението й да му дава издръжка и да го гледа докато е жив, като му осигурява всичко необходимо за спокоен и нормален живот – храна, облекло, отопление, лекарства и грижи по предявения иск от О. С. В., заместил на основание чл. 227 ГПК починалия на 01.03.2020 г. С. В. В. в качеството му на негов наследник по закон срещу Н. Й. Б..

С решение № 103/10.08.2021 г. по в. гр. дело № 167/2021 г. на Апелативен съд Велико Търново е потвърдено решение № 26/10.02.2021 г. по гр. дело № 344/2020 г. на Окръжен съд Велико Търново.

С определение № 405/13.05.2022 г. по гр. дело № 5084/2021 г. на ВКС, III г. о. не е допуснато касационно обжалване на решение № 103/10.08.2021 г. по в. гр. дело № 167/2021 г. на Апелативен съд Велико Търново. Първоинстанционното решение № 26/10.02.2021 г. по гр. дело № 344/2020 г. на Окръжен съд Велико Търново е влязло в сила на 13.05.2022 г.

Съгласно разпоредбите на чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК заинтересованата страна може да поиска отмяна на влязло в сила решение, когато се открият нови обстоятелства или нови писмени доказателства от съществено значение за делото, които не са могли да бъдат известни при решаването му, или с които страната не е могла да се снабди своевременно. Нови писмени доказателства по смисъла на чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК са новооткрити писмени доказателства, които се отнасят до твърдени обстоятелства от страната в хода на делото, които не са били доказани, поради липса на тези доказателства. Нови писмени доказателства са тези, за които страната не е знаела или макар и да е знаела да не е била в състояние да се снабди с документа, за да го представи по делото до приключване на устните състезания, като незнанието или непредставянето не следва да се дължат на липса на нормална и дължима грижа за добро водене на делото.

Нови обстоятелства по смисъла на чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК са факти от действителността, които имат спрямо спорното правоотношение на юридически или доказателствени факти. Фактите следва да са нови - да не са били вече включени във фактическия материал по делото, докато то е било висящо. Новите факти не трябва да са новосъздадени т. е. да са възникнали след приключване на устните състезания, завършили с влязлото в сила решение. Нововъзникналите факти не се преклудират от силата на пресъдено нещо. Въз основа на тях заинтересованата страна може да предяви нов иск и по този начин тя ще защити правата си.

Видно от представената от молителката декларация с нотариална заверка на подписа от 01.02.2023 г. на лицето Р. П. П., последното декларира, че през месец юли и месец август 2019 г. при случайни срещи в [населено място] С. В. В. споделил с декларатора, че Н. Й. Б., в чиито дом С. В. живял до края на юли 2019 г., редовно, два – три пъти седмично го посещава в дома му в [населено място], при което му носи храна, почиства жилището и пере дрехите и чаршафите му, че споделил, че отношенията им са добри и затова възнамерява отново да се върне да живее при Б. в дома ѝ в [населено място].

Съдът намира, че приложената към молбата за отмяна декларация, представлява по съдържание свидетелски показания, които не са събрани по реда, предвиден в ГПК – чл. 163 и сл. ГПК и поради това няма доказателствена стойност.

Съгласно т. 4 от Постановление № 2 от 29.09.1977 г. на Пленума на ВС не е допустима отмяна по реда на чл. 231, б. "а" ГПК (отм.) - аналогична разпоредба чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК, въз основа на писмени декларации на лица, които биха потвърдили пред съда вписаното в тях като свидетели или като вещи лица. По смисъла на закона новият писмен документ трябва сам по себе си да представлява доказателство по делото, а не да доказва, че има свидетели или вещи лица, които могат да бъдат разпитани. Не е допустима отмяна на влезли в сила решения въз основа на свидетелски показания, а още по-малко такава отмяна е допустима въз основа на бъдещи свидетелски показания. Тази задължителна практика на ВС е възприета в практиката на ВКС и при сега действащия ГПК. ВКС не допуска възможността писмени декларации на лица, които биха свидетелствали да обективират основание за отмяна на влязло в сила решение по чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК. С оглед на посоченото съдът преценява, че представената декларация от молителката, представляваща писмени свидетелски показания не е ново писмено доказателство по смисъла на чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК, нито представлява документ, потвърждаващ новооткрити обстоятелства.

Предвид изложеното съдът намира, че молбата за отмяна на соченото основание чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК – открити нови обстоятелства и ново писмено доказателство е неоснователна и следва да се остави без уважение.

9. От същността на въззивното производство като продължение на първоинстанционното аналогично следва и задължението на въззивния съд относно правилното квалифициране на спорното право въз основа на изложените в исковата молба обстоятелства като основание на предявения иск и от заявения петитум, с оглед обезпечаване правилното приложение на материалния закон. Правната квалификация на всеки иск е свързана с допустимостта на постановеното по него решение само когато с последното съдът е нарушил принципа на диспозитивното начало в гражданския процес, произнасяйки се извън определения от страните по спора предмет на делото и обхвата на търсената от ищеца защита. При липса на такова нарушение дадената от съда правна квалификация на исковата претенция във всички случаи обуславя правилността на решението.

чл. 72 ЗС

чл. 74 ЗС

Решение № 50021 от 15.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3587/2021 г., II г. о., докладчик председателят Снежанка Николова

Производството е по чл. 290 и сл. ГПК.

"Фирма" ЕООД /н/, чрез адв. М. П., обжалва в срок въззивното решение № 260080 от 11.06.2021 г. по гр. д. № 652/2020 г. на Пловдивския апелативен съд, с което е обезсилено първоинстанционното решение от 9.10.2020 г. по гр. д. № 63/2018 г. на Смолянския окръжен съд и делото е върнато на първоинстанционния съд за произнасяне по предявения иск.

Касаторът поддържа оплаквания за неправилност на въззивното решение поради нарушение на материалния и процесуалния закон и необоснованост – основания по чл. 281, т. 3 ГПК, с искане за неговата отмяна. Претендира и присъждане на разноските по делото. В открито съдебно заседание не изпраща представител.

Ответникът по касационната жалба – Сдружение Туристическо дружество "Наименование" гр. Смолян, к. к. Пампорово, хижа "Студенец", представлявано от председателя на УС Д. К. и секретаря на УС Т. Р., чрез пълномощника адв. Д. К., оспорва жалбата. Претендира присъждане на направените разноски. В открито съдебно заседание застъпва становище за недопустимост на предявения иск, поради неспазване на преклузивния едногодишен срок по чл. 649, ал. 1 ТЗ. В случай на невъзприемане на това становище смята, че делото следва да бъде върнато за произнасяне по същество от въззивния съд, като излага и съображения с оглед основателността на претенцията.

Върховният касационен съд, в настоящия състав на Второ гражданско отделение, като взе предвид данните по делото и доводите на страните, намира следното:

Касационната жалба е допустима, като подадена от легитимирана страна по делото, в срока по чл. 283 ГПК и срещу решение на въззивен съд, допуснато до касационно обжалване с определение № 266 от 17.06.2022 г. по настоящото дело. В него е прието, че са обосновани доводите за наличие на предпоставките за допускане на касационно обжалване в хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК във връзка с процесуалните въпроси относно правната квалификация на иска, както и правомощията на въззивния съд при приета неправилна квалификация от първоинстанционния съд.

В мотивите си въззивният съд приел, че първоинстанционният съд се е произнесъл по непредявен иск с правно основание чл. 72 ЗС, а не по предявения такъв за присъждане на стойността на подобренията към момента на извършването им от ищеца през 2008 г., както са претендирани, поради което и обезсилил решението като недопустимо и върнал делото за произнасянето по предявения иск по чл. 74 ЗС. Изложил е съображения относно фактическите твърдения на ищеца за наличието на договор между страните, по силата на който ответникът му учредил право на строеж върху имота срещу задължение за надстрояване, преустройство и пристрояване, като договорът бил развален поради неизпълнение от негова страна с влязло в сила решение. Предявената претенция е за стойността на извършените от него в имота при действието на този договор редица подобрения, като макар и да не сочи в какво качество ги е извършил, въззивният съд приел въз основа на изложеното в исковата молба, че предмет е стойността на подобренията към момента на извършването им през 2008 г., т. е. претендират се направените разходи за тях, а не увеличената стойност на имота в резултат на тези подобрения. Вместо да се произнесе в този смисъл обаче, първоинстанционният съд, в противоречие с твърденията в исковата молба, приел, че ищецът е добросъвестен подобрител, с оглед на което има право на увеличената стойност на имота вследствие подобренията, и присъдил същата, изчислена към момента на постановяване на решението, каквато претенция не била заявена.

Доколкото този извод е обоснован с изложените от ищеца фактически твърдения и

петитума на предявения иск, и изхождайки от които въззивният съд е приел друга правна квалификация на спорното право, достигнатото заключение за процесуална недопустимост на първоинстанционното решение противоречи на трайно установената съдебна практика, вкл. и задължителна такава – ТР № 1 от 9.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС. От същността на въззивното производство като продължение на първоинстанционното аналогично следва и задължението на въззивния съд относно правилното квалифициране на спорното право въз основа на изложените в исковата молба обстоятелства като основание на предявения иск и от заявения петитум, с оглед обезпечаване правилното приложение на материалния закон. Правната квалификация на всеки иск е свързана с допустимостта на постановеното по него решение само когато с последното съдът е нарушил принципа на диспозитивното начало в гражданския процес, произнасяйки се извън определения от страните по спора предмет на делото и обхвата на търсената от ищеца защита. При липса на такова нарушение дадената от съда правна квалификация на исковата претенция във всички случаи обуславя правилността на решението.

Във връзка с конкретния предмет на делото следва да бъде съобразено и наличието на трайно установена съдебна практика - напр. решение № 359/21.07.2010 г. по гр. д. № 1205/2009 г., II г. о., решение № 73 от 23.05.2014 г. по гр. д. № 173/2014 г., II г. о., решение № 131 от 1.07.2013 г. по гр. д. № 913/2012 г., I г. о., решение № 381 от 3.11.2014 г. по гр. д. № 5189/2014 г., II г. о. В нея е прието, че ако по делото не е установено качеството на добросъвестен владеец, респ. подобрител, съдът дължи произнасяне по иска за подобренията като на обикновен подобрител на чужд имот, при непроменени фактически твърдения и петитум.

Наведените от ответното сдружение доводи за недопустимост на производството с оглед разпоредбата на чл. 649, ал. 1 ТЗ са несъстоятелни. В нея изрично е предвидено, че намира приложение по отношение на исковете по чл. 645, 646 и 647 ТЗ и чл. 135 ЗЗД. Разглежданата хипотеза касае спор за подобрения по ЗС, за който законът не установява специален преклузивен срок.

С оглед на горните съображения въззивното решение е неправилно и следва да се отмени, тъй като приемайки различна правна квалификация на предявения иск от дадената от първоинстанционния съд, въззивният съд е следвало да обсъди събраните доказателства във връзка с доводите на страните, като направи собствени фактически и правни изводи по спора. Като вместо това е обезсилил първоинстанционното решение и върнал делото за ново разглеждане, същият е допуснал съществено процесуално нарушение на правилата на чл. 270, ал. 3, изр. 3 и чл. 236, ал. 2 ГПК, представляващо касационно основание за отмяна на въззивното решение по чл. 281, т. 3 ГПК, във вр. с чл. 293, ал. 2 ГПК.

На основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото следва да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, при което същият следва да се произнесе по същество на предявения иск, както и по разнските за настоящето производство, съгласно чл. 294, ал. 2 ГПК.

10. При постановяване на определението си по чл. 267, ал. 1 от ГПК въззивният съд ще трябва да провери допустимостта на поисканите от страната нови доказателства, като с оглед конкретните обстоятелства и данни по делото прецени дали са налице основания за приемането им. Преценката за това се прави с оглед на разпоредбите на чл. 131, ал. 2, във връзка с чл. 133, чл. 143, чл. 144 и чл. 147 от ГПК уреждащи сроковете за представяне на доказателства и условията при които могат да бъдат представяни доказателства и след изтичането на тези срокове. Крайният срок за представяне на доказателства е приключването на съдебното дирене, но само ако страните не са могли да издирят и представят доказателствата на по-ранните

етапи на производството. Във всички случаи преценката за допустимостта на исканите нови доказателства включва преценката дали са били налице обстоятелства поради които страната не е могла да узнае за доказателствата на по-ранен етап от производството или пък не е могла въпреки полагането на дължимата се грижа да се снабди с тях. Затова в случай, че страната не е посочила такива обстоятелства съдът следва да й постави въпроси във връзка с тях, като даде възможност на другата страна да вземе становище и да предприеме съответните действия за защита на правата си. В случай, че установяването на тези обстоятелства изисква събиране и оценка на доказателства то въззивният съд се произнася по искането след като събере тези доказателства, а в случай че страната не е посочила такива съдът трябва да и укаже, че не сочи доказателства и да й даде възможност да ангажира такива. Във всички случаи произнасянето на съда по искането за нови доказателства по чл. 266, ал. 2, т. 1 от ГПК трябва да бъде мотивирано. Определението на въззивния съд по това искане не подлежи на самостоятелно обжалване, а контролът му се извършва при проверка на правилността на постановеното от него решение. Мотивите на определението са източник на знание, като дават възможност на страните да узнаят становището на съда относно искането, но същевременно са и средство въз основа на което следващата съдебна инстанция може да провери законосъобразността на действията на съда. Затова не трябва да съдържат произнасяне за това какво е приел съда по конкретните твърдения на страните.

Горното важи и в случаите по чл. 266, ал. 3 от ГПК, в случаите когато страната твърди, че първоинстанционният съд неправилно не е приел изрично, представено след изтичането на процесуалните срокове доказателство, без да се произнася по това дали са били налице извинителни обстоятелства, чрез които преклузията да се счита преодоляна или пък неправилно е приел, че такива обстоятелства не са били налице. В тези случаи произнасянето на въззивния съд трябва да обхваща това дали е налице допуснато от първоинстанционния съд нарушение в тази насока, което означава да се провери дали са налице твърдените от страната извинителни причини, поради което доказателството не е било представено на по-ранен етап от производството. В този случай определението на съда също трябва да бъде мотивирано и да съдържа становището на въззивния съд по конкретните твърдения на страните относно искането за приемане на доказателството по чл. 266, ал. 3 от ГПК.

чл. 266, ал. 2, т. 1 от ГПК

Решение № 50026 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3498/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК като е образувано по повод на касационна жалба с вх. № 516/21.06.2021 година, подадена от "Фирма" ЕАД [населено място], срещу решение № 5/28.04.2021 година на Окръжен съд Кърджали, I-ви състав, постановено по гр. д. № 51/2021 година в частта му, с която е потвърдено първоинстанционното решение № 260001/6.01.2021 година на Районен съд Кърджали, постановено по гр. д. № 1062/2015 година, с което са уважени предявените от А. Д. И. срещу "Фирма" ЕАД [населено място], като правопреемник на "Фирма" ЕАД [населено място], искове с правно основание чл. 344, ал. 1, т. 1 и т. 2 от КТ, като е признато за незаконно и като такова е отменено уволнението на И. от длъжността "Търговски консултант" с работно място магазин [населено място], регион "Ю. централен 3", зона "Юг", Дирекция "Директни продажби" при "Фирма" ЕАД [населено място], като правопреемник на "Фирма" ЕАД [населено място], извършено със заповед №

42/19.06.2015 година на Директора на "Фирма" ЕАД [населено място] на основание чл. 190, ал. 1, т. 3 и 7 във връзка с чл. 187, т. 3, пр. 2 от КТ, във връзка с чл. 187, т. 8, пр. 2 от КТ и във връзка с чл. 188, т. 3 от КТ, като И. е възстановена на заеманата преди уволнението длъжност.

В подадената от "Фирма" ЕАД [населено място] касационна жалба се излагат доводи за това, че въззивното решение, в обжалваната му част, е постановено в нарушение на материалния закон, при съществени нарушения на съдопроизводствените правила и е необосновано. Поискано е същото да бъде отменено в тази част и вместо него да бъде постановено друго, с което предявените от А. Д. И. срещу дружеството искове с правно основание чл. 344, ал. 1, т. 1 и т. 2 от КТ да бъдат отхвърлени.

Ответницата по подадената касационна жалба А. Д. И. е подала отговор с вх. № 773/21.07.2021 година, с който жалбата се оспорва като неоснователна като се иска да бъде оставена без уважение, а оспорваното с нея решение да бъде потвърдено в оспорваната с нея част.

"Фирма" ЕАД [населено място] е било уведомено за обжалваното решение на 1.06.2021 година, като подадената от него срещу същото касационна жалба е с вх. № 516/21.06.2021 година, като е подадена по пощата на 09.08.2021 година. Поради това е спазен предвиденият от чл. 283, изр. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

С постановеното по делото определение № 587/13.07.2022 година обжалваното решение е допуснато до касационно обжалване по отношението на правния въпрос за това следва ли при заявена от страна обективна невъзможност за представяне на доказателства в сроковете по чл. 131, чл. 146 и чл. 147 от ГПК въззивният съд при прилагане на разпоредбата на чл. 266, ал. 2, т. 1 от ГПК да даде указания и да събере доказателства за твърдените извинителни причини относно основателността на направеното доказателствено искане.

По така поставения въпрос трябва да се има предвид, че съгласно чл. 266, ал. 2, т. 1 от ГПК до приключване на съдебното дирене във въззивната инстанция страните могат да сочат нови доказателства само ако не са могли да ги узнаят, посочат и представят до подаване на жалбата съответно в срока за отговор на жалбата. Касае се за доказателства, които са съществували към момента на подаване на въззивната жалба, съответно към момента на подаване на отговора на същата, но страната въпреки положената от нея дължима грижа не е могла да узнае за тях или пък не е могла да се снабди със същите за да ги представи в производството. По този начин не може да бъде санирана проявената от страната небрежност за попълване на делото с доказателствен материал. За нови доказателства по смисъла на чл. 266, ал. 2, т. 1 от ГПК ще трябва да се считат тези, които са били известни на страната още в първоинстанционното производство и на които е възможно тя да се е позовавала, но въпреки положената от нея дължима се грижа не е могла да се снабди с тях. Съгласно чл. 267, ал. 1 от ГПК въззивният съд дължи произнасяне с нарочно определение по искането на страните за приемане на доказателства по чл. 266, ал. 2, т. 1 от ГПК, като липсата на такова се счита за процесуално нарушение. При постановяване на определението си по чл. 267, ал. 1 от ГПК въззивният съд ще трябва да провери допустимостта на поисканите от страната нови доказателства, като с оглед конкретните обстоятелства и данни по делото прецени дали са налице основания за приемането им. Преценката за това се прави с оглед на разпоредбите на чл. 131, ал. 2, във връзка с чл. 133, чл. 143, чл. 144 и чл. 147 от ГПК уреждащи сроковете за представяне на доказателства и условията при които могат да бъдат представяни доказателства и след изтичането на тези срокове. Крайният срок за представяне на доказателства е приключването на съдебното дирене, но само ако страните не са могли да издирят и представят доказателствата на по-ранните етапи на производството. Във всички случаи

преценката за допустимостта на исканите нови доказателства включва преценката дали са били налице обстоятелства поради които страната не е могла да узнае за доказателствата на по-ранен етап от производството или пък не е могла въпреки полагането на дължимата се грижа да се снабди с тях. Затова в случай, че страната не е посочила такива обстоятелства съдът следва да й постави въпроси във връзка с тях, като даде възможност на другата страна да вземе становище и да предприеме съответните действия за защита на правата си. В случай, че установяването на тези обстоятелства изисква събиране и оценка на доказателства то въззивният съд се произнася по искането след като събере тези доказателства, а в случай че страната не е посочила такива съдът трябва да и укаже, че не сочи доказателства и да й даде възможност да ангажира такива. Във всички случаи произнасянето на съда по искането за нови доказателства по чл. 266, ал. 2, т. 1 от ГПК трябва да бъде мотивирано. Определението на въззивния съд по това искане не подлежи на самостоятелно обжалване, а контролът му се извършва при проверка на правилността на постановеното от него решение. Мотивите на определението са източник на знание, като дават възможност на страните да узнаят становището на съда относно искането, но същевременно са и средство въз основа на което следващата съдебна инстанция може да провери законосъобразността на действията на съда. Затова не трябва да съдържат произнасяне за това какво е приел съда по конкретните твърдения на страните.

Горното важи и в случаите по чл. 266, ал. 3 от ГПК, , в случаите когато страната твърди, че първоинстанционният съд неправилно не е приел изрично, представено след изтичането на процесуалните срокове доказателство, без да се произнася по това дали са били налице извинителни обстоятелства, чрез които преклузията да се счита преодоляна или пък неправилно е приел, че такива обстоятелства не са били налице. В тези случаи произнасянето на въззивния съд трябва да обхваща това дали е налице допуснато от първоинстанционния съд нарушение в тази насока, което означава да се провери дали са налице твърдените от страната извинителни причини, поради което доказателството не е било представено на по-ранен етап от производството. В този случай определението на съда също трябва да бъде мотивирано и да съдържа становището на въззивния съд по конкретните твърдения на страните относно искането за приемане на доказателството по чл. 266, ал. 3 от ГПК.

С оглед на така дадения отговор на правния въпрос, по повод на който е допуснато касационно обжалване Върховният касационен съд, състав на Четвърто отделение приема, че решението на Окръжен съд Кърджали е неправилно по следните съображения:

При постановяване на решението си съставът на Окръжен съд Кърджали е приел за установено, че А. Д. И. била работила по трудово правоотношение с "Фирма" ЕАД [населено място] (като правопреемник на "Фирма" ЕАД [населено място]) на длъжността "търговски консултант", с работно място магазин в [населено място]. Със заповед № 42/19.06.2015 година на Директора на "Фирма" ЕАД [населено място], трудовият ѝ договор бил прекратен поради наложено ѝ дисциплинарно наказание "уволнение", като основание за това били неправилно сключени сделки с клиенти на 18.04.2015 година и 23.04.2015 година. От доказателствата по делото се установявало, че дружеството било част от "Фирма" и в него валидно действали Политика за информационна сигурност, Правилник за вътрешния ред и бизнес етика на "Фирма" и "Индикатори за измама при обслужване на клиенти на „Фирма“. И. била заявила, полагайки подпис в длъжностната характеристика и допълнителните споразумения към трудовия договор, че била запозната с всички относими към работата ѝ изисквания и вътрешни актове. Трудовото правоотношение на А. Д. И. било възникнало на 15.12.2009 година, като освен трудовия ѝ договор са ѝ били връчени препис от "Правилник за вътрешния ред и бизнес етика" на работодателя, длъжностна характеристика и заверено уведомление до НАП [населено място] по чл. 60, ал. 2 от КТ. В трудовия договор било отбелязано, че служителката била запозната с действащите процедури, политики, правила и инструкции на дружеството,

включително и с тези касаещи длъжността ѝ. Със заповед № 42/19.06.2015 година на Директора на "Фирма" ЕАД [населено място], издадена на основание чл. 190, ал. 1, т. 3 и 7 във връзка с чл. 187, т. 3, пр. 2 от КТ-"неспазване на техническите и технологични правила", във връзка с чл. 187, т. 8, пр. 2 от КТ-"уронване на доброто име на предприятието", във връзка с чл. 188, т. 3 от КТ, трудовият договор на А. Д. И. бил прекратен на следното фактическо основание: по подаден сигнал от М. Г. -"зонален мениджър Зона "Юг", последваща проверка от отдел "Корпоративна сигурност" и изготвен доклад от 12.06.2015 година било установено, че на 18.04.2015 година и 23.04.2015 година в магазина на дружеството в [населено място] били сключени договори за предоставяне на услуги и извършени продажби на устройства, описани в приложение № 1 към заповедта, като част от активациите били извършени в системата за управление на взаимоотношения с клиентите Amdocs посредством потребителско име и парола на ищцата И., а други посредством потребителските имена и лични пароли на други служители на магазина, като магазинът бил посетен от организирана група лица от малцинствен произход, с които били сключени договори за услуги и били предоставени устройства на промоционална цена, без клиентите да били запознати с условията на сключения договор, поетите ангажименти и сделката в цялост. В заповедта било посочено, че клиентите не били присъствали по време на цялостния процес на сключване на сделката, включително запознаване с условията на сделката, изразяване на намерения за сделка, легитимиране, подписване на надлежните документи, заплащане на закупените стоки и услуги и получаване на свързани с естеството на сделката вещи. Установено било наличие на данни в системата Amdocs за сключване на 8 броя сделки във времеви диапазон от 11.45 часа до 12.15 часа чрез използване на 3 броя потребителски имена, в т. ч. на А. Д. И., когато 3 от мъжки пол лица влизали в магазина и полагали подпис, а от сключените договори с четири различни лица било видно, че две от тях били лица от женски пол. На 18.04.2015 година в системата Amdocs били налице 3 активации за сключване на договори към потребителски договори [ЕИК] и [ЕИК], извършени чрез потребителското име и парола на И., като работодателят бил приел, че служителката била разполагала с личните пароли на други служители в магазина и била извършвала активации и посредством потребителските имена и пароли на други служители без основателна причина за това и в нарушение на т. 11 от Политика за информационна сигурност на "Фирма". Прието, било че срещу сключването на сделки с висок финансов риск била разработена работна инструкция "Индикатори за измама при обслужване на клиенти на Фирма", съгласно която при наличие на конкретни обстоятелства и критерии следвало да бъде уведомен "Кредит контрол и предотвратяване на измами" което И. не била направила и по този начин била извършила нарушение на значими вътрешни изисквания, целящи опазване на финансовите интереси на работодателя, тъй като според дружеството сделки с подобни групи лица водели до незаплащане на задълженията по тях, като в случая по посочените 3 бр. договори били възникнали и не били заплатени задължения в общ размер на 37.18 лева. Извършено било и нарушение по чл. 187, т. 8, пр. 2 от КТ-уронване на доброто име на предприятието, тъй като допускането на сключване на финансово-рискови за предприятието сделки и в противоречие с обичайните и добри наложени търговски практики добивало известност и уронвало престижа на дружеството пред клиенти и контрагенти.

Съставът на Окръжен съд Кърджали е приел, че от събраните по делото писмени и гласни доказателства не се установявало И. да била извършила нарушения на трудовата дисциплина, вменени ѝ като основание за наложеното дисциплинарно наказание "уволнение". Описаните в заповедта за това действия, извършени на 18.04.2015 година от страна на "организирана група от малцинствен произход" в магазина на работодателя в [населено място], насочени за достигане на "активиране на сделки с лица от малцинствен произход, организирани и ръководени именно с такава цел от едно и също лице, също от

малцинствен произход, придружавано от друго лице, различно за двете дати"... и свързано с тези действия "нерегламентирано" поведение на И., не се доказвали в производството, като следвало да се отбележи изрично, че в заповедта липсвала индивидуализация на посочените операции по извършване на сделките. В обстоятелствената част на заповедта за налагане на дисциплинарното наказание нямало изложение на обстоятелства относно това, че именно А. Д. И. била извършила всички тези действия по сключване и финализиране на сделките-в подробното изложение на лист 1-ви и лист 2-ри от заповедта за действията на всеки един от "организираната група" и нейните "организатори" в магазина на работодателя, не се посочвало кой бил служителят, работил с тези клиенти. В заповедта било описано само как "служител" или "служители" извършват операции, свързани с трети лица, разделени на групи като такива от малцинствен произход и техни "организатори", като не ставало ясно дали тези действия имали пряка връзка с някакви конкретни действия на И.. Посочените в заповедта за налагане на дисциплинарното наказание действия от страна на служители в магазина на дружеството в [населено място], извършени на 23.04.2015 година, също не били индивидуализирани, като не ставало ясно кой служител какви действия от операциите по сключване на сделки с клиенти бил извършил. Това давало основание на въззивният съд да намери, че несъстоятелен се явявал изводът в заповедта, че "От горните обстоятелства относно сделките на дати 18.04.2015 година и 23.04.2015 година произтича, че лицата титуляри по договорите не са били запознати с условията на сключения от тях договор и последиците от сделката в цялост, не са имали реални намерения да ползват предоставените по сделката стоки и услуги, не са имали намерения реално да се задължат по сделката, а са присъствали в магазина само и единствено, за да подпишат комплекта документи". По делото не се установявало по несъмнен начин посочените в заповедта за налагане на дисциплинарното наказание сделки да са били сключени без реално клиентите да са присъствали в магазина и без да са получили информация за ангажиментите си по тях. Липсвали доказателства и за това от А. Д. И. да било нарушено задължението за преценка на риска от активациите с оглед предстоящото им изпълнение, в частност клиентите, сключили договори, към датата на сключването да не отговаряли на вътрешните критерии по правила на работодателя за благонадеждни клиенти. Липсвали и доказателства с поведението си А. Д. И. да била уронила доброто име на работодателя. На базата на събраните по делото доказателства, въззивният съдебен състав напълно споделял изводите на първоинстанционния съд за това, че работодателят не бил приложил адекватно и чл. 189, ал. 1 от КТ, изискващ при определяне на дисциплинарното наказание да бъде изследвано дали действително е налице допуснато нарушение, да се вземе предвид тежестта на нарушението, обстоятелствата, при които е извършено, както и поведението на служителя. Тежестта на нарушението зависела от това какво задължение било нарушено, дали то е било извършено умишлено или по небрежност, имало ли е наистина настъпили вредни последици от него за работодателя и какви са били те по размер, поправими ли са били или не, дали това нарушение е било извършено еднократно или многократно и други. В конкретния случай, при липсата на категорични доказателства за съществуване на връзка на поведението на А. Д. И. със сочените в заповедта за налагане на дисциплинарно наказание нарушения по реда на КТ, несъмнено не били налице достатъчно данни и основание за налагане на най-тежкото дисциплинарно наказание "уволнение". Затова искът с правно основание чл. 344, ал. 1, т. 1 от КТ се явявал основателен и доказан, поради което следвало да се уважи. Като последица от това следвало следва да се уважи и иска по чл. 344, ал. 1, т. 2 от КТ и А. Д. И. следвало да бъде възстановена на длъжността, която била заемала преди уволнението-"Търговски консултант" с работно място магазин [населено място], регион "Ю. централен 3", зона "Юг", Дирекция "Директни продажби" при "Фирма" ЕАД [населено място], като правопреемник на "Фирма" ЕАД [населено място].

При постановяване на решението си съставът на Окръжен съд Кърджали е споделил изводите на първоинстанционния съд. Във връзка с оспорването на последните с въззивната си жалба "Фирма" ЕАД [населено място] е поискало от Окръжен съд Кърджали да допусне като доказателство видеозапис отнасящ се до двете дати посочени в заповед № 42/19.06.2015 година на Директора на "Фирма" ЕАД [населено място], като са се мотивирали с това, че същият неправилно не е бил допуснат от първоинстанционния съд. Приемането на това доказателство е било поискано от дружеството пред първоинстанционния съд с молба вх. № 261101/07.10.2020 година, като е посочено, че то не е могло да се снабди с него до спиране на производството, то се е намирало във външна охранителна фирма и отделно от това е било необходимо разрешение на няколко нива в компанията, за да бъде изискани и представени, като към момента на молбата вече били на разположение. Тази молба е докладвана от първоинстанционният съд в проведеното на 23.11.2020 година открито съдебно заседание, като липсва произнасяне на съда дали приема или не това доказателство, както и няма данни да са събирани доказателства и да е извършвана преценка за това дали са налице уважителни причини за късното представяне на доказателството. С определенията си по чл. 267 от ГПК, постановено на 06.04.2021 година, въззивният съд е оставил искането на "Фирма" ЕАД [населено място] за приемане на посоченото доказателство с мотива, че не е налице хипотезата на чл. 266, ал. 3 от ГПК, тъй като доказателственото искане е било направено от дружеството в последното съдебно заседание, поради което е била налице преклузия за представянето му. Искането от "Фирма" ЕАД [населено място] доказателство е от съществено значение за делото, тъй като е относимо както към доказването на евентуално извършеното от А. Д. И. дисциплинарно нарушение, така и към начина, по който е мотивирана заповедта за налагането на дисциплинарното наказание, поради което може да се отрази на правилността на решението на Окръжен съд Кърджали. Това доказателство не може да бъде събрано в касационната инстанция, като в случая не може да бъде проверено дали липсата му по делото е съобразена със закона или не, тъй като въззивният съд не е събрал доказателства и не е установил дали е налице твърдяната от "Фирма" ЕАД [населено място] извинителна причина за непредставянето му на по-ранен етап от производството. Доказателства в тази насока не могат да бъдат събирани от касационния съд, което налага обжалваното решение да бъде отменено и делото да бъде върнато на Окръжен съд Кърджали, който да събере доказателства за твърдяната от "Фирма" ЕАД [населено място] извинителна причина за непредставянето на поисканото от него доказателство на по-ранен етап от производството, като с оглед на тях се произнесе по искането и съответно приеме или не приеме доказателството и се произнесе по съществото на спора.

С оглед на горното решението на Окръжен съд Кърджали следва да бъде отменено като делото бъде върнато на ново разглеждане от друг състав на същия съд.

11. Разпоредбата на чл. 31, ал. 1 от ЗЗД предвижда, че е унищожаем договорът, сключен от дееспособно лице, ако то при сключването му не е могло да разбира или да ръководи действията си. [...]. Посочената в разпоредбата невъзможност може да бъде продължителна или краткотрайна, като трябва да е последица на физиологично или психично състояние на лицето, което може да се дължи на различни причини. Във всички или в повечето от случаите установяването на това състояние изисква притежаването на специални знания, поради което се изисква назначаването на вещо лице. Това вещо лице дава заключение за това налице ли е физиологично или психично състояние на лицето, което може да се отрази на възможността му да формира правно валидна воля и каква е степента, в която състоянието може да повлияе в тази насока. Наличието на такова състояние представлява медицинския критерий, наличието на който е една от предпоставките за унищожаемостта по чл. 31 от ЗЗД, като само то обаче не е достатъчно за това. За да бъде унищожаем договорът

на посоченото основание е необходимо волята на страната действително да е била опорочена, като физиологичното или психичното ѝ състояние действително да я е възпрепятствало да разбира или да ръководи действията си и то към момента на сключването на договора. Преценката за това е предоставен на съда, който не може да бъде заместен от заключението на вещото лице. Съдът трябва да изгради извода си в тази насока, чрез преценка на данните по делото относно обстоятелствата, преди и към момента на сключване на договора, изразените от страните по него становища и воля, всички останали обстоятелства, които в конкретния случай биха имали значение за възможността на страната, свободно и без външна намеса да формира своята воля, а също така и от съдържанието на договора - чл. 31, ал. 2 от ЗЗД. Тези обстоятелства представляват юридическия критерий, въз основа на който трябва да се прави извод за наличието на хипотезата на чл. 31, ал. 1 от ЗЗД. Двата критерия - медицинския и юридическия са взаимосвързани и подлежат на едновременно разглеждане в производството по иск с правно основание чл. 31 от ЗЗД. Поради това заключението на съдебномедицинската експертиза представлява само едно от доказателствата в производството и трябва да бъде преценявано с оглед на всички събрани по делото доказателства. Същото не е обвързващо съда и само въз основа на него не може да се прави извод, че към момента на сключването на договора страната не е могла да разбира или да ръководи действията си, ако това противоречи на останалите доказателства.

чл. 202 ГПК

чл. 31, ал. 2, вр. ал. 1 ЗЗД

Решение № 50028 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3773/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК като е образувано по повод на касационна жалба с вх. № 2036/29.07.2021 година, подадена от Ц. Т. Ч., срещу решение № 59/28.06.2021 година на Окръжен съд Пазарджик, I-ви граждански състав, постановено по гр. д. № 325/2021 година в частта му, с която е потвърдено първоинстанционното решение № 260020/10.02.2021 година на Районен съд Пазарджик, постановено по гр. д. № 1039/2019 година в частта му, с която по предявен от М. В. В. срещу Ц. Т. Ч. иск с правно основание чл. 31, ал. 2, във връзка с ал. 1 от ЗЗД, е унищожен договор за прехвърляне на недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане, обективизиран в нотариален акт №, том I, рег. №, дело № 6/2018 година на Н. А. М. -Т. -нотариус с район на действие района на Районен съд Панагюрище, вписана под № в регистъра на Нотариалната камара, с който Е. П. В. (наследодател на М. В. В.) е прехвърлил на Ц. Т. Ч. правото на собственост върху недвижим имот, представляващ самостоятелен обект в сграда с идентификатор по кадастралната карта на [населено място] в сграда, построена в поземлен имот с идентификатор: , с предназначение на обекта жилище, апартамент на едно ниво с площ от. 00 м2, ведно с / идеална част от общите части на сградата, заедно с / идеална част от дворното място, в което е построена сградата срещу задължение за издръжка и гледане докато е жив, като си бил запазил правото на ползване.

В подадената от Ц. Т. Ч. касационна жалба се излагат доводи за това, че въззивното решение в обжалваната му част е постановено в нарушение на материалния закон, при съществени нарушения на съдопроизводствените правила и е необосновано. Поискано е същото да бъде отменено в обжалваната му част и вместо него да бъде постановено друго, с което предявения срещу касаторката от М. В. В. иск с правно основание чл. 31, ал. 2, във връзка с ал. 1 от ЗЗД да бъде отхвърлен.

Ответницата по подадената касационна жалба М. В. В. е подала отговор с вх. №

2802/16.09.2021 година, с който жалбата се оспорва като неоснователна като се иска да бъде оставена без уважение, а оспорваното с нея решение да бъде потвърдено в обжалваната му част.

Ц. Т. Ч. е била уведомена за обжалваното решение на 01.07.2021 година, като подадената от нея срещу същото касационна жалба е с вх. № 2036/29.07.2021 година. Поради това е спазен предвидения от чл. 283, изр. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

С постановеното по делото определение № 579/08.07.2022 година обжалваното решение е допуснато до касационно обжалване по отношението на правния въпрос за задължението на съда да извърши проверка на заключението на допуснатата и изслушана по делото експертиза с оглед неговата обоснованост, достоверност и документираност, както и да прецени същото с оглед на всички събрани по делото доказателства и за доказателствената сила на заключенията на вещите лица относно здравословното и психично състояние на лицето в производствата по чл. 31 от ЗЗД.

По така поставения въпрос трябва да се посочи, че съгласно чл. 202 от ГПК заключението на вещото лице не е абсолютно доказателство по делото, а следва да бъде преценявано от съда с оглед на всички събрани по делото доказателства и в съвкупност с тях. Основните критерии въз основа, на които съдът трябва да преценява доказателствената сила на заключението са посочени в чл. 201 от ГПК (уреждащ допускането на допълнително или повторно заключение) и са неговата пълнота и яснота, а също така и неговата обоснованост. Съгласно първия от тези критерии заключението трябва да дава пълни и ясни отговори на въпросите, за които е допусната експертизата, по начин, че да не се налага извличането на отговора или на липсваща част от него чрез тълкуването на посоченото от вещото лице или чрез правенето на предположение в каква насока и какъв точно е даденият от същото отговор на въпроса. Също така заключението на вещото лице трябва да съдържа отговор на всички поставени от съда и страните въпроси. Вторият критерий е обосноваността на заключението, което означава, че вещото лице не само трябва да даде отговор на поставените му въпроси, но трябва и да мотивира изводите си, като посочи защо дава тези отговори и как е стигнало до тях. Двата критерия са свързани, тъй като обосноваността на заключението на вещото лице е предвидена с оглед на възможността съдът и страните да проверят правилността на заключението, което пък от своя страна изисква те да са наясно с дадените от вещото лице отговори на поставените му въпроси. Проверката на заключението се извършва не само чрез оценка на изложените в него мотиви на вещото лице за даване на приетия от него отговор на поставения му въпрос, но и чрез съпоставката му с останалите писмени и гласни доказателства по делото, а също така и с оглед на неговата документираност-дали същото се потвърждава от останалите по делото доказателства и дали почива на обективни факти, документи и други, които биха могли да бъдат проверени от съда и страните. Във връзка с това съдът не е длъжен да възприеме заключението на вещото лице (дори то да не е оспорено от страните), като е задължен да мотивира извършената от него оценка на заключението чрез излагане на мотиви защо го възприема или не. Когато съдът не възприема заключението на вещото лице той може вземайки предвид данните от същото сам за формира други крайни изводи, като при това обаче изложи подробно начина, по който е достигнал до тях, като това трябва да бъде направено ясно и разбираемо, за да може да бъде разбрано и оспорвано от страните, съответно проверено по пътя на обжалването. При наличието на противоречиви заключения по един и същи въпрос съдът е задължен да обсъди и оцени същите в съвкупност с останалите събраните по делото доказателства, като с оглед на това възприеме едно от тях, а в мотивите към решението си обоснове тази своя преценка и посочи защо възприема едното заключение, а другото не.

Разпоредбата на чл. 31, ал. 1 от ЗЗД предвижда, че е унищожаем договорът, сключен

от дееспособно лице, ако то при сключването му не е могло да разбира или да ръководи действията си. Лицето не може да разбира действията си, когато не съзнава съдържанието и правните последици от извършваните от него действия, а не може да ги ръководи, когато макар и да съзнава съдържанието и последиците от тях не може да контролира волята си. Тези две предпоставки са дадени алтернативно, но не е изключено и кумулативното им съществуване. Посочената в разпоредбата невъзможност може да бъде продължителна или краткотрайна, като трябва да е последица на физиологично или психично състояние на лицето, което може да се дължи на различни причини. Във всички или в повечето от случаите установяването на това състояние изисква притежаването на специални знания, поради което се изисква назначаването на вещо лице. Това вещо лице дава заключение за това дали е физиологично или психично състояние на лицето, което може да се отрази на възможността му да формира правно валидна воля и каква е степента, в която състоянието може да повлияе в тази насока. Наличието на такова състояние представлява медицинския критерий, наличието на който е една от предпоставките за унищожаемостта по чл. 31 от ЗЗД, като само то обаче не е достатъчно за това. За да бъде унищожен договорът на посоченото основание е необходимо волята на страната действително да е била опорочена, като физиологичното или психичното ѝ състояние действително да я е възпрепятствало да разбира или да ръководи действията си и то към момента на сключването на договора. Преценката за това е предоставен на съда, който не може да бъде заместен от заключението на вещото лице. Съдът трябва да изгради извода си в тази насока, чрез преценка на данните по делото относно обстоятелствата, преди и към момента на сключване на договора, изразените от страните по него становища и воля, всички останали обстоятелства, които в конкретния случай биха имали значение за възможността на страната, свободно и без външна намеса да формира своята воля, а също така и от съдържанието на договора- чл. 31, ал. 2 от ЗЗД. Тези обстоятелства представляват юридическия критерий, въз основа на който трябва да се прави извод за наличието на хипотезата на чл. 31, ал. 1 от ЗЗД. Двата критерия-медицинския и юридическия са взаимосвързани и подлежат на едновременно разглеждане в производството по иск с правно основание чл. 31 от ЗЗД. Поради това заключението на съдебномедицинската експертиза представлява само едно от доказателствата в производството и трябва да бъде преценявано с оглед на всички събрани по делото доказателства. Същото не е обвързващо съда и само въз основа на него не може да се прави извод, че към момента на сключването на договора страната не е могла да разбира или да ръководи действията си, ако това противоречи на останалите доказателства.

С оглед на така дадения отговор на правния въпрос, по повод на който е допуснато касационно обжалване Върховният касационен съд, състав на Четвърто отделение приема, че решението на Окръжен съд Пазарджик е неправилно по следните съображения:

При постановяване на решението си съставът на Окръжен съд Пазарджик е приел, че с договор за прехвърляне на недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане, обективиран в нотариален акт №, том, рег. №, дело № 6/2018 година на Н. А. М. - Т. - нотариус с район на действие района на Районен съд Панагюрище, вписана под № в регистъра на Нотариалната камара Е. П. В. (наследодател на М. В. В.) бил прехвърлил на Ц. Т. Ч. правото на собственост върху недвижим имот, представляващ самостоятелен обект в сграда с идентификатор по кадастралната карта на [населено място] в сграда 1, построена в поземлен имот с идентификатор: , с предназначение на обекта жилище, апартамент на едно ниво с площ от. 00 м2, ведно с / идеална част от общите части на сградата, заедно с / идеална част от дворното място, в което е построена сградата срещу задължение за издръжка и гледане докато е жив, като си бил запазил правото на ползване. След смъртта на Е. П. В. на 11.11.2019 година единствен негов наследник била М. В. В.. Към момента на сключване на договора 17.01.2018 година, Е. П. В. не бил поставен под пълно или ограничено запрещение, като била налице съдебна процедура в тази връзка, но

тя била прекратена поради неговата смърт. От правна гледна точка следвало да се приеме, че той напълно дееспособен и по правило правните му действия следвало да породят целения ефект. Следвало да се посочи, че законодателят бил предвидил изключение от тази постановка при доказване във всеки конкретен случай, че дееспособното лице при сключване на договор (или едностранна сделка), не могло да разбира или да ръководи действията си, като двете условия не били поставени в кумулативност-достатъчно било установяването на което и да е от тях, за да бил налице порок във волята и да се квалифицирал договорът като унищожаем. По повод възможността на Е. П. В. да разбира и ръководи действията си към момента, когато бил сключен договорът било установено, че в действителност такава не била налице. Той не бил имал осмислена представа за протичащите събития в дългосрочен план, нито пък капацитета да обхване интелектуално същността и последиците на действията, които извършва-т. е. не ги разбирал по смисъла на чл. 31 от ЗЗД. Тези свои констатации въззивният съд изграждал въз основа на изслушаните и приетите две съдебни експертизи-единична и повторна, от които по несъмнен начин се установявало, че към датата на сключване на договора Е. П. В. не бил в състояние да разбира свойството и значението на извършеното, съответно на подкрепящите ги писмени доказателства, както и показания на свидетелите на М. В. В.. Изрично следвало да се подчертае, че съществуването на такава невъзможност не се обективирала непременно във всеки един момент с външни, разпознаваеми от неспециалист, проявни форми на поведение, както и че липсата на такива не променяла субективната невъзможност на лицето да разбира и ръководи действията си, особено, с оглед конкретната диагноза на Е. П. В. дадена в заключенията на вещите лица, когато се изисквало интелектуално и психическо усилие, каквото било необходимо при сключване на конкретния договор. В случая се установявало, че съгласието всъщност било несъзнавано, тъй като когато Е. П. В. го бил изразил, макар и формално да бил дееспособен, не бил могъл да разбира свойството и значението на действията си и да ги ръководи. По аргументи от чл. 31, ал. 2 от ЗЗД и чл. 5 от ЗЛС тази неспособност се дължала на слабоумие (тежка или дълбока олигофрения или деменция, какъвто е бил случай) или на душевна болест, като посочения дементният процес несъмнено бил съществувал към релевантния момент и впоследствие били предприети и мерки за искане поставянето му под ограничено запрещение. Пред въззивния съд била приета тричленна съдебно-психиатрична експертиза допусната по гр. д. № 54/2018 година по описа на Окръжен съд Пазарджик. Не следвало да има спор, че това заключение било прието пред първоинстанционния съд, но като писмено доказателство, което следвало да се обсъжда в съвкупност с останалите събрани делото доказателства. Изложените в него косвени данни следвало да се приемат в насока за злоупотреба с алкохол от страна на Е. П. В. повлияло на цялостното му състоянието преди, по време и след сключване договора. Същото се установявало и от показанията на разпитаните по делото свидетели, които давали данни за състоянието на Е. П. В. както към момента на сключване на договора, така и за след това. Нямало как да се игнорират данните от заключението от 04.01.2018 година, в която било посочено, че при изписването на В. на 04.01.2018 година му е била поставена диагноза "мозъчен инфаркт, причинен от неуточнена оклузия или стеноза на церебралните артерии". Същата давала основание да се приеме, че няколко дни преди сключване на договора, независимо от отразеното в този документ, че състоянието му се било подобрило, а именно: стабилизирано общо състояние, то принципно в състоянието му били установени последиците от този инфаркт изразени в отклоняване на езика наляво, изоставане на ляв устен ъгъл, двигателна дейност-ограничена, мускулен тонус понижен в лява ръка, поради което не можело да се приеме, че В. бил в добра кондиция имайки предвид и злоупотребата от негова страна с консумация на алкохол.

По делото били приети, като писмени доказателства експертизи, касаещи последващото състояние на Е. П. В. след сключването на договора на 17.01.2018 година,

но те били относими конкретно към състоянието му след прекарания мозъчен инфаркт. Излаганите в тях изводи за здравословното състояние на Власанов били определяни само от лекари невролози, а не и от психиатри. Поради това въззивният съд не намирал основание да не приеме изцяло заключенията на единичната и впоследствие на допълнителна двойна съдебно-психиатрични експертизи. Твърдените от защитата доводи, че в представените по делото медицински документи липсвала поставена диагноза "деменция" не могли да бъдат споделени. Това, че не било отразено не било основание да се приеме, че той не страдал от такова заболяване. В двете заключения и по-конкретно във второто, вещите лица били категорични относно заболяването на В. в насока, че той страдал от токсична/алкохолна енцефало-миело полиневропатия с давност поне десет години преди обсъжданите събития от 2017 година-2019 година, което било във връзка и с възприетите като достоверни показания на кредитираните свидетели по делото в насока явна злоупотреба с алкохол и не възприемане на околните около него. Не можело да се приеме, че бил опроверган на база събраната по делото медицинска документация извода на вещите лица, че поради възрастта му и свързания с това риск, В. бил реализирал нетежък исхемичен инсулт през последното тримесечие на 2017 година, потвърдено от епикризата от 04.01.2018 година и издадените впоследствие медицински документи. Вещите лица били категорични, че характерното при този вид инциденти било, че пациента запазвал функционалността и независимостта си в ежедневието, но имал значителна промяна във възможностите за адаптация и успеваемост при нови, необичайни или по-сложни ситуации, изискващи преценка на обстоятелствата и създаване на модели за реагиране и адекватно поведение в такива условия, което можело да остане "скрито" за околните дълго време след инцидента. Именно такива прояви били налице. В този смисъл не могли да бъдат кредитирани и свидетелските показания за конкретното поведение на В. в деня на договора, тъй като свидетелката не била специалист за да знаела конкретното заболяване на В. и съответно дали той на практика бил могъл да разбира и ръководи постъпките си на инкриминираната дата на която бил сключен договора. Затова възраженията, че към датата договора. Е. П. В. бил адекватен и разумен не следвало да се споделят. Неотнорми се явявали възраженията в насока, че Ц. Т. Ч., подпомагана от свекърва си-В. Д. била изпълнявала договорното си възнаграждение за издръжка и гледане, с оглед на това, че за съществото на спора се изяснявали други обстоятелства касаещи именно психичното състояние на прехвърлителя по време на сключване на договора. Нямало основание да се приемат и възраженията за доказаност на оказван психически и физически тормоз върху прехвърлителя от страна на М. В. В. и нейната майка Е. В.. Във връзка с това следвало да се отбележи, че било отказано да бъде образувано наказателно производство от страна на прокуратурата. От друга страна, издадените протоколи за предупреждение по отношение на тези жени не били достатъчно основание да се приеме, че било доказано такова твърдение. Следвало да се отбележи, че и това възражение не било относимо по съществото на спора. Нямало основание да се приемат, като достоверни твърденията, че Е. П. В. бил съзнавал проблемите си и в тази връзка пиел лекарствата си под непосредствения контрол на свидетелката Д. и Ц. Т. Ч., тъй като показанията на ангажираните от страна на Ч. свидетели не се кредитирали. При тези данни, въззивният съд намирал, че предявения от М. В. В. иск по чл. 31, ал. 2, във връзка с ал. 1 от ЗЗД бил основателен и доказан.

С договор за прехвърляне на недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане от 17.01.2018 година, обективиран в нотариален акт №, том, рег. №, дело № 6/2018 година на Н. А. М. -Т. -нотариус с район на действие района на Районен съд Панагюрище, вписана под № в регистъра на Нотариалната камара Е. П. В. (наследодател на М. В. В.) е прехвърлил на Ц. Т. Ч. правото на собственост върху недвижим имот, представляващ самостоятелен обект в сграда с идентификатор по кадастралната карта на [населено място] в сграда 1, построена в поземлен имот с идентификатор: , с

предназначение на обекта жилище, апартамент на едно ниво с площ от. 00 м², ведно с / идеална част от общите части на сградата, заедно с / идеална част от дворното място, в което е построена сградата срещу задължение за издръжка и гледане докато е жив, като си бил запазил правото на ползване. След смъртта на Е. П. В. на 11.11.2019 година единствен негов наследник е М. В. В..

Към момента на сключването на договора Е. П. В. не е бил поставен под запрещение. Искане за това е било направено от М. В. В., като е било образувано гр. д. № 54/2018 година по описа на Окръжен съд Пазарджик. Това производство е останало без правни последиствия, тъй като е било прекратено поради смъртта на Е. П. В.

Съгласно заключението на допуснатата и изслушана по делото съдебнопсихиатрична експертиза с вещо лице Р. Ц. Д. Е. П. В. страдал от синдром на алкохолна зависимост с алкохолна характеропатия и дементни прояви. Вследствие на дългогодишна алкохолна злоупотреба била настъпила органична промяна на личността, чиито основни характеристики били снижение на интелекта и паметта, бедно и повърхностно мислене с нарушени аналитични потребности, нарушение на вниманието, емоциите и волята, неспособност за планиране и предвиждане, повишена внушаемост и пасивност, епизодични слухови и зрителни халюцинации, като с оглед на установеното психично разстройство. Според вещото лице Е. П. В. не бил могъл да разбира свойството и значението на постъпките си и не бил могъл да ги ръководи към 17.01.2018 година. В дадените откритото съдебно заседание обяснения вещото лице посочва, че при изготвяне на своето заключение се било позовавало, както на медицинската документация по делото, така и на останалите събрани писмени и гласни доказателства. Посочва, че при Е. П. В. била налице корова атрофия, което представлява увреждане, което предизвиква промени в мозъчните функции. Хората, които нямали познания по медицина и психиатрия не разпознавали симптомите, като вещото лице дава пример за това със свидетелката Н. А. М. -Т., която не била забелязала лицевата пареза, която била налице и забележима. Съгласно заключението на допуснатата и изслушана по делото комплексна съдебнопсихиатрична и неврологична експертиза с вещи лица д-р Д. А. К. и д-р К. Г. Ш. Е. П. В. страдал от синдром на алкохолната зависимост, токсична/алкохолна енцефеломиело-полиневропатия, органична промяна на личността, с когнитивно мнестично промени в рамките на лакунарна деменция, дементен синдром, който се развива с оглед стратегически мозъчно-съдов инцидент на фона на друга предхождаща увреда на мозъка. Психоорганичният синдром е в резултат на налична соматична и психиатрична комборбидност и е довел до дементен процес, който представлява хронично психично разстройство с прогресивен, необратим, с индивидуална скорост на протичане процес. Това състояние било нарушило психичната годност на Е. П. В. да разбира свойството и значението на постъпките си и да ги ръководи към 17.01.2018 година. В дадените откритото съдебно заседание обяснения, вещите лица посочват, че при изготвяне на заключението си са взели предвид както медицинските документи по делото, така и останалите събрани писмени и гласни доказателства, като са ги степенували. Вещото лице д-р К. Г. Ш. посочва, че Е. П. В. страдал от корова атрофия. Вещите лица, както в заключението си, така и при изслушването си твърдят, че човек като Е. П. В. може да изглежда в естествената си среда много дълго време адаптивен, но това няма общо със способността му за преценка, като в този смисъл били показанията на Н. А. М. - Т. Съществуването на посочените от вещите лица невъзможност не се обективирала непременно във всеки един момент с външни, разпознаваеми от неспециалист, проявни форми на поведение, а липсата на такива не променяла субективната невъзможност на лицето да разбира и ръководи действията си, особено, с оглед конкретната диагноза на Е. П. В. Последният не е имал осмислена представа за протичащите събития в дългосрочен план, нито пък капацитета да обхване интелектуално същността и последиците на действията, които извършва.

Предвид на горното може да бъде направен извод, че е налице медицинския критерий за унищожаемостта на договора по реда на чл. 31 от ЗЗД. Трябва обаче да се прецени доколко посоченото от вещите лица състояние на Е. П. В. му е попречило да разбира или да ръководи действията си към момента на сключването на договора. Видно от показанията на разпитания по делото свидетел Д. Е. С., който е чичо на прехвърлителя, от преди около петнадесет години Е. П. В. започнал да злоупотребява с алкохол, като преди това му е помагал. В. постоянно злоупотребявал с алкохол и бил неадекватен. Първоначално помагал на свидетеля, но впоследствие дори спрял да го поздравява и като го виждал не го познавал. Малко след като Е. П. В. прехвърлил имота на Ц. Т. Ч., свидетелят се опитал да разговаря с него и го потърсил в дома му, където бил заключен. Тогава разговарял с него през прозореца на салона, който се намирал на първия етаж, като забелязал, че Е. П. В. залитал и говорел неразбираемо. Също така свидетелката М. М. А. твърди, че познавала Е. П. В. от около четиридесет години, тъй като е бил приятел със съпругът ѝ от деца. В последните петнадесет години той започнал да се променя, като им гостувал почти не се хранел, а само пиел, в повечето случаи ракия. В началото на 2018 година свидетелката отишла до дома на Е. П. В., за да види как се чувства, но около 15- 20 минути тропала и викала. Чула, че Е. П. В. е вътре, но не ѝ отворил, поради което тя се обадила на тел. 112, след което дошла полиция. След време Е. П. В. отключил и свидетелката влязла в дома му, като забелязала, че той отмятал единия си крак, като това било последният случай в който го видяла. Е. П. В. не можел да разсъждава без помощта на брат си, като правел каквото си иска и бил като невменяемо дете. В противовес на тези свидетелски показания са показанията на свидетелката Н. К. Ч. -майка на Ц. Т. Ч. която твърди, че познава Е. П. В. от 2003 година, като същият е помагал за къщата на дъщеря ѝ. Свидетелката сочи, че никога не е виждала Е. П. В. пиян, същият пийвал само вечер след работа, както и че никога не е псувал или държал грубо. Също така свидетелката В. С. Д. твърди, че Е. П. В. не е употребявал алкохол, като тя никога не го е виждала пиян. Същата визира, че начинът по който Е. П. В. е взел решение за прехвърляне на имота на жената, която се намира във фактическо съжителство със сина ѝ, като самата тя е дала идеята за това. Свидетелските показания се разминават по отношение на употребата на алкохол от страна на Е. П. В., като от съвкупната им преценка във връзка със събраните по делото доказателства относно медицинското състояние на прехвърлителя трябва да бъде прието, че той е злоупотребявал с алкохол. Именно тази злоупотреба се отразява на възможността му да разбира и/или ръководи действията си, поради което трябва да бъде прието, че невъзможност за това е била налице в случаите когато Е. П. В. е употребил алкохол, доколкото и първата група свидетели сочи за неадекватни негови прояви именно в такъв момент.

С оглед на горното от значение в конкретния случай, при преценка на юридическия критерий по чл. 31, ал. 1 от ЗЗД, е състоянието на Е. П. В., което е станало причина за сключване на оспорвания договор. От данните по делото е видно, че на 04.01.2018 година на Е. П. В. е била поставена диагноза "мозъчен инфаркт, причинен от неуточнена оклузия или стеноза на церебралните артерии". Няколко дни преди сключване на договора, състоянието му се било подобрило, като бил в стабилизирано общо състояние, но принципно в състоянието му били установени последиците от този инфаркт изразяващи се в отклоняване на езика наляво, изоставане на ляв устен ъгъл, двигателна дейност-ограничена, мускулен тонус понижен в лява ръка. При това си състояние Е. П. В. е имал нужда от грижи от трето лице, тъй като очевидно не е могъл да се грижи сам за задоволяване на нуждите си от издръжка, домакинско и друго обслужване. В случая отношенията между него и роднините му били влошени, поради което е малко вероятно той да може да разчита на тяхната помощ в тази насока. Поради това сключването на договор за прехвърляне на недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане с трето лице, което е било познато на Е. П. В. е в негов интерес, още повече че той е запазил

и правото си на ползване. Последното е гаранция, че той ще е осигурен с жилище, дори и ако приобретателят не изпълнява задълженията си по договора и прехвърли правото на собственост на трето лице. Т. е. така сключеният договор защитава интересите на Е. П. В., като за действителността му е без значение дали той Е. П. В. правилно е преценил намерението и възможностите на приобретателя да изпълнява този договор, доколкото неизпълнението дава право на разваляне на договора по реда на чл. 87, ал. 3 от ЗЗД. Също така без значение е това по чия конкретна инициатива е сключен договора. От показанията на разпитаната по делото свидетелка Н. А. М. -Т. -нотариус с район на действие района на Районен съд Панагюрище, вписана под № в регистъра на Нотариалната камара е видно, че Е. П. В. сам се бил качил до кантората ѝ, която се намирала на втория етаж на сградата. Същият имал проблеми с лявата част на тялото, които проблеми Е. П. В. обяснил с прекаран инсулт. По нейна преценка е било съзнателно решението му за сключване на процесния договор, като не ѝ е направило впечатление да е в нетрезво състояние. Касае се до показания на свидетел, чиито показания за състоянието на Е. П. В., към момента на сключване на договора, не се опровергават от събраните по делото доказателства. Поради това, макар и същата да е заинтересована от изхода на делото, няма основания показанията ѝ в тази насока да не бъдат възприети. С оглед на това няма данни Е. П. В. да е бил под влияние на алкохол, което както се посочи по-горе води до невъзможността му да разбиха и/или ръководи действията си. Всичко това сочи, че към момента на сключването на оспорвания договор Е. П. В., въпреки общото си здравословно състояние, е можел да разбира свойството и/или да ръководи действията си. Поради това не са налице предпоставките за уважаване на така предявения иск по чл. 31, ал. 2, във връзка с ал. 1 от ЗЗД, тъй като от значение е не абстрактната възможност страната да не може да разбира и/или ръководи действията си, а реалната такава, към момента на сключване на оспорвания договор.

С оглед на горното решението на Окръжен съд Пазарджик следва да бъде отменено в обжалваната му част като бъде постановено друго, с което предявеният от М. В. В. срещу Ц. Т. Ч. иск с правно основание чл. 31, ал. 2, във връзка с ал. 1 от ЗЗД бъде отхвърлен. Във връзка с отхвърлянето на този иск на разглеждане подлежи предявения като евентуален иск по чл. 87, ал. 3 от ЗЗД за разваляне на сключения между Е. П. В. -наследодател на М. В. В. от една страна и Ц. Т. Ч. от друга страна договор за прехвърляне на недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане. Този иск не е разглеждан от съдилищата по съществото на спора, поради което делото следва да бъде върнато на Окръжен съд Пазарджик за разглеждането му.

12. Както е прието в решение № 30 от 2.04.2019 г. по гр. д. № 1188/2018 г. II г. о. на ВКС, постановено по реда на чл. 290 ГПК, когато ищецът се позовава на свое самостоятелно право, което се оспорва, той разполага с възможност да предяви и положителен установителен иск за собственост или осъдителен по чл. 108 ЗС. Когато той е преценил, че претендираното от него право се нуждае от по-интензивен способ на защита и предявил ревандикационен иск, за него не е налице правен интерес от предявяване едновременно, при условията на кумулативност, и на установителен иск за собственост на същия имот /положителен или отрицателен/, тъй като с уважаването на иска по чл. 108 ЗС, съдържащ две искания – ищецът да бъде признат за собственик на спорния имот и за осъждане на ответника да му предаде владението върху него /ТР № 4/2014 г. на ОСГК ВКС т. 2А/, се установява със сила на пресъдено нещо в отношенията между страните, че ищецът притежава правото на собственост върху имота, респ. че той не принадлежи на ответника. Същото разрешение за недопустимост на предявените иски е възприето и в определение № 129 от 30.01.2023 г. по ч. гр. д. № 4579/2022 г. I г. о. на ВКС.

Съдът е длъжен да провери допустимостта на иска още с предявяването му и да

следи за наличието ѝ при всяко положение на делото, което в случая не е изпълнено както от първоинстанционният, така и от въззивният съд, който не е изпълнил служебното си задължение да следи за спазване на съществени процесуални правила при обжалването на първоинстанционното решение. Поради това постановеното въззивно решение по така предявените обективно съединени искове е недопустимо, което налага неговото обезсилване и връщане на делото на въззивния съд със задължителни указания за отстраняване нередовността в исковата молба, съобразно горните съображения с оглед уточняване от ищците на предявения иск за собственост съгласно избрания от тях способ на защита на правото им.

чл. 69 ЗС

чл. 537, ал. 2 ГПК

Решение № 50054 от 19.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2944/2022 г., II г. о., докладчик съдията Снежанка Николова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационната жалба на И. С. Г. -С. и А. С. С., двете от [населено място], представлявани от адвокат Д. Т. от АК - Р., против въззивното решение № 61 от 4.03.2022 г. по гр. д. № 667/2021 г. на Русенския окръжен съд. С него, след отмяна на първоинстанционното решение № 260514 от 8.07.2021 г. по гр. д. № 4157/2020 г. на Русенския районен съд в обжалваната част, с която е признато за установено по отношение на касаторите, че Ц. Т. С. не е собственик по давност на 38/392 ид. ч. от поземлен имот с идентификатор *** по кадастралната карта на [населено място], заедно с построените в него сгради с идентификатори **** и ****, а този имот е собственост при равни права на И. С. Г. -С. и А. С. С. и ответницата е осъдена да им предаде владението, като е отменен на основание чл. 537, ал. 2 ГПК нотариалния акт № 47/2020 г., е постановено друго, с което са отхвърлени предявените от И. С. Г. -С. и А. С. С. против Ц. Т. С. искове да се признае за установено, че същата не е собственик по давност на горния поземлен имот, че същият е собственост на ишците, за предаване на владението от ответницата, както и за отмяна на нотариалния акт за собственост, издаден на същата.

В касационната жалба се поддържат оплаквания за неправилност на обжалваното решение поради нарушение на материалния и процесуалния закон и необоснованост – касационни основания по чл. 281, т. 3 ГПК. Искането е за отмяната му и вместо това се постанови друго решение, с което предявените искове за собственост бъдат уважени, с присъждане на направените разноски.

Ответницата Ц. Т. С., чрез адв. Е. Н. от АК-Р. оспорва касационната жалба като неоснователна по съображенията в писмения отговор и в откритото съдебно заседание с искане въззивното решение да бъде потвърдено и ѝ се присъдят направените разноски.

Касационното обжалване на въззивното решение е допуснато с определение № 50130 от 30.03.2023 г. по настоящето дело на основание чл. 280, ал. 2, предл. 2 ГПК поради вероятността въззивното решение да е недопустимо като постановено по нередовна искова молба с оглед броя и вида на предявените искове за собственост, която нередовност не е била констатирана по делото.

Върховният касационен съд, състав на Второ гражданско отделение, като прецени доводите на страните и данните по делото, намира следното:

Както вече е посочено в определението по допускане на касационното обжалване, спорът между страните е породен от действието на ответницата Ц. С. по снабдяване с констативен нотариален акт за собственост по давностно владение на описания в нот. акт № 47 от 7.02.2020 г. имот - 38/392 ид. ч. от поземлен имот с идентификатор *** по кадастралната карта на [населено място] и на две от построените в него сгради, първата с

площ 11 кв. м. и с идентификатор ****, втората с площ 27 кв. м. и с идентификатор ****. Ищците, сега касатори, оспорват правото на собственост на ответницата и са предявили срещу нея два иска, съгласно направеното уточнение на исковата молба от 2.11.2020 г. на правния интерес и петитума ѝ, както следва: иск да се признае за установено, че ответницата не е собственик на процесния имот и иск да се признае, че ищците са собственици на същия и ответницата да им предаде владението върху него, като е направено и искане за отмяна на основание чл. 537, ал. 2 ГПК на издадения на същата констативен нотариален акт.

И първоинстанционният, и въззивният съд са се произнесли по същество по така предявените иски за собственост на спорния имот, като въззивният съд, въз основа на собствена преценка на събраните по делото писмени доказателства и свидетелски показания, анализирайки и противоречието в показанията на двете групи свидетели, както и съвпадане на показанията на едната от тях с писмените доказателства, приел, че не се опровергават констатациите на нотариуса в нотариалния акт относно принадлежността на правото на собственост върху описаните в него имоти и на посоченото придобивно основание, тъй като презумпцията по чл. 69 ЗС не е оборена и следва да се приеме, че Ц. С. е установила владение върху спорния имот, продължило повече от 10 години, което сочи, че е придобила по давност същия. Тези съображения са формирали решаващия извод на въззивния съд за неоснователност на предявените срещу нея иски за собственост – отрицателен установителен иск по чл. 124 ГПК, както и ревандикационен иск за предаване на владението, включващ и установителна част относно правото на собственост, както и искането за отмяна на нотариалния акт на ответницата.

Като участници в породения спор, с предявяването на исковата молба ищците, сега касатори, с оглед на диспозитивното начало в гражданския процес, е следвало да предявят иск, който в най-пълна степен ще съответства на търсената защита на засегнатата от спора тяхна правна сфера. Както е разяснено в ТР № 8/2013 г. на ОСГТК на ВКС "видът на иска е призван да гарантира постигането на необходимата и достатъчна по вид и обем защита на материалните права. Такава защита в случаите на отрицателен установителен иск за собственост или друго вещно право би се постигнала чрез отричане със сила на пресъдено нещо на претендираното от ответника право". Ако с решението бъде установено несъществуването на спорното право, защитната функция на процеса е по отношение на субективното право на ищеца, чието съществуване и реализация са били засегнати от отреченото със съдебното решение право, т. е. налице е правозащитно действие на решението по отношение на ищеца. Следователно, предявеният в настоящето производство отрицателен установителен иск за собствеността на спорния имот е допустим при наличието на обоснования от ищците правен интерес въз основа на твърдението, че притежават различно от спорното, право върху целия имот на основание наследствено правоприемство /видно от исковата молба и уточнителната такава/.

По предявения иск по чл. 108 ЗС пасивната легитимация е обоснована с упражняваната от ответницата фактическа власт върху имота, собственост на ищците на твърдяното от тях основание - наследствено правоприемство. Уважаването на този иск предполага произнасяне както по твърдяното от ищците вещно право /в установителната част на решението/, така и по отричаното от тях, претендирано от ответницата право, предмет на представения от нея констативен нотариален акт – в осъдителната част на решението, ако съдът приеме, че то не съществува. При същата хипотеза ще бъде уважен и отрицателния установителен иск срещу ответницата, т. е. произнасянето по който и да е от двата иска би довел до осъществяване на търсената от ищците защита. Това обосновава недопустимост на обективното им кумулативно съединяване в едно производство, поради което и съдът е следвало да даде указания на ищците да конкретизират предявените иски с оглед търсената защита на нарушеното им право въз основа на твърденията им в исковата молба. Както е прието в решение № 30 от 2.04.2019 г. по гр. д. № 1188/2018 г. II

г. о. на ВКС, постановено по реда на чл. 290 ГПК, когато ищецът се позовава на свое самостоятелно право, което се оспорва, той разполага с възможност да предяви и положителен установителен иск за собственост или осъдителен по чл. 108 ЗС. Когато той е преценил, че претендираното от него право се нуждае от по-интензивен способ на защита и предявил ревандикационен иск, за него не е налице правен интерес от предявяване едновременно, при условията на кумулативност, и на установителен иск за собственост на същия имот /положителен или отрицателен/, тъй като с уважаването на иска по чл. 108 ЗС, съдържащ две искания – ищецът да бъде признат за собственик на спорния имот и за осъждане на ответника да му предаде владението върху него /ТР № 4/2014 г. на ОСГК ВКС т. 2А/, се установява със сила на пресъдено нещо в отношенията между страните, че ищецът притежава правото на собственост върху имота, респ. че той не принадлежи на ответника. Същото разрешение за недопустимост на предявените искове е възприето и в определение № 129 от 30.01.2023 г. по ч. гр. д. № 4579/2022 г. I г. о. на ВКС.

Съдът е длъжен да провери допустимостта на иска още с предявяването му и да следи за наличието ѝ при всяко положение на делото, което в случая не е изпълнено както от първоинстанционният, така и от въззивният съд, който не е изпълнил служебното си задължение да следи за спазване на съществени процесуални правила при обжалването на първоинстанционното решение. Поради това постановеното въззивно решение по така предявените обективно съединени искове е недопустимо, което налага неговото обезсилване и връщане на делото на въззивния съд със задължителни указания за отстраняване нередовността в исковата молба, съобразно горните съображения с оглед уточняване от ищите на предявения иск за собственост съгласно избора от тях способ на защита на правото им. Въведеното с чл. 6 ГПК диспозитивно начало предпоставя обема и интензивността на търсената защита от волята на ищеца, независимо от служебното задължение на съда да извършва валидни процесуални действия при разглеждане на делото с оглед обезпечаване постановяването на допустим съдебен акт /т. 4 от ТР № 1 от 17.07.2001 г. по гр. д. № 1/2001 г. на ОСГК на ВКС; т. 5 на ТР № 1/2013 г. на ОСГК на ВКС/.

13. Изводът на въззивния съд, че в рамките на делбеното производство не следва да се извършва преценка за това в полза на кои правни субекти е възстановена собствеността при положение, че са постановени две позитивни решения на органа по земеделска реституция, е очевидно неправилен. Направеният от настоящия състав извод за наличие на очевидна неправилност на въззивното решение е обоснован от твърденията и доводите на страните относно релевантните за спора факти, както и преценката на събраните доказателства, установяващи наличието на два позитивни административни акта в полза на общия наследодател и на прекия наследодател на ответника. По принцип косвеният съдебен контрол за законосъобразност е недопустим, но в хипотеза когато оспорвания реституционния акт не разполага с решение за възстановяване на собствеността в своя полза. При положение, че са постановени решения за възстановяване на собствеността в полза на различни лица, то разрешаването на спора по необходимост включва и косвен съдебен контрол на актовете. Поради изложените съображения изводът, че в хипотеза като настоящата, не трябва да се извършва такъв контрол, е очевидно неправилен.

чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ

Решение № 50059 от 18.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 1803/2022 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова

Производството е по чл. 290 ГПК.

С определение № 50128 от 30.03.2023 г. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение № 24, постановено на 01.02.2022 г. по в. гр. д. № 156/2021 г. по описа на Окръжен съд Монтана, с което е потвърдено решението на първоинстанционния съд, в частта, с която е допуснато извършването на съдебна делба по отношение на следните недвижими имоти, находящи се в землището на [населено място], местността "Г.": нива от 53,961 дка, нива от 1,603 дка и нива от 1,237 дка, между съделителите като наследници на общия наследодател Т. И. Р. Касаторът И. Б. Л. иска обжалваният съдебен акт да бъде отменен като неправилен - касационно отменително основание по чл. 281, т. 3 ГПК. В жалбата са изложени съображения за неправилност на решението като постановено при нарушение на материалния закон и необоснованост, поради което се иска същото да бъде отменено и вместо него да се постанови касационно решение по съществото на спора, с което предявения иск да бъде отхвърлен.

Ответниците по касация не са подали отговор на касационната жалба. В съдебно заседание не изразяват становище.

Върховният касационен съд на РБ, състав на Второ г. о., провери заявените с жалбата основания за отмяна на въззивното решение и за да се произнесе, взе предвид следното:

Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 2, изр. 3 ГПК предвид наличието на съмнение дали не е очевидно неправилен изводът на въззивния съд, че в рамките на делбеното производство не следва да се извършва преценка за това в полза на кои правни субекти е възстановена собствеността при положение, че са постановени две позитивни решения на органа по земеделска реституция.

Върховният касационен съд на РБ, състав на Второ гражданско отделение, като разглежда жалбата, приема за установено следното:

Предмет на делбата са недвижими имоти, включително и процесните, останали в наследство от Т. И. Р., починал през 1969 г., възстановени с решение на органа по земеделска реституция от 12.09.1995 г.

Ответникът – касатор е направил възражение, че процесните имоти не следва да бъдат допускани до делба, тъй като са възстановени в полза на неговия пряк наследодател – И. Т. Р.

Ищците са посочили, че липсва идентичност между процесните земеделски земи и тези, възстановени на И. Т. Р.

Във въззивното решение, за да потвърди решението на първоинстанционния съд в обжалваната част, съдът е изложил съображения, че решението на органа по реституция се постановява в едностранно безспорно производство, развиващо се между заявителя и административния орган, в което се преценява дали е налице право на възстановяване на собствеността. В случай, че трето лице оспорва правото на заявителя за възстановяване на собствеността върху конкретен имот и претендира за себе си това право, има възможност да установи твърденията си в спорното исково производство по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ. В настоящата хипотеза жалбоподателят е оспорил валидността на решението от 1995 г. и неговата материална законосъобразност. Позитивното решение е валидно. Съдът не може да се произнесе инцидентно по законосъобразността, освен когато актът се противопоставя на страна по делото, която не е била страна в административното производство. Конкретният случай не е такъв. Посочил е, че решение № 378/12.09.1995 г. е валиден административен акт, издаден от надлежен орган в рамките на неговата компетентност в изискуемата форма и състав, придружен със скици на възстановените имоти и е произвел своето валидно действие. Доколкото е оспорена неговата

законосъобразност свързана с факта на възстановяване на земеделските земи, в случая същата не следва да се обсъжда инцидентно, с оглед нормата на чл. 17, ал. 2, изр. 2 ГПК, тъй като жалбоподателят в качеството си на наследник на общия наследодател, също е участвал в административното производство, с което е възстановено правото на собственост върху спорните имот по преписка № 9123/04.06.1992 г. на ПК – Вълчедръм и този акт не се противопоставя на страна по делото, която да не е била участник в административното производство по издаването на акта. Изложени са и допълнителни съображения, че решение № 1-34/16.02.2018 г. на ОСЗ - Вълчедръм, постановено по преписка № 2319/22.01.1992 г. не е придружено със скица, поради което не установява надлежно приключила процедура по възстановяване на собствеността.

По делото е установена следната фактическа обстановка:

С решение № 378/12.09.1995 г. на Поземлена комисия –Вълчедръм в полза на наследниците на Т. И. Р. е възстановена в стари реални граници собствеността върху нива от 53, 961 дка, съставляваща имот № 221030, при граници: "Франгогрн" ЕООД, община Вълчедръм "Аграфинанс" и И. Ш., нива от 1, 603 дка, съставляваща имот № *, при граници: С. П., П. З., полски път, наследници на П. Д. наследници на А. П., наследници на В. З. и нива от 1, 237 дка, имот № * по картата на землището на [населено място], при граници: полски път, С. П., В. З., К. З., наследници на К. и Г. Т.

С решение № 1-34/16.02.2018 г. на административния орган е възстановена собствеността в полза на наследниците на И. Т. Р. върху следните земеделски земи: нива от 30 дка и нива от 28, 300 дка в землището на [населено място], местността "Г.", без описани граници. Същото е издадено въз основа на влязло в сила решение по гр. д. № 1931/2016 г. на Районен съд - Лом, с което на основание чл. 14, ал. 3 ЗСПЗЗ е отменено решение № 1-34/14.03.2016 г. на ОСЗ – Вълчедръм, по преписка вх. № 2319/22.01.1992 г., с което на И. Т. Р. е отказано възстановяване на собствеността в стари реални граници върху процесните имоти. В административната преписка за установяване на правото на собственост е представен нотариален акт № 77/1958 г., с който общият наследодател е прехвърлил на И. Р. срещу задължение за издръжка и гледане правото на собственост върху нива от 30 дка, в землището на [населено място], местността "Г. ", при граници: Ц. В. Б., Т. Т., от две страни път и нива от 28, 300 дка в същото землище и местност, при граници: път, Й. Р., М. К. и път.

Установява се от съдебно-техническата експертиза, че имотите, възстановени с двете решения на органа по земеделска реституция, са идентични. В съдебно заседание експертът е уточнил, че имотите по решението от 2018 г. не са отразени в картата на възстановената собственост.

По основателността на касационната жалба.

Изводът на въззивния съд, че в рамките на делбеното производство не следва да се извършва преценка за това в полза на кои правни субекти е възстановена собствеността при положение, че са постановени две позитивни решения на органа по земеделска реституция, е очевидно неправилен. Направеният от настоящия състав извод за наличие на очевидна неправилност на въззивното решение е обоснован от твърденията и доводите на страните относно релевантните за спора факти, както и преценката на събраните доказателства, установяващи наличието на два позитивни административни акта в полза на общия наследодател и на прекия наследодател на ответника. По принцип косвеният съдебен контрол за законосъобразност е недопустим, но в хипотеза когато оспорваният реституционния акт не разполага с решение за възстановяване на собствеността в своя полза. При положение, че са постановени решения за възстановяване на собствеността в полза на различни лица, то разрешаването на спора по необходимост включва и косвен съдебен контрол на актовете. Поради изложените съображения изводът, че в хипотеза като настоящата, не трябва да се извършва такъв контрол, е очевидно неправилен.

Съдът следва да предостави възможност на съделителя – касатор да ангажира

доказателства за завършване на процедурата по възстановяване на собствеността по преписката, по която е издадено решението от 16.02.2018 г. /включително и скица/. След събиране на доказателства за това, трябва на първо място да извърши преценка за действителността на актовете, като обсъди доводите за нищожност на решението от 1995 г., както и за тяхната материална законосъобразност. Следва да разреши колизията между двата акта, като обоснове извод кому е принадлежало правото на собственост върху спорните земеделски земи преди кооперирането, като постановените по административен ред решения за възстановяване на собствеността в полза на наследодателите на всяка от страните бъдат подложени на косвен съдебен контрол за законосъобразност.

Предвид необходимостта от извършване на нови съдопроизводствени действия - събиране на нови доказателства въззивното решение следва да се отмени и делото да се върне за ново разглеждане, при което да се осъществят описаните по-горе процесуални действия.

14. При определяне дали даден елемент от сграда в режим на етажна собственост е със статут на обща част или не е и може да се притежава в индивидуална собственост, следва да се има предвид неговото предназначение да служи за задоволяване на общи нужди на етажните собственици с оглед строителните книжа или след извършено преустройство от собственика (съсобствениците) на сградата. Меродавният момент към който се преценява този статут е момента на възникване на етажната собственост. При положение, че към този момент бъде определено друго предназначение по волята на етажните собственици, меродавно ще е така определеното предназначение. По отношение на тавана, когато той не е конструктивна обща част на сградата - подпокривно неизползваемо пространство и обща по естеството си част, а има такава височина между пода и покрива, че може да се преустрои в самостоятелни или обслужващи помещения и да се използва за живеене, за ателие или склад, трайната съдебна практика приема, че той е обща част по предназначение, без която сградата може да съществува. Приема се също, че след обособяване на такива помещения те ще запазят характеристиката си на общи части по предназначението си, но вече биха могли да преминат в самостоятелна собственост на някои от притежателите на самостоятелни обекти в сградата, евентуално на трето лице, ако обособеното в тавана помещение може да съществува самостоятелно /напр. жилище, ателие, склад, стаи за творческа или научна дейност и др. /. Волята на собствениците за промяна предназначението може да не е изразена изрично, но трябва да следва от "някой акт" или от поведението им, което да разкрива недвусмислено такава воля.

чл. 38, ал. 3 ЗС

чл. 98 ЗС

Решение № 50060 от 18.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 2045/2022 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова

Производството е по чл. 290 и сл. ГПК.

С определение № 50096 от 13.03.2023 г. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение № 171 от 14.02.2022 г. по гр. д. № 1756/2021 г. на Пловдивския окръжен съд, поправено с решение № 369/22.03.2022 г. В касационната жалба се поддържа, че въззивното решение е неправилно като постановено при нарушение на материалния закон, поради което се моли за неговата отмяна и постановяване на касационно решение по съществуващото на спора, с което да се отхвърли иска за ревандикация.

Касаторите З. Н. Ш. и Г. Н. Ш. искат обжалваният съдебен акт да бъде отменен като

неправилен - касационно отменително основание по чл. 281, т. 3 ГПК.

Ответницата по касация Д. С. К. оспорва жалбата в подадения отговор по чл. 287, ал. 1 ГПК. В съдебно заседание не изразява становище.

Върховният касационен съд на РБ, състав на Второ г. о., провери заявените с жалбата основания за отмяна на въззивното решение и за да се произнесе, взе предвид следното:

С въззивното решение, предмет на касация, Пловдивският окръжен съд е отменил първоинстанционния съдебен акт, като вместо него е постановил нов по същество, с който е признато за установено по отношение на касаторите, че Д. С. К. е собственик на 1/2 ид. ч. от подпокривно пространство от 70 кв. м. и от стълбище към него, представляващи обща част от сграда с идентификатор **** по кадастралната карта на [населено място] и ответниците са осъдени да ѝ предадат владението върху описаната 1/2 ид. ч.

Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по следния материалноправен въпрос: кой е меродавният момент за определяне статута на тавана като самостоятелен обект на правото на собственост или като обща част в сграда в режим на етажна собственост.

По така поставения въпрос трябва да се даде следният отговор:

При определяне дали даден елемент от сграда в режим на етажна собственост е със статут на обща част или не е и може да се притежава в индивидуална собственост, следва да се има предвид неговото предназначение да служи за задоволяване на общи нужди на етажните собственици с оглед строителните книжа или след извършено преустройство от собственика (съсобствениците) на сградата. Меродавният момент към който се преценява този статут е момента на възникване на етажната собственост. При положение, че към този момент бъде определено друго предназначение по волята на етажните собственици, меродавно ще е така определеното предназначение. По отношение на тавана, когато той не е конструктивна обща част на сградата - подпокривно неизползваемо пространство и обща по естеството си част, а има такава височина между пода и покрива, че може да се преустрои в самостоятелни или обслужващи помещения и да се използва за живеене, за ателие или склад, трайната съдебна практика приема, че той е обща част по предназначение, без която сградата може да съществува. Приема се също, че след обособяване на такива помещения те ще запазят характеристиката си на общи части по предназначението си, но вече биха могли да преминат в самостоятелна собственост на някои от притежателите на самостоятелни обекти в сградата, евентуално на трето лице, ако обособеното в тавана помещение може да съществува самостоятелно /напр. жилище, ателие, склад, стаи за творческа или научна дейност и др. /. Волята на собствениците за промяна предназначението може да не е изразена изрично, но трябва да следва от "някой акт" или от поведението им, което да разкрива недвусмислено такава воля. Горното се извежда от постановките на тълкувателно решение № 34/15.08.1983 г. по гр. д. № 11/1983 г., ОСГК на ВС и трайната съдебна практика, обективирана в решение № 211 от 13.09.2011 г. по гр. д. № 1940/2009 г. на ВКС, първо г. о., решение № 280/18.03.2014 г. по гр. д. № 1718/2013 г. на ВКС, първо г. о., решение № 40/25.03.2016 г. по гр. д. № 4994/2015 г. на ВКС, второ г. о. и решение № 33/02.06.2022 г. по гр. д. № 2419/2021 г. на ВКС, второ г. о., които се възприемат от настоящият състав.

Върховният касационен съд, състав на Второ г. о., като разгледа жалбата на наведените в нея основания, приема за установено следното:

В исковата молба са изложени твърдения, че ищцата се легитимира като собственик с постановление за възлагане от 04.01.2016 г., с което е придобила апартамент на първия етаж от сградата, заедно с две избени помещения и съответните идеални части от общите части на сградата, както и на 2/5 ид. ч. от поземления имот.

Ответниците са възразили, че процесното таванско помещение не е обща част, като на основание наследствено правоприемство от А. Ш. са индивидуални собственици на цялото таванско помещение, което било преустроено за живеене, заедно с вътрешното

стълбище към него.

По касационната жалба.

По делото е установена следната фактическа обстановка:

Видно от постановление от 04.01.2016 г. на ищцата е възложен неподеляем недвижим имот, собственост на съделителите В. С., И. С., С. С., П. С. и П. С., а именно: самостоятелен обект с идентификатор ***** – жилище, апартамент, заедно с две избени помещения, със съответните идеални части от общите части на сградата, ведно с 2/5 ид. ч. от дворното място, представляващ по документ за собственост първи партерен етаж с общ вход за сградата и самостоятелен вход за етажа.

Със съдебна спогодба от 21.12.1963 г. по гр. д. № 682/1963 г. на Пловдивски народен съд в дял на Д. /Д. / С. е поставен целия втори /надпартерен/ етаж, с общ вход, стълбище и тераса, "целия таван, състоящ се от една стая и таванско помещение, със самостоятелно стълбище, с право да преустрои, надстрои и развие тавана в нормален жилищен етаж" и две избени помещения. В дял на другата съделителка М. П. е поставен целия първи /партерен/ етаж, с общ вход, стълбище и тераса, както и две избени помещения.

С нотариален акт № 58/1966 г. Н. и М. Н. са закупили първи /партерен/ етаж, две избени помещения с общ вход и общ вход за апартамента, заедно със съответен дял от общите части на сградата и 2/5 ид. ч. от дворното място. Продавач по договора е М. П.. През 1969 г. първият етаж е продаден на П. и Н. С.

С договор за дарение от 1971 г., сключен с нотариален акт № 90, Д. С. е прехвърлила в полза на дъщеря си А. Ш. 1/3 ид. ч. от целия втори надпартерен етаж, "целия таван, състоящ се от една стая и таванско помещение, със самостоятелно стълбище, с право да преустрои, надстрои и развие тавана в нормален жилищен етаж". С договор за дарение от същата година, сключен с нотариален акт № 91, дарителката е прехвърлила в полза и на внучка си З. Ш. 1/3 ид. ч. от целия втори надпартерен етаж, "целия таван, състоящ се от една стая и таванско помещение, със самостоятелно стълбище, с право да преустрои, надстрои и развие тавана в нормален жилищен етаж".

Със съдебна спогодба от 26.07.1978 г. по гр. д. № 5258/1978 г. на Пловдивския районен съд в дял на А. Ш. са поставени: 3/5 ид. ч. от дворното място, заедно с 1/2 ид. ч. от външното стълбище и стълбищна площадка, общи за двата етажа, целият втори етаж със самостоятелно стълбище за него с вход от външната стълбищна площадка от запад, състоящ се от входно антре, две стаи, кухня, клозет, вътрешно стълбище за тавана – преустроен за живеене, цялата изба – мазе, разпределени в избени помещения, с вход от север, без избените помещения под външната стълбищна площадка и находящото се в югоизточната част на жилищната сграда, 1/2 ид. ч. от коридорчето в мазето, започващо от входа до югоизточната избена стая.

От събраните съдебно-технически експертизи се установява, че в подпокривното пространство е изградено мансардно жилище, като са обособени следните помещения: дневна с кухненски бокс, в най-ниската част със светла височина 2 м. и висока част-2, 90 м., стая, санитарен възел-тоалетна с душ, и склад- гардеробно.

По архитектурен проект сградата се състои от полуподземен етаж, обозначен като "зимник", първи /приземен/ етаж, обозначен като "партер", втори жилищен етаж, обозначен като "етаж", и тавански неизползваем етаж. В графичната част на проекта не е показано как е било предвидено да се осъществява достъпът до таванския етаж. Сградата е имала един главен вход от югозападната фасада и един второстепенен от северозападната фасада /за прислугата/, осигуряващ и достъп до полуподземния складов етаж. Към 1963 г. входът за сградата е общ, с общо предверие. При постигане на спогодбата главният вход на сградата е бил обособен по друг начин-с покривна тераса отпред /веранда/ и стълбище от югозападната страна на фасадата за достъп до нея; стълбище до таванския етаж. Към 1978 г. входът за втория жилищен етаж е обособен като самостоятелен директно от външното стълбище и външната стълбищна площадка /веранда/. При съпоставка между

проекта, описанието на помещенията на първия и втория етажи по делбения протокол от 1963 г. и настоящето състояние на сградата, експертът достига до извода, че към момента на извършване на делбата, освен промяна на предназначението на някои от помещенията на двата етажа, над югозападния вход на сградата е била оформена голяма покрита тераса, със стълбище към нея, като по този начин е обособен самостоятелен достъп до втория етаж. Според вещото лице към онзи момент е било изградено и стълбището за достъп до таванския етаж. Този етаж е с обща площ от 73, 50 кв. м., от които 6, 67 кв. м. попадат в стълбищната клетка, а останалите 66, 83 кв. м. са обособени в съвкупност от помещения за жилищни нужди. Светлата височина на таванския етаж варира от 1, 20 м. до 3, 08 м. В същия диапазон е светлата височина в дневната, като в кухненския бокс към нея най- ниската височина е 1, 98 м. Отражено е какви прозорци има в помещенията, като в дневната общата площ на светлите отвори е 1, 35 кв. м. при норматив от 2, 13 кв. м., а в спалнята- 2, 16 кв. м. при норматив от 2, 01 кв. м. В подпокривното пространство е осъществено преустройство- обособени са функционални зони, направено е "задигане на две зони" в дървената покривна конструкция в североизточната и северозападната фасада, видимо на фасадата. В резултат на преустройството на покривната конструкция са отворени два броя капандури по северозападната и североизточната фасади.

От събраните гласни доказателства – показанията на свидетеля П. С., който е закупил първия жилищен етаж през 1969 г., семейството му не е ползвало тавана. Според показанията на свидетеля В. С. таванското помещение е било отдавано под наем.

Въззивният съд е приел, че през 1925 г. - 1930 г., сградата е била изградена като триетажна еднофамилна, с неизползваем тавански етаж, до който не е бил предвиден постоянен достъп по стълбище. Съгласно т. 2 от Тълкувателно решение № 34 от 15.08.1983 г. по гр. д. № 11/1983 г. на ОСГК, преустройството и изграждането на отделни обекти или сервизни помещения в подпокривното пространство може да стане по съгласие на всички етажни собственици при спазване на законните изисквания за извършване преустройството. Видно от съдебната спогодба от 1963 г., такова съгласие е било постигнато между собствениците на сградата. В случая таванът не може да се разглежда като обща част по естеството си. Преустройството му по съгласие на съсобствениците е било допустимо, но наличието на съгласие за преустройството му в жилище обаче не променя автоматично статута на тази част на сградата. Таванът /подпокривното пространство/ остава обща част до момента, в който преустройството бъде реализирано. Предвид забраната по чл. 38, ал. 3 от ЗС за делба на общите части, извършената през 1963 г. делба се явява нищожна в частта, с която неизползваемостта към онзи момент подпокривно пространство е постановено в дял на съделителката Д. С.. Към този момент таванът не е бил преустроен за задоволяване на жилищни нужди. От делбения протокол е видно, че на тавана е било обособено само едно помещение, а също така, че към него е било изградено стълбище. Въз основа анализ на съдържанието на нотариалните актове от 1971 г. е посочено, че същото е било положението и към този момент. Първият документ, в който е отразено, че таванът вече е преустроен е делбеният протокол от 26.07.1978 г. От значение за решаване на спора е въпросът дали в резултат от преустройството е възникнал нов самостоятелен обект в сградата, отговарящ на нормативните изисквания за жилище. Обсъдени са изискванията, установени от Строителните правила и норми за изграждане на населените места /Обн., ДВ, бр. 75 от 18.09.1959 г., отм., ДВ, бр. 69 от 02.09.1977 г. / - § 21а, § 38 и 39, както и тези на Наредба № 5 за правила и норми по териториално и селищно устройство /обн., ДВ, бр. 69 от 02.09.1977 г. / - чл. 35, чл. 39, чл. 50, чл. 63, ал. 1 и ал. 6, на Наредба № 5 от 17.05.1995 г. за правила и норми по териториално и селищно устройство /обн., ДВ, бр. 48 от 26.05.1995 г., в сила от 26.07.1995 г. / - чл. 83, ал. 1, чл. 93, ал. 2, т. 2, б. "г" и чл. 94 и на действащата Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и норми за устройство на отделните видове територии и устройствени зони /в сила от 13.01.2004 г. / - чл. 72, ал. 3, изр. 2. В обобщение

е направен извод, че тъй като промяната на статута на общата част по предназначение е възможна само със съгласието на етажните собственици, то от съществено значение е за какво е дадено същото. В случая съгласието за преустройство, обективизирано в спогодбата от 1963 г., е конкретно за преустройство на тавана в жилище, не и за обособяване на обект с друго предназначение. При положение, че на практика не е реализирано преустройството в жилище, не може да се приеме, че таванът е престанал да бъде обща част.

С оглед даденото разрешение на поставения въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, въззивното решение е неправилно. Обуславящите изводи на въззивния съд са изведени от нищожността на съдебната спогодба, в частта ѝ, с която таванът е поставен в дял на съделителката С. и съответствието му с нормативните изисквания за жилище. Към момента на възникване на етажната собственост – сключване на съдебната спогодба през 1963 г. е било отнето предназначението на тавана да обслужва двата самостоятелни етажа. Обективизираната в тази спогодба /от която произтичат и правата на праводателите на ищцата/ воля на етажните собственици е таванът да премине в самостоятелна собственост на собственика на втория жилищен етаж. Видно от сключената през 1978 г. съдебна спогодба таванът е бил преустроен за живеене и е изградено стълбище за достъп до него. Подобна промяна не е забранена от закона, тъй като се касае за обща по предназначение, а не по естеството си част /във втория случай законът не допуска възможност за промяна на статута/. Изводът, който се налага, е, че спорният обект не е принадлежност съгласно чл. 98 ЗС към главната вещ – самостоятелните етажи, и ищцата като приобретател на първия жилищен етаж не е придобила права върху него. Ищцата, в качеството на етажен собственик, не се легитимира за собственик и на идеални части от ползвания от ответниците обект и следователно не притежава права, които да брани с иск за собственост. Този извод не се променя от данните по делото, че обектът не отговаря частично на изискванията за жилище в подпокривното пространство, действали към момента на изграждането му /чл. 35, чл. 39, чл. 50, чл. 63, ал. 1 и ал. 6 от Наредба № 5/1977 г. за правила и норми по ТСУ - отм. /. Без правно значение за правата на ответниците като правоприемници на собственика на втория жилищен /надпартерен/ етаж, са видът и функционалната характеристика на помещенията в подпокривното пространство, след като при учредяването на етажната собственост е прието същото да премине в самостоятелна собственост на този собственик. В обобщение, спорният обект, разположен в подпокривното пространство, не е обща част на сградата, поради което и правата на ищцата върху общите части не се разпростират върху него. Предявеният иск за собственост е неоснователен и подлежи на отхвърляне.

Тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да се реши по същество от ВКС съгласно чл. 293, ал. 2 ГПК, като се отхвърли предявения иск за ревандикация.

15. При смърт на ищеца ответниците могат, но не са длъжни да посочат правоприемниците на починалата страна. Тъй като съдът е органът, който трябва да се грижи за законосъобразното протичане на производството, с чл. 230, ал. 1 от ГПК законът му е възложил да установи кои са правоприемниците на починалия ищец и да конституира същите като страна по делото. В този случай съдът действа служебно и без да има искания от страни в производството във връзка с това. Същевременно съдът е длъжен да следи и за допустимостта на производството, което включва и това то да се развива между надлежни страни. Разглеждани заедно тези две задължения водят до извода, че съдът е задължен да установи и конституира по делото действителните, а не предполагаемите правоприемници на ищеца. Тези правоприемници могат да бъдат както общи, така и частни, в случаите когато в обема на частното правоприемство се включва и спорното право. При изпълнение на това

си задължение съдът е длъжен да се ръководи както от разпоредбите на закона, така и от формалните доказателства установяващи правоприемството. В случаите когато установеното от тези доказателства правоприемство се оспорва съдът е длъжен да конституира установените правоприемници, а не оспорващите лица. Последните могат да защитят правата си като оспорят факта на правоприемството по установения за това ред. В този случай съдът ще трябва да спре производството пред него на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 от ГПК, което следва от обстоятелството, че това кой е действителният правоприемник на починалото лице предопределя кой е надлежна страна в спряното производство, поради което е налице обусловеност на второто производство от първото. Последният спор не може да бъде разгледан в първото производство, доколкото правоприемникът и оспорващите лице се конституират в едно и също процесуално качество, поради което е невъзможно предявяването на инцидентен установителен или насрещен иск, както и нямат качеството на главна страна и нейн помагач, което прави недопустимо и предявяването на обратен иск. Изключение от това е възможно само ако правоприемника и всички оспорващи лица вече са страни в производството и то в различни процесуални качества, а не на една и съща страна. С определението за конституиране съдът не разрешава спор относно това кой е действителния правоприемник на починалата страна, а само констатира факта на настъпилото правоприемство следващо се от установените по делото факти и доказателства. Поради това действителния правоприемник не губи правата си на такъв, ако съдът погрешно е конституирал друго лице, вместо него.

Съгласно чл. 13 от ЗН всяко лице, което отговаря на установените с разпоредбата изисквания може да се разпорежда с имуществото си за след смъртта чрез завещание, а съгласно чл. 14, ал. 1 от ЗН завещателят може да се разпорежда чрез завещание цялото си имущество. В този случай наследяването по закон се изключва, тъй като видно от правната уредба на наследяването това по закон намира приложение, в случаите когато наследодателят не се е разпоредил с имуществото си чрез завещание. Наследниците по закон могат да оспорват завещанието на установените в чл. 42 - чл. 44 от ЗН основания и по посочения в тези норми ред, като при неоспорването или при неуспешното оспорване то поражда действие за тях. Освен това в случаите когато е налице хипотезата на чл. 14, ал. 2 от ЗН-със завещанието е нарушено правото на запазена част, наследниците с право на такава, трябва да искат възстановяването ѝ по исков ред - чл. 30 от ЗН. От това следва, че правоприемника по завещание има предимство пред правоприемника по наследство по закон и именно първия трябва да бъде конституиран по делото, като правоприемник на починалия ищец по силата на чл. 227 от ГПК. Това важи както в случаите когато е налице общо завещание, така и в случаите на частно завещание-завет, ако в обема на последното се включва и спорното право. В този случай съдът може само да проверява дали завещанието е валидно от външна страна, като не може да разрешава спорове относно неговата действителност.

чл. 38 ЗС

чл. 13 ЗН

чл. 30 ЗН

чл. 87, ал. 3 ЗЗД

чл. 230, ал. 1 ГПК

Решение № 50258 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 3800/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК като е образувано по повод на касационна жалба с вх. № 267522/13.07.2021 година, подадена от В. С. А., срещу решение № 260163/2.06.2021 година на Окръжен съд Стара Загора, II-ри граждански състав, постановено по гр. д. № 1006/2021 година.

С обжалваното въззивно решение съставът на Окръжен съд Стара Загора е отменил изцяло първоинстанционното решение № 808/13.07.2020 година на Районен съд Стара Загора, първи граждански състав, постановено по гр. д. № 5665/2019 година като е отхвърлил предявения от В. А. И., починал на 25.01.2021 година и заместен в производството от Е. А. П., против В. С. А. и Н. С. А., иск с правно основание чл. 87, ал. 3 от ЗЗД, за разваляне на сключения между тях договор за прехвърляне на недвижим имот срещу задължението за издръжка и гледане, обективизиран в нотариален акт №, т., рег. №, дело № 240/2012 година на И. В. Т. -нотариус с район на действие района на Районен съд Ст. 3., вписана под № в регистъра на Нотариалната камара, в частта, с която В. А. И. е прехвърлил на В. С. А. и Н. С. А., / идеални части от собствения си недвижим имот: самостоятелен обект в сграда с идентификатор, находящ се в [населено място], представляващ апартамент № по кадастралната карта и кадастралните регистри, одобрени със заповед № РД-18-65/30.05.2008 година на изпълнителния директор на АГКК [населено място], намиращ се в сграда №, построена в поземлен имот с идентификатор, съгласно схема на Агенцията по кадастъра, заедно с избено помещение № 13, заедно с 2, 68 % идеални части от общите части на сградата съгласно чл. 38 от ЗС и заедно със съответните идеални части от правото на строеж върху поземления имот, в което е построена сградата срещу задължението приобретателите да гледат и издържат, лично или чрез трето лице, прехвърлителя В. А. И., докато е жив, при запазване вещното право на ползване върху прехвърляните идеални части от имота пожизнено и безвъзмездно, поради виновно неизпълнение на това задължение от страна на Н. С. А. и В. С. А. като неоснователен, като е прекратил производството по делото по отношение на останалите 2/6 идеални части от описания недвижим имот поради сливането на качеството на ищци и ответници, след смъртта на В. А. И. и наследствено правоприемство на В. С. А. и Н. С. А. върху тези идеални части.

В подадената от В. С. А. касационна жалба се излагат доводи за това, че въззивното решение в обжалваната му част е постановено в нарушение на материалния закон, при съществени нарушения на съдопроизводствените правила и е необосновано. Поискано е същото да бъде отменено и да бъде постановено друго, с което да бъде прието, че той е универсален наследник на И., на основание направено от последния общо завещание, като предявеният иск по чл. 87, ал. 3 от ЗЗД бъде уважен за / идеални части от имота, предмет на договора, прехвърлени на Н. С. А., а за останалите / идеални части производството по делото да бъде прекратено поради сливане на качествата ищец (В. А. И.) и ответник (В. С. А.).

Ответницата по подадената касационна жалба Н. С. Атанасова е подала отговор с вх. № 268680/20.09.2021 година, с който жалбата се оспорва като неоснователна като се иска да бъде оставена без уважение, а оспорваното с нея решение да бъде потвърдено в обжалваната му част.

Ответницата по подадената касационна жалба Е. А. П. не е подала отговор на същата, като не е изразила становище по допустимостта и основателността ѝ.

В. С. А. е бил уведомена за обжалваното решение на 21.06.2021 година, като подадената от него срещу същото касационна жалба е с вх. № 267522/13.07.2021 година. Поради това е спазен предвидения от чл. 283, изр. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

С постановеното по делото определение № 565/6.07.2022 година обжалваното решение е допуснато до касационно обжалване по отношението на правния въпрос за това

кой следва да бъде конституиран по реда на чл. 227 от ГПК, като правопреемник в процеса при починал ищец-универсалният правопреемник в полза на когото е оставено общо саморъчно завещание или наследниците по закон.

По така поставения въпрос следва да се има предвид, че съгласно чл. 229, ал. 1, т. 2 от ГПК производството по делото се спира в случаите на смърт на някоя от страните, като в този случай, по силата на чл. 227 от ГПК, като страни по делото в същото процесуално качество трябва да бъдат конституирани правопреемниците на починалата страна. Доколкото ответникът се посочват от ищеца, то при смърт на ответника именно ищецът е този който трябва да посочи правопреемниците на ответника и да представи доказателства за установяване на това правопреемство - чл. 230, ал. 2 от ГПК. Неизпълнението на това задължение от страна на ищеца е свързано със санкцията на прекратяване на производството по делото. При смърт на ищеца обаче ответниците могат, но не са длъжни да посочат правопреемниците на починалата страна. Тъй като съдът е органът, който трябва да се грижи за законосъобразното протичане на производството, с чл. 230, ал. 1 от ГПК законът му е възложил да установи кои са правопреемниците на починалия ищец и да конституира същите като страна по делото. В този случай съдът действа служебно и без да има искания от страни в производството във връзка с това. Същевременно съдът е длъжен да следи и за допустимостта на производството, което включва и това то да се развива между надлежни страни. Разглеждани заедно тези две задължения водят до извода, че съдът е задължен да установи и конституира по делото действителните, а не предполагаемите правопреемници на ищеца. Тези правопреемници могат да бъдат както общи, така и частни, в случаите когато в обема на частното правопреемство се включва и спорното право. При изпълнение на това си задължение съдът е длъжен да се ръководи както от разпоредбите на закона, така и от формалните доказателства установяващи правопреемството. В случаите когато установеното от тези доказателства правопреемство се оспорва съдът е длъжен да конституира установените правопреемници, а не оспорващите лица. Последните могат да защитят правата си като оспорят факта на правопреемството по установения за това ред. В този случай съдът ще трябва да спре производството пред него на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 от ГПК, което следва от обстоятелството, че това кой е действителният правопреемник на починалото лице предопределя кой е надлежна страна в спряното производство, поради което е налице обусловеност на второто производство от първото. Последният спор не може да бъде разгледан в първото производство, доколкото правопреемникът и оспорващите лице се конституират в едно и също процесуално качество, поради което е невъзможно предявяването на инцидентен установителен или насрещен иск, както и нямат качеството на главна страна и нейн помагач, което прави недопустимо и предявяването на обратен иск. Изключение от това е възможно само ако правопреемника и всички оспорващи лица вече са страни в производството и то в различни процесуални качества, а не на една и съща страна. С определението за конституиране съдът не разрешава спор относно това кой е действителния правопреемник на починалата страна, а само констатира факта на настъпилото правопреемство следващо се от установените по делото факти и доказателства. Поради това действителния правопреемник не губи правата си на такъв, ако съдът погрешно е конституирал друго лице, вместо него.

Съгласно чл. 13 от ЗН всяко лице, което отговаря на установените с разпоредбата изисквания може да се разпорежда с имуществото си за след смъртта чрез завещание, а съгласно чл. 14, ал. 1 от ЗН завещателят може да се разпорежда чрез завещание цялото си имущество. В този случай наследяването по закон се изключва, тъй като видно от правната уредба на наследяването това по закон намира приложение, в случаите когато наследодателят не се е разпоредил с имуществото си чрез завещание. Наследниците по закон могат да оспорват завещанието на установените в чл. 42 - чл. 44 от ЗН основания и по посочения в тези норми ред, като при неоспорването или при неуспешното оспорване

то поражда действие за тях. Освен това в случаите когато е налице хипотезата на чл. 14, ал. 2 от ЗН-със завещанието е нарушено правото на запазена част, наследниците с право на такава, трябва да искат възстановяването ѝ по исков ред - чл. 30 от ЗН. От това следва, че правоприемника по завещание има предимство пред правоприемника по наследство по закон и именно първия трябва да бъде конституиран по делото, като правоприемник на починалия ищец по силата на чл. 227 от ГПК. Това важи както в случаите когато е налице общо завещание, така и в случаите на частно завещание-завет, ако в обема на последното се включва и спорното право. В този случай съдът може само да проверява дали завещанието е валидно от външна страна, като не може да разрешава спорове относно неговата действителност.

С оглед на така дадения отговор на правния въпрос, по повод на който е допуснато касационно обжалване Върховният касационен съд, състав на Четвърто отделение приема, че решението на Окръжен съд Стара Загора е неправилно по следните съображения:

По делото е установено, че искът по чл. 87, ал. 3 от ЗЗД е бил предявен от В. А. И. през 2019 година, като първоинстанционното решение е постановено на 13.07.2020 година. Впоследствие на 25.01.2021 година ищецът е починал, а ответникът В. С. А. е подал молба, с която е представил протокол за обявяване на общо саморъчно завещание, с което И. му бил завещал цялото си имущество (самото завещание не е приложено към молбата нито като оригинал, нито като заверен препис), като е поискал да бъде конституиран по делото като ищец, вместо починалия такъв. Въззивният съд не се е произнесъл по тази молба, а е спрял производството по делото като е изискал служебна справка за законните наследници на починалия В. А. И.. Установено е, че такива са двамата ответници В. С. А. и Н. С. А., а също така и Е. А. П.. Преценявайки тези данни съставът на Окръжен съд Стара Загора е конституирал като страна по делото и Е. А. П., като впоследствие е постановил и обжалваното решение. Последното е съобразено с частите, които законните наследници имат от наследството на В. А. И., като с оглед на това е преценявано за каква част от имота производството по чл. 87, ал. 3 от ЗЗД е висящо и за каква част следва да бъде прекратено поради сливане на качествата на ищец и ответник. Резултатът от това произнасяне би бил различен ако се приеме, че като ищец по делото, вместо починалия такъв, е трябвало да бъде конституиран В. С. А. въз основа на извършено в негова полза общо саморъчно завещание. В случая е налице конкуренция между наследник по завещание и наследници по закон, която трябва да бъде разрешена от въззивния съд за да се определи кои са надлежните страни по делото.

Съгласно чл. 229, ал. 1, т. 2 от ГПК съдът спира производството по делото в случай на смърт на някоя от страните по делото, като съгласно чл. 230, ал. 1 от ГПК производството се възобновява след отпадане на пречките за спирането. В случаите на смърт на страна по делото отпадането на пречката за спиране означава, заместването на починалата страна от нейните правоприемници, които встъпват в делото в същото процесуално качество каквото е имал техния праводател. Доколкото ответникът по делото се посочва от ищеца, то при смъртта на първия именно ищецът е този, който следва да посочи правоприемниците на ответника- чл. 230, ал. 2 от ГПК, като неизпълнението на това задължение има за последица прекратяването на производството, поради липса на надлежна страна. В случаите на смърт на ищеца обаче ответникът може, но не е длъжен да посочи неговите правоприемници. В тези случаи, доколкото съдът е длъжен да се грижи за законосъобразното развитие на производството, по силата на чл. 230, ал. 1 от ГПК той е задължен да предприеме служебно действия по установяването на правоприемниците на ищеца и за конституирането им като страни по делото. При това съдът е длъжен да следи служебно и за допустимостта на производството, което включва и това дали то се развива между надлежни страни. Разглеждани заедно посочените две задължения на съда водят до извода, че съдът трябва да издири и конституира като страни по делото действителните правоприемници на ищеца-било неговите общи правоприемници или частните му такива,

ако в обхвата на частното правоприемство е включено и спорното право. В случаите на спор относно това кои са действителните правоприемници на ищеца съдът следва да конституира като такива по делото онези, чието правоприемство произтича от закона с оглед установените по делото факти, като самото оспорване е без значение и не предполага конституирането на оспорващите като страна в производството. Последните могат да предявят правата си срещу правоприемниците по установения за това ред, като в този случай съдът следва да спре производството пред него на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 от ГПК, което следва от обстоятелството, че това кой е действителният правоприемник на починалото лице предопределя кой е надлежна страна в спряното производство, поради което е налице обусловеност на второто производство от първото. В случая ищец по делото е бил В. А. И., който е починал на 25.01.2021 година, след постановяване на първоинстанционното решение. Въззивният съд е предприел действия по чл. 230, ал. 1 от ГПК като е изискал данни за наследниците по закон на починалия ищец. Установено е, че такива са двамата ответници В. С. А. и Н. С. А., а също така и Е. А. П., като въззивният съд е конституиран последната като страна по делото вместо починалия В. А. И.. Същевременно обаче В. С. А. е представил протокол за обявяване на общо саморъчно завещание, с което И. му бил завещал цялото си имущество (самото завещание не е приложено към молбата нито като оригинал, нито като заверен препис), като е поискал да бъде конституиран по делото и като единствен правоприемник на ищеца по силата на завещателното разпореждане. Съставът на Окръжен съд Стара Загора обаче не се е произнесъл по така направеното искане с нарочно определение. Затова по делото е останало неизяснено кои са действителните правоприемници на В. А. И., а оттам дали участващите в производството страни са надлежни такива по спора и дали решението отговаря на действителното положение по спора. При наличието на данни за изготвено от В. А. И. саморъчно завещание, което обаче не е било представено от позоваващия се на него В. С. А. нито в оригинал, нито в препис, въззивният съд с оглед служебното си задължение да установи действителните правоприемници на починалия ищец е следвало да укаже на А. да представи завещанието или препис от същото, като му определи и срок за това. В случай, че завещанието или препис от него са били представени въззивният съд е щял да установи дали същото е редовно от външна страна и дали установява твърдяното от В. С. А. общо правоприемство, това не е направено поради което по делото е останал неизяснен въпросът за това кои са действителните правоприемници на починалия в хода на производството В. А. И. и какви са притежаваните от тях права от наследството. Този въпрос е от значение да правилното установяване на надлежните страни по предявения иск по чл. 87, ал. 3 от ЗЗД и за правилното разрешаване на спора. Изясняването му обаче налага извършване на допълнителни процесуални действия като даване на указания за представяне на твърдяното общо завещание на В. А. И., установяването на действителността му от външна страна и на обема на прехвърлените с него права и съответно определяне кои са надлежните страни по спора с оглед на това. Тези процесуални действия не могат да бъдат извършени от касационната инстанция, поради което е налице хипотезата на чл. 283, ал. 3 от ГПК.

С оглед на горното решението на Окръжен съд Стара Загора следва да бъде отменено като делото бъде върнато на ново разглеждане от друг състав на същия съд.

16. С решение № 273/02.12.2019 г. по гр. дело № 1067/2019 г. на ВКС, IV г. о. по чл. 290 ГПК е разрешен правния въпрос относно съдържанието на понятията "достоверна дата" на частен документ и "трети лица" по смисъла на чл. 181, ал. 1 ГПК.

"Достоверна дата" на частен документ по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК, не е датата, посочена в документа като такава на съставянето му, и която е спорна по делото, а датата, на която е настъпило обстоятелство, установяващо по безсъмнен

начин предхождащото го съставяне на документа. Когато по делото се установи такова несъмнено обстоятелство (каквито примерно са изброени в чл. 181, ал. 1 от ГПК), съдът е обвързан (задължен) да приеме, че частният документ е съставен преди или най-късно на датата на настъпването на това обстоятелство, а не че е достоверна датата, посочена в документа, която е оспорена по делото.

Съдебният състав предвид и горепосочената актуална практика на ВКС е приел, че следва да се преосмисли, възприето и в самата нея, по-старо разбиране относно съдържанието на понятието "трети лица" по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК, което обаче не кореспондира с действително вложения от законодателя смисъл на това понятие в тълкуваната разпоредба. Авторът на частния документ – физическото лице, което го е подписало, очевидно не е трето лице по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК. Той самият, обаче, макар и да е удостоверил датата на документа с подписа си, разполага с процесуалната възможност да я оспори пред съда, който преценява достоверността ѝ с оглед останалите обстоятелства по делото – чл. 181, ал. 2, във вр. с чл. 175 от ГПК, като тежестта за доказване в този случай е за автора на частния документ, оспорващ собственото си удостоверително изявление в документа относно неговата дата. По аргумент за по-силното основание, всяко друго лице, което не е автор на частния документ (не го е подписало), и на което този документ се противопоставя като доказателство в исковото производство от насрещната страна по делото, за да опровергае негови твърдения и/или да отрече негови права (независимо дали те произтичат пряко или не от документа), е лице, чиито интереси биха могли да бъдат увредени при антидатиране на този неподписан от него и неизгоден за него частен документ, т. е – е трето лице по смисъла чл. 181, ал. 1 от ГПК, и ако то оспори датата на документа, в тежест на насрещната страна по делото, която се ползва от документа, е да докаже – с всякакви други доказателствени средства – достоверна дата на документа по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК. Съдът възприема тази практика на ВКС.

чл. 181, ал. 1 ГПК

чл. 403, ал. 1 ГПК

Решение № 50276 от 11.09.2023 г. на ВКС по гр. д. № 4570/2021 г., IV г. о., докладчик председателят Зоя Атанасова

Производството по делото е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадена касационна жалба от ответника "Фирма" ЕООД [населено място], чрез адв. И. П. срещу решение № 263715/8.06.2021 г. по в. гр. дело № 15109/2019 г. на Софийски градски съд в частта, с която е потвърдено решение № 162293/10.07.2019 г. по гр. дело № 2993/2018 г. на Софийски районен съд в частта, с която е осъден "Фирма" ЕООД [населено място] да заплати на основание чл. 403, ал. 1 ГПК на Л. С. Д. - Д. сумата 3750 евро, представляваща имуществени вреди вследствие на наложена възбрана върху ателие №, находящо се в [жилищен адрес] в [населено място], [жк], изразяващи се в платена неустойка по договор за посредническа поръчка и анекс към договора.

Поддържаните основания за неправилност на решението в обжалваната част по чл. 281, т. 3 ГПК са нарушение на материалния закон, съществени нарушения на процесуалните правила и необоснованост. Поддържа се, че неправилно въззивния съд е приел за неоснователни доводите във въззивната жалба на ответника, че процесната сума представлява възнаграждение по изпълнен договор, тъй като са възприети изцяло показанията на свидетелката Д. Т., с които същата установява, че ищцата ѝ заплатила сумата в размер на 3500-3600 евро, като тази сума била възнаграждение и нямала характер на наказателна санкция или неустойка за това, че не е изпълнен договора за поръчка. Сочи

се, че в случая не са налице твърдените от ищцата вреди, както и наличие на причинна връзка между тях и допуснатото обезщетение. Според жалбоподателя заплатеното възнаграждение, било то по договор за посредническа поръчка или друг договор не може да бъде третирано като претърпяна вреда, тъй като възнаграждението по един облигационен договор няма характер на санкция или неустойка. Поддържа се, че решението е постановено при неправилно прилагане на процесуалния закон, тъй като въззивният съд неправилно е приложил и тълкувал остаряла практика на ВКС относно приложението на чл. 181 ГПК. Сочи се, че според актуалната практика на ВКС – решение № 273/2.12.2019 г. по гр. дело № 1067/2019 г. на ВКС, IV г. о. по чл. 290 ГПК "Фирма" ЕООД е трето лице и в това качество е направило валидно оспорване на един частен документ, съдържащ неизгодни за него факти и предявен като доказателство в рамките на исков процес, но въззивният съд в противоречие с актуалната съдебна практика на ВКС е посочил, че дружеството няма качеството на трето лице по смисъла на чл. 181 ГПК. Искането е да се отмени въззивното решение и вместо него се постанови друго, с което предявеният иск за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди се отхвърли.

Ответницата по касационната жалба Л. Д. -Д., чрез адв. И. В. -П. в писмен отговор и в съдебно заседание изразява мотивирано становище за неоснователност на касационната жалба.

С определение № 666/1.09.2022 г., постановено по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на Софийски градски съд в частта, с която е потвърдено решението по гр. дело № 2993/2018 г. на Софийски районен съд в частта по предявения иск с правно основание чл. 403, ал. 1 ГПК за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по правния въпрос: относно съдържанието на понятието "трети лица" по смисъла на чл. 181, ал. 1 ГПК.

Върховният касационен съд като взе предвид доводите на страните и извърши проверка на обжалваното решение намира за установено следното: Касационната жалба е подадена в срока по чл. 283 от ГПК от надлежна страна в процеса срещу въззивно решение, което в обжалваната част подлежи на касационно обжалване и е процесуално допустима.

Решение № 162293/10.07.2019 г. по гр. дело № 2993/2018 г. на Софийски районен съд е влязло в сила в частта, с която е върната исковата молба, подадена от Л. Д. -Д. срещу "Фирма" ЕООД в частта, с която е предявен иск с правно основание чл. 49 ЗЗД за сумата 1300 лв. обезщетение за имуществени вреди и е прекратено производството по делото в тази част, както и в частта, с която е отхвърлен предявения иск от Л. Д. -Д. срещу "Фирма" ЕООД с правно основание чл. 403, ал. 1 ГПК за присъждане на сумата 1330 лв. обезщетение за претърпени неимуществени вреди.

Предмет на инстанционен контрол в настоящото производство е въззивното решение на Софийски градски съд по в. гр. дело № 15109/2019 г. в частта по иска с правно основание чл. 403, ал. 1 ГПК за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди.

От фактическа страна по делото е установено следното:

С обезпечителна заповед от 20.01.2015 г. по гр. дело № 2263/2015 на Софийски районен съд, 31 състав, е допуснато на основание чл. 390, ал. 1 от ГПК обезпечение на бъдещ осъдителен иск, предявим от "Фирма" ЕООД против Л. С. Д. – Д. за сумата от 9 000 евро с ДДС, частична претенция от пълен заявен размер на вземането от 18 000 евро, представляваща възнаграждение по т. 8 по възлагателна поръчка № 230162/18.08.2014 за посредничество при продажба на недвижим имот, чрез налагане на обезпечителна мярка възбрана върху следния недвижим имот - ателие №, находящо се на -ти етаж, на две нива, в жилищна сграда в [населено място], [жк], [жилищен адрес].

Видно от уведомително писмо изх. № 475 на Агенция по вписванията ищцата е

уведомена, че на 27.01.2015 г. в том 2, № 78 е вписана възбрана върху недвижимия имот.

С решение № 2563/19.04.2017 г., постановено по гр. дело № 5419/2016 г. по описа на СГС, ГО, III "В" състав, е потвърдено решение от 23.03.2016 г., постановено по гр. дело № 5726/2015 г. по описа на СРС, ГО, 33 състав, с което е отхвърлен предявеният иск с правно основание чл. 348 от ТЗ от "Фирма" ЕООД против Л. Д. -Д. за заплащане на сумата от 17 602, 47 лева, представляваща левова равностойност на 9 000 евро, частично от сума в размер на 18 000 евро, главница по договор за посредничество при продажба на недвижим имот от 18.08.2014 г.

С влязло в сила на 09.08.2017 г. определение от 30.06.2017 г. по гр. дело № 2263/2015 г. на Софийски районен съд е отменено обезпечението, допуснато с определение от 20.01.2015 г. по гр. дело № 2263/2015 г. по молба на "Фирма" ЕООД против Л. С. Д. -Д. на бъдещ осъдителен иск за заплащане на сумата 9000 евро, частична претенция при пълен заявен размер на вземането от 18 000 евро, представляващ възнаграждение по т. 8 от възлагателна поръчка № 230162/18.08.2014 г. за посредничество при продажба на недвижими имот, чрез налагане на обезпечителна мярка възбрана върху недвижим имот – ателие №, находящо се на ет. 6 в жилищна сграда в [населено място], [жк], [жилищен адрес] и е обезсилена издадената въз основа на същото определение обезпечителна заповед от 20.01.2015 г., съответно е постановено да се вдигне наложената възбрана, след влизане на определението в сила.

Ищцата претендира, че е претърпяла имуществени вреди, в резултат на заплатена от нея неустойка по сключен договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. за покупко – продажба на процесния имот, върху който е наложена възбраната на 20.01.2015 г.

По делото са приети като доказателства договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и Анекс към договор за посредническа поръчка от 15.05.2015 г., представени от ищцата.

Според приложения договор за посредническа поръчка, същият е сключен на 26.07.2014 г. между Л. С. Д. -Д. в качеството на възложител и Д. П. Т. в качеството на изпълнител. Съгласно чл. 1-ви от договора възложителят Л. Д. възложил, а изпълнителят – Д. Т. приел срещу парично възнаграждение в размер на 2. 5% върху действителната продажна цена да посредничи при продажбата на следния недвижим имот, собственост на възложителя: ателие №, находящо се в [жилищен адрес] в@@@30@ [населено място], със застроена площ от 275 кв. Фирма, заедно с принадлежащите му две мазета и идеални части от правото на строеж от земята върху която е построен блока.

Съгласно чл. 8 от процесния договор страните са уговорили, че възложителят дължи неустойка, равна на половината от договорената комисионна и в случаи, че със свои действия или бездействия, както и при каквато и да е причина, свързана с него, стане невъзможно реализирането на сделката.

В приложения анекс към договор за посредническа поръчка е отразено, че на 15.02.2015 г. страните постигнали съгласие във връзка с наложена възбрана с определение на Софийския районен съд от 20.01.2015 г. по гр. дело № 2263/2015 г. върху недвижимия имот - ателие №, находящо се на -ти етаж, на две нива, в жилищна сграда в [населено място], [жк], [жилищен адрес] и заведено от "Фирма" ЕООД гражданско дело № 5726/2015 г. по описа на СРС, ГО, 33 състав, договорът за посредническа поръчка да се счита прекратен, считано от деня на сключването на анекса – 15.05.2015 г. по взаимно съгласие на страните, след заплащане на неустойката, предвидена в чл. 8 от договора в размер на 3 750 евро. В анекса е удостоверено, че при подписването му възложителят е изплатил на изпълнителя сумата от 3750 евро в размер на 3 750 евро и, че в тази част анекса представлява разписка за направеното плащане и получаване на сумата от изпълнителя.

Според показанията на свидетелката Д. П. Т. същата сключила договор за посредническа поръчка с ищцата – т. е. да намери купувач, на когото ищцата да продаде процесния недвижим имот. За период от около 3 – 4 месеца процесният имот е бил в

продажба, като след намаление на първоначално обявената продажна цена е намерила купувачи на имота с уговорка за предстоящо сключване на предварителен договор. Свидетелката твърди, че след като възложителят по договора за посредническа поръчка Л. Д. -Д. я информирала, че има наложена възбрана върху имота, дейността по продажбата му била спряна поради наложената възбрана, при уговорка, че след вдигане ѝ същата ще бъде подновена. Свидетелката сочи, че тъй като била провела над 30 огледа на процесния имот, ищцата ѝ заплатила сумата в размер на 3 500 – 3 600 евро, като тази сума била възнаграждение и нямала характер на наказателна санкция или на неустойка за това, че не е изпълнен договора за поръчка.

Според заключението на вещото лице по назначената съдебно счетоводна експертиза от извършената проверка в ТД на НАП София, офис "К. с. " е установено, че съгласно писмо изх. № 02-10-00-486/01.04.2019 г. за лицето Д. Т. няма подадена годишна данъчна декларация по чл. 50 ЗДДФЛ за 2015 г., в която да е деклариран хонорар в размер на 7330 лв. 7; Проверката в счетоводството на Д. Т. установила, че на 15.05.2015 г. същата е получила в брой сумата 7330 лв., за което е издадена фактура № [ЕГН] от 15.05.2015 г. за плащане по договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и анекс към него.

Като е анализирал събраните по делото доказателства поотделно и в съвкупност, въззивният съд е приел, че от страна на ищеца Л. Д. -Д. в съответствие с носената от него доказателствена тежест, са ангажирани доказателства за претърпени от същия имуществени вреди, които да са пряка и непосредствена последица от наложеното обезпечение, а именно – възбрана върху недвижим имот, представляващ ателие №, находящо се на -ти етаж, на две нива, в жилищна сграда в [населено място], [жк][жилищен адрес]. Прието е за установено в производството, с оглед приложените по делото договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и Анекс към договор за посредническа поръчка от 15.05.2015 г., последният служещ и за разписка за получаване на сумата, както и от приетото по делото пред първоинстанционния съд заключение на съдебно – счетоводна експертиза, което е възприето от съда, че поради наложената на процесния недвижим имот възбрана е преустановена стартирана процедура по покупко – продажба на същия, във връзка с което обстоятелство ищцата е заплатила сумата в размер на 3 750 евро. Приел е, че събраните по делото писмени и гласни доказателствени средства са достатъчни за обосноваване на извод, че именно вследствие на допуснатото обезпечение ищецът е претърпял претендираните вреди, както и че тези вреди действително са претърпени и са пряка последица от допуснатото обезпечение, поради което и доводите, релевиращи във въззивната жалба на въззивника – ответник, че процесната сума представлява възнаграждение по изпълнен договор съдът е преценил за неоснователни.

Преценено е за неоснователно и възражението на въззивника - ответник за неправилно приложение на нормата на чл. 181 ГПК от страна на Софийския районен съд. Посочено е, че при преценка дали ответното дружество има качеството "трето лице" по смисъла на чл. 181 ГПК, следва да бъде съобразена практиката на ВКС, постановена по реда на чл. 290 ГПК и обективирана в решение № 235/4.06.2010 г. по гр. д. № 176/2010 г. на II г. о., в решение № 207/21.01.2016 г. по гр. д. № 1381/2015 г. на I г. о., решение № 177/13.06.2012 г. по гр. д. № 1672/2011 г. на III г. о. и решение № 176/8.12.2010 г. по гр. д. № 3960/2008 г. на IV г. о. на ВКС. Съдът е посочил, че в съдебната практика и правната доктрина се приема, че изискването за достоверна дата по смисъла на чл. 181 ГПК важи не в полза на всички лица, които не са участвали в съставянето на документа. Трети лица по разума на закона са само тези неучастващи в съставянето на документа, които черпят права от издателите на документа и които могат да бъдат увредени от неговото антидатиране – например когато е налице конкуренция на права. Другите, неучастващи в съставянето на документа лица, не са трети лица и спрямо тях не важи изискването за достоверност на датата на частния документ. С оглед на това е изведен извод, че ответникът няма качеството на трето лице, спрямо което да важи изискването на чл. 181

ГПК за достоверност на датата на съставените частни документи – договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и Анекс към договор за посредническа поръчка от 15.05.2015 г.

Посочил е, че в практиката на върховната съдебна инстанция многократно е изследван въпросът кои лица са "трети" по смисъла на чл. 181 от ГПК и за доказателствената сила на частните документи. Посочил е още, че според решение № 235/04.06.2010 г. по гр. д. № 176/2010 г. на ВКС, II г. о., "трето лице" по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК е това, което черпи права от лицето, подписало документа и правата, които то черпи могат да възникнат само при условие, че датата на възникването им предшества датата на документа. Касае се до неучаствали в съставянето на документа лица, които биха могли да бъдат увредени от неговото антидатиране. Относно договорите, сключени в обикновена писмена форма, въззивният съд е посочил, че ВКС приема, че съставляват частни документи и се ползват с доказателствена сила само по отношение на авторството. Такъв документ не доказва нито фактите, които са предмет на направеното изявление, нито датата и мястото на съставянето на документа (решение № 748/17.02.2011 г. по гр. д. № 801/2009 г. на ВКС, IV г. о., решение № 197/23.12.2014 г. по гр. д. № 7364/2013 г. на ВКС, III г. о.). Тъй като частните документи не се ползват с обвързваща материална доказателствена сила, ако бъдат оспорени удостоверените от тях факти, последните подлежат на доказване по общите правила на ГПК (решение № 50/21.07.2017 г. по гр. д. № 4880/2014 г. на ВКС, IV г. о., решение № 270/19.02.2015 г. по гр. д. № 7175/2014 г. на ВКС, IV г. о.). Страната не следва да разчита на доказателствената сила на представен по делото частен документ, когато е съставен в свидетелство на факт, който насрещната страна оспорва, защото съдът няма задължението да приеме за осъществен оспорения факт, нито за вярна датата на съставянето му (решение № 213/15.01.2018 г. по гр. д. № 856/2017 г. на ВКС, III г. о.). Приел е, че в производството за установяване на твърдените обстоятелства, спорни между страните в процеса, са ангажирани гласни доказателствени средства посредством разпит на свидетел Д. П. Т., която според съда категорично е посочила, че процесният договор за посредническа поръчка, с предмет – покупко – продажба на процесния възбранен недвижим имот, е сключен месец юли 2014 г., респективно преди налагане на възбраната, както и че поради налагането ѝ продажбата на имота била спряна, а договорът – прекратен, като във връзка с последното бил сключен и Анексът към договор за посредническа поръчка от 15.05.2015 г. Въззивният съд е възприел изцяло показанията на свидетеля Т., доколкото прецизният анализ на тези доказателства, съпоставката им с останалия събран по делото доказателствен материал, ценен поотделно и в съвкупност, вътрешната им непротиворечивост и съпоставката им с оставалите доказателства, обусловя крайния извод за тяхната достоверност. По тези съображения съдът е извел извод, че ищецът в производството, съобразно и в изпълнение на носената от него доказателствена тежест, е провел пълно и главно доказване на релевантните за предмета на делото факти и обстоятелства, с оглед което и всички възражения на ответника са преценени за неоснователни.

Въззивният съд е приел, че доколкото в хода на производството е установено, че претендираните имуществени вреди от допуснатото обезпечение на иска са пряка и непосредствена последица от наложената обезпечителна мярка – възбрана върху имота искът с правно основание чл. 403, ал. 1 ГПК за имуществени вреди е основателен и първоинстанционният съдебен акт следва да бъде потвърден в уважената част на този иск като правилен и законосъобразен.

По правния въпрос:

С решение № 273/02.12.2019 г. по гр. дело № 1067/2019 г. на ВКС, IV г. о. по чл. 290 ГПК е разрешен правния въпрос относно съдържанието на понятията "достоверна дата" на частен документ и "трети лица" по смисъла на чл. 181, ал. 1 ГПК.

Съдебният състав е приел, че в решение № 235/04.06.2010 г. по гр. дело № 176/2010 г.

на II-ро гр. отд. на ВКС и решение № 177/13.06.2012 г. по гр. дело № 1672/2011 г. на III-то гр. отд. на ВКС е прието, че "трето лице" по смисъла на чл. 181, ал. 1 ГПК е това, което черпи права от лицето, подписало документа, и правата, които то черпи могат да възникнат само при условие, че датата на възникването им предшества датата на документа; следователно касае се до тези неучаствали в съставянето на документа лица, които черпят права от някой от издателите и биха могли да бъдат увредени от неговото антидатиране; другите неучастващи в документа лица не са трети лица и спрямо тях посочената в документа дата важи. В решение № 176/08.12.2010 г. по гр. дело № 3960/2008 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, е възприето същото разбиране за съдържанието на понятието "трети лица" по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК. В това решение е прието, че другите неучастващи в документа лица (които не са трети лица в посочения смисъл) – спрямо тях не важи изискването за достоверност на датата на частния документ, както и че съгласно нормата на чл. 145, ал. 2 от ГПК – сега чл. 181, ал. 2 от ГПК, съдът разполага с възможност за преценка на всякакви доказателства, предвид обстоятелствата по делото, за установяване на датата на такъв документ.

Съдебният състав е посочил, че подробен анализ на практиката на ВКС относно съдържанието на понятията "трети лица" и "достоверна дата" на частен документ по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК е направен с решение № 167/03.07.2018 г. по гр. дело № 4020/2017 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, а именно: На първо място е цитирано посоченото по-горе, решение № 235/04.06.2010 г. по гр. дело № 176/2010 г. на II-ро гр. отд. на ВКС. На следващо място е посочено, че съгласно решение № 309/13/20.02.2014 г. по гр. д. № 742/2012 г. на I-во гр. отд. на ВКС, юридическото лице, на което се противопоставя документ, съставен с участието на органичния му представител, не е трето лице по смисъла на чл. 181 от ГПК. Прието е, обаче, че такъв документ е частен и се ползва с доказателствена сила само по отношение на авторството му, той не доказва нито фактите, които са предмет на направеното изявление, нито датата и мястото на съставянето на документа, като в тази връзка са посочени решение № 748/17.02.2011 г. по гр. д. № 801/2009 г. на IV-то гр. отд. на ВКС и решение № 197/23.12.2014 г. по гр. д. № 7364/2013 г. на III-то гр. отд. на ВКС. Изтъкнато е и, че тъй като частните документи не се ползват с обвързваща съда материална доказателствена сила, ако бъдат оспорени удостоверените от тях факти, последните подлежат на доказване по общите правила на ГПК – решение № 50/21.07.2017 г. по гр. д. № 4880/2014 г., на IV-то гр. отд. на ВКС и решение № 270/19.02.2015 г. по гр. д. № 7175/2013 г. на IV-то гр. отд. на ВКС. Цитирано е и решение № 213/15.01.2018 г. по гр. дело № 856/2017 г. на III-то гр. отд. на ВКС, съгласно което, страната не следва да разчита на доказателствената сила на представен по делото частен документ, когато е съставен в свидетелство на факт, който насрещната страна оспорва, защото съдът няма задължението да приеме за осъществен оспорения факт, нито за вярна датата на съставянето му. Конкретно за хипотеза на писмен предварителен договор за продажба е посочено решение № 84/23.06.2009 г. по търг. д. № 681/2008 г. на II-ро търг. отд. на ВКС, съгласно което, частният документ, обективиращ такъв договор, не доказва нито датата, нито мястото на сключване на договора, и когато се поставя въпрос за времето, когато е бил сключен същият, датата на договора следва да се докаже от купувача, тъй като от това доказване той ще извлече изгодни за себе си правни последици. Изхождайки от анализа на тази практика, съставът, постановил решение № 167/03.07.2018 г. по гр. дело № 4020/2017 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, е приел следното: "Юридическо лице, което оспорва издаден от негов бивш органен представител частен документ с твърдения, че е съставен след прекратяване на представителното правоотношение, но е антидатиран, не е "трето лице" по смисъла на чл. 181 ГПК и не може да се позовава на липсата на достоверна дата. Документът обаче не се ползва с обвързваща доказателствена сила относно датата на съставянето му и ако същата бъде оспорена от юридическото лице, тя следва да бъде установена с други доказателствени средства. Доказателствената тежест

е за лицето, което претендира изгодни за себе си правни последици от фактите, удостоверени или обективирани в частния документ. "

Съдебният състав е приел, че практиката на ВКС е константна относно съдържанието на понятието "трети лица" по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК. Единствено в първите две от цитираните решения и които са по-стари (от 2010 и 2012 г.), обаче е прието, че по отношение на "другите лица", които не са "трети лица" в посочения смисъл, важи датата, посочена в частния документ, т. е. – дори те да я оспорят, съдът следва да я приеме за достоверна, без да обсъжда други доказателства, а само поради това, че тази дата е посочена в документа и оспорващата страна няма качеството "трето лице" спрямо него. Това становище, придаващо на частния документ обвързваща доказателствена сила относно посочената в него дата на съставянето му, каквато той очевидно няма съгласно разпоредбите на чл. 180 и чл. 181 от ГПК, е преодоляно с последващата практика на ВКС, посочена по-горе, която приема, че частният документ не се ползва с обвързваща доказателствена сила относно датата на съставянето му и ако посочената в него дата бъде оспорена от страната по делото, на която частният документ се противопоставя, тази дата следва да бъде установена с други доказателствени средства – по общия ред, като доказателствената тежест е за страната по делото, която претендира изгодни за себе си правни последици от фактите, удостоверени или обективирани в частния документ, т. е. – ползва се по делото от документа. Съдебният състав е възприел тази актуална практика на ВКС, която е в съответствие с чл. 180 и чл. 181 от ГПК.

Предвид посоченото, по конкретно поставения процесуалноправен въпрос, съдебният състав е намерил следното: "Достоверна дата" на частен документ по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК, не е датата, посочена в документа като такава на съставянето му, и която е спорна по делото, а датата, на която е настъпило обстоятелство, установяващо по безсъмнен начин предхождащото го съставяне на документа. Когато по делото се установи такова несъмнено обстоятелство (каквито примерно са изброени в чл. 181, ал. 1 от ГПК), съдът е обвързан (задължен) да приеме, че частният документ е съставен преди или най-късно на датата на настъпването на това обстоятелство, а не че е достоверна датата, посочена в документа, която е оспорена по делото.

Съдебният състав предвид и горепосочената актуална практика на ВКС е приел, че следва да се преосмисли, възприетото и в самата нея, по-старо разбиране относно съдържанието на понятието "трети лица" по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК, което обаче не кореспондира с действително вложения от законодателя смисъл на това понятие в тълкуваната разпоредба. Авторът на частния документ – физическото лице, което го е подписало, очевидно не е трето лице по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК. Той самият, обаче, макар и да е удостоверил датата на документа с подписа си, разполага с процесуалната възможност да я оспори пред съда, който преценява достоверността ѝ с оглед останалите обстоятелства по делото – чл. 181, ал. 2, във вр. с чл. 175 от ГПК, като тежестта за доказване в този случай е за автора на частния документ, оспорващ собственото си удостоверително изявление в документа относно неговата дата. По аргумент за по-силното основание, всяко друго лице, което не е автор на частния документ (не го е подписало), и на което този документ се противопоставя като доказателство в исковото производство от насрещната страна по делото, за да опровергае неговите твърдения и/или да отрече неговите права (независимо дали те произтичат пряко или не от документа), е лице, чиито интереси биха могли да бъдат увредени при антидатиране на този неподписан от него и неизгоден за него частен документ, т. е. – е трето лице по смисъла чл. 181, ал. 1 от ГПК, и ако то оспори датата на документа, в тежест на насрещната страна по делото, която се ползва от документа, е да докаже – с всякакви други доказателствени средства – достоверна дата на документа по смисъла на чл. 181, ал. 1 от ГПК.

Съдът възприема тази практика на ВКС.

Като взема предвид отговора на правния въпрос и практиката на ВКС, изразена в посоченото решение № 273/02.12.2019 г. по гр. дело № 1067/2019 г. на ВКС, IV г. о. по чл. 290 ГПК настоящият съдебен състав намира, че въззивното решение в обжалваната част е неправилно, а касационната жалба е основателна.

В исковата молба ищцата Л. Д. -Д. твърди, че на 20.01.2015 г. по искане на ответника "Фирма" ЕООД е допуснато обезпечение на бъдещ иск и е наложена възбрана върху собствен на ищцата недвижим имот – ателие №, находящо се в [населено място], [жк], [жилищен адрес]. В определения от съда срок ответното дружество предявило иск срещу ищцата и е образувано гр. дело № 5726/2015 г. на Софийски районен съд, с влязло в сила решение по което дело искът бил отхвърлен, а допуснатото обезпечение отменено. Твърди, че възбраненият имот бил в процес на продажба от преди допуснатото обезпечение, че бил сключен договор за посредническа поръчка с брокер за продажба на имота. Вследствие на наложената възбрана не били намерени купувачи за имота и се стигнало да неизпълнение на договора за посредническа поръчка по нейна вина. Твърди, че вследствие на неоснователното налагане на възбраната е претърпяла имуществени вреди, представляващи изплатената неустойка по сключения договор за посредническа услуга в размер на 3750 евро.

Заявените с исковата молба факти и формулирания петитум налагат извод за предявен иск с правно основание чл. 403, ал. 1 ГПК за присъждане на обезщетение за имуществени вреди.

За установяване на твърдените факти ищцата е представила следните писмени доказателства: ксероксно копие от обезпечителна заповед от 20.01.2015 г., договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и анекс към този договор от 15.05.2015 г., препис от определение от 30.06.2017 г. по гр. дело № 2263/2015 г. на Софийски районен съд за отмяна на допуснато с определение от 20.01.2015 г. по същото дело обезпечение на бъдещ осъдителен иск, препис от решение № 2563/19.04.2017 г. по в. гр. дело № 5419/2016 г. на Софийски градски съд, Уведомително писмо на Агенция по вписванията изх. № 475 за вписана възбрана върху недвижим имот.

Ответното дружество "Фирма" ЕООД, чрез адвокат пълномощник в писмен отговор е изразил становище за неоснователност на предявения иск за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди. Не са оспорени обстоятелствата по делото, свързани с допуснатото обезпечение на бъдещ иск и наложената обезпечителна мярка възбрана на недвижим имот, собственост на ищцата по искане на ответника, както и, че в указания от съда срок ответникът е предявил иск, който е отхвърлен с влязло в сила съдебно решение и последващото вдигане на възбраната. Достоверността на датата на договора за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и анекса към него от 15.05.2015 г. са оспорени от ответника. Оспорването е мотивирано с твърдения, че договорът и анекса към него са съставени единствено и само с цел да се ползват като доказателства по делото. Ответникът се е позовал на разпоредбата на чл. 181 ГПК, като е заявил, че представляват частни документи и нямат достоверна дата за него, че не може да бъде установено точно в кой момент те са съставени и дали не са били съставени единствено и с цел да се ползват по делото.

По искане на ищцата по делото е разпитана като свидетел участвалата в съставянето на посочените два документа Д. П. Т. Въззивният съд е възприел показанията на свидетелката.

От първоинстанционния съд по искане на ответника е допуснато назначаване на СИЕ, чието заключение въззивният съд е възприел.

Като взема предвид отговора на правния въпрос съдът приема за неправилен извода на въззивния съд за установено по делото от представените доказателства от ищеца, че вследствие допуснатото обезпечение е претърпял претендираните имуществени вреди в размер на сумата 3750 лв., изразяващи се в платена неустойка по договор за

посредническа поръчка и анекс към договора. Неправилен е и извода, че ответникът няма качеството на трето лице, спрямо което да важи изискването на чл. 181 ГПК за достоверност на датата на съставените частни документи – договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и анекс към договор за посредническа поръчка от 15.05.2015 г., както и извода, след като са възприети показанията на свидетелката Д. П. Т., че ищецът съобразно носената от него доказателствена тежест е провел пълно и главно доказване на релевантните за предмета на делото факти и обстоятелства, съответно за основателност на предявения иск с правно основание чл. 403, ал. 1 ГПК.

Съгласно чл. 403, ал. 1 ГПК ако искът, по който е допуснато обезпечението, бъде отхвърлен или ако не бъде предявен в дадения на ищеца срок, или ако делото бъде прекратено, ответникът може да иска от ищеца да му заплати причинените вследствие на обезпечението вреди. Отговорността по чл. 403, ал. 1 ГПК е специфична безвиновна деликтна отговорност на лицето, по чието искане е допуснато обезпечението, при която вследствие на наложената обезпечителна мярка са възникнали вреди за лицето, срещу което е допуснато обезпечението.

Съдът намира за установени по делото на две от предпоставките на иска по чл. 403, ал. 1 ГПК – допуснато обезпечение, съответно наложена обезпечителна мярка и отхвърляне на иска, чието обезпечаване е допуснато. По делото е безспорно и е установено от събраните доказателства, че на 20.01.2015 г. по гр. дело № 2263/2015 г. на СРС е допуснато на основание чл. 390, ал. 1 ГПК обезпечение на бъдещ осъдителен иск, предявим от "Фирма" ЕООД срещу Л. Д. -Д. за сумата 9000 евро, частично от 18 000 евро, представляваща възнаграждение по възлагателна поръчка № 230162/18.08.2014 г. за посредничество при продажба на недвижим имот, чрез налагане на обезпечителна мярка възбрана върху недвижимия имот – ателие №, находящ се в [населено място], [жк], [жилищен адрес]. Това обстоятелство е и безспорно между страните по делото. От приложеното по делото уведомително писмо изх. № 475/2014 г. на Агенция по вписванията се установява, че Л. Д. -Д. е уведомена, че на 27.09.2015 г. в т. 2, под № 78 е вписана възбрана на недвижимия имот.

Установено е по делото, че с влязло в сила на 19.04.2017 г. решение от 23.03.2016 г. по гр. дело № 5726/2015 г. на Софийски районен съд е отхвърлен иска с правно основание чл. 348 ТЗ, предявен от "Фирма" ЕООД срещу Л. Д. -Д. за заплащане на сума в размер на 17602.47 лв., представляваща левова равностойност на 9000 евро, частично от сума от 18 000 евро, главница по договор за посредничество при продажба на недвижим имот от 18.08.2014 г., ведно със законната лихва от 05.02.2015 г. до окончателното изплащане. С определение от 30.06.2017 г. по гр. дело № 2263/2015 г. на СРС е отменено обезпечението, допуснато с определение от 20.01.2015 г. по същото дело и е обезсилена обезпечителна заповед от 20.01.2015 г. Определението е влязло в сила на 09.08.2017 г.

Съдът приема, че от събраните по делото доказателства не се установява наличието на претърпени имуществени вреди от ищцата, които да са в пряка причинна връзка с наложеното обезпечение – възбрана върху недвижим имот, собственост на ищцата, като съображенията са следните:

Представените от ищцата договор за посредническа поръчка от 26.07.2015 г. и анекс към него от 15.05.2015 г. са сключени в писмена форма и се ползват с формална доказателствена сила – т. е. доказват, че материализираните в тях изявления са направени от лицата, които са ги подписали като техни издатели. Посочените частни документи не доказват датата и мястото на съставянето им. Ответникът "Фирма" ЕООД не е автор на посочените документи и е оспорил достоверността на датата, както на договора за посредническа поръчка, така и на анекса към него от 15.05.2015 г. Именно на ответника договорът за посредническа поръчка от 26.07.2015 г. и анекс към него от 15.05.2015 г. са противопоставени като доказателство по делото от насрещната страна – ищцата, за да опровергае негови твърдения. Ответникът е лице, чиито интереси биха могли да бъдат

увредени при антидатиране на тези неподписани от него и неизгодни за него частни документи. Следователно ответникът е трето лице по смисъла на чл. 181, ал. 1 ГПК. За да направи извода съдът взема предвид възприетата практика на ВКС, цитирана по-горе. След като ответникът е оспорил датата на двата документи в тежест на ищцата по делото, която се ползва от документите е да докаже с всякакви доказателствени средства достоверна дата по смисъла на чл. 181, ал. 1 ГПК. Това означава, че ищцата следва да докаже при условията на пълно и главно доказване, че към 20.01.2015 г., когато е допуснато обезпечение на бъдещ осъдителен иск, предявим от "ФИРМА " ЕООД срещу ищцата за сумата 9000 лв., частично от 18 000 лв. и е наложена обезпечителна мярка възбрана върху недвижим имот, собственост на ищцата е съществувал представения по делото писмен договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. В тежест на ищцата е да докаже, че към момента в който е отхвърлен искът, по който е допуснато обезпечението – 19.04.2017 г. /датата на влизане в сила на решението, с което искът е отхвърлен/ е съществувал и анекса към договора за посредническа поръчка от 15.05.2015 г. Съдът намира, че такова доказване не е проведено от ищцата по делото.

Както се посочи по-горе по искане на ищцата като свидетел по делото е разпитана Д. П. Т., която е участвала в съставянето на двата документа – подписала ги е в качеството на изпълнител по договора за посредническа поръчка. Поради това обстоятелство съдът не възприема показанията на свидетелката Т. в частта относно датата на съставянето на двата документа. Като автор на посочените документи свидетелката е заинтересована от изхода на делото и на това основание съдът преценява показанията ѝ в указаната част, като недостовърни. В останалата част от показанията на свидетелката съдът приема, че същите не следва да се обсъждат с оглед забраната на чл. 164, ал. 1, т. 4 и т. 6 ГПК.

От първоинстанционния съд е назначена съдебно икономическа експертиза. Според заключението на вещото лице при извършена проверка в ТД на НАП офис "К. с. " е установено, че лицето Д. Т. няма подадена данъчна декларация по чл. 50 от ЗДДФЛ за 2015 г., в която да е деклариран изплатен хонорар в размер на 7330 лв. Във втората част от заключението е посочено, че при проверка в счетоводството на Д. Т. вещото лице е установило, че на 15.05.2015 г. същата е получила в брой сумата от 7330 лв., за което е издадена фактура № [ЕГН]/15.05.2015 г. за изплащане по договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г.

Съдът не възприема заключението на вещото лице по назначената СИЕ в частта, с която е посочило, че на 15.05.2015 г. Д. Т. е получила в брой сумата 7330 лв., за което е издадена фактура № [ЕГН]/15.05.2015 г. за изплащане по договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. Датата и основанието на което е издадена цитираната от вещото лице фактура не могат да се установяват със заключение на вещо лице по назначена СИЕ, тъй като не се касае за необходимост от специални знания по този въпрос. Описаната фактура № [ЕГН]/15.05.2015 г. не е представена по делото. От заключението не се установява фактурата да е отразена в счетоводството на Д. Т., като вещото лице е посочило, че такова счетоводство има. Освен това с първата част от същото заключение, която съдът възприема се установява, че при извършената проверка в ТД на НАП София, офис "К. с. ", за лицето Д. Т. няма подадена годишна данъчна декларация по чл. 50 ЗДДФЛ за 2015 г., в която да е деклариран хонорар в размер на 7330 лв. С оглед на тези съображения съдът не възприема заключението на вещото лице по назначената СИЕ във втората му част, като необосновано и постановено по въпрос, който е от компетентност за преценка от съда. По тези съображения съдът приема, че не е установено на 15.05.2015 г. да е издадена фактура № [ЕГН], в която да е посочено основание - плащане по договор за посредническа поръчка от 26.07.2014 г. и анекс към него, както и е установено плащане на посочената сума от Л. Д. -Д. на Д. Т. на посочената във фактурата дата.

Като взема предвид изложеното съдът намира, че към релевантния за спора момент – 20.01.2015 г., когато е допуснато обезпечение на бъдещия иск ищцата не е установила

съществуването на договора за посредническа поръчка от 26.07.2014 г., както и не е установила към 19.04.2017 г., когато с влязло в сила решение допуснатото обезпечение е отменено, съществуването на анекса към договора за посредническа поръчка от 15.05.2015 г. От останалите доказателства по делото не се установява ищцата да е претърпяла имуществени вреди, които да са в пряка причинна връзка с наложеното обезпечение възбрана върху недвижим имот. При липса на два от елементите на фактическия състав на чл. 403, ал. 1 ГПК – претърпени имуществени вреди и наличие на пряка причинна връзка между допуснатото обезпечение и претърпените вреди съдът приема искът за неоснователен. Поради това обжалваното решение следва да се отмени в частта, с която се е произнесъл по предявения иск с правно основание чл. 403, ал. 1 ГПК за присъждане на обезщетение за претърпени имуществени вреди и вместо това предявеният иск следва да се отхвърли.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

17. Отграничаването на действията и сделките в отделни самостоятелни хипотези на чл. 647, ал. 1 от ТЗ сочи, че същите не се намират една към друга като обща към специална, а са от един и същи ред, като определено действие или сделка може да попада в приложното поле само на една от тези хипотези. Встъпването в дълг по смисъла на чл. 101 от ЗЗД представлява вид лично обезпечение, а когато спрямо учредилия обезпечение е открито производство по несъстоятелност, личното обезпечение може да се обяви за относително недействително, ако са предявени искове с правно основание чл. 647, ал. 1, т. 4, пр. 3 и т. 5, пр. 3 от ТЗ и се установи наличието на предпоставките, предвидени в тези норми, предвиждащи изрична регламентация за увреждащите сделки, съставляващи лични обезпечения.

чл. 647, ал. 1, т. 2 ТЗ

чл. 101 ЗЗД

Решение № 50044 от 27.09.2023 г. на ВКС по т. д. № 470/2022 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков

Производството е по чл. 290 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на "Инвестбанк" АД срещу решение № 48 от 20.08.2021 г. по в. т. д. № 129/2021 г. на АС Бургас. С обжалваното решение е потвърдено решение № 296 от 02.10.2020 г. по т. д. № 59/2019 г. на ОС Бургас /изменено в частта за разниските с решение № 260030 от 03.02.2021 г. по т. д. № 59/2019 г. на ОС Бургас/, с което по искове по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ предявени от "Надя 62" ЕООД са обявени за недействителни по отношение на "Инвестбанк" АД, "Тотем-1" ООД /н/, Т. К. Т., кредиторите на несъстоятелността и синдика на "Тотем-1" ООД /н/, следните три броя договори за встъпване в дълг от 30.01.2015 г., сключени между "Инвестбанк" АД, "Тотем-1" ООД /н/ и Т. К. Т.: 1. договор за встъпване в дълг от 30.01.2015 г., с който "Тотем-1" ООД и Т. К. Т. са встъпили в задължението на "Холидейс проджект" ЕООД като солидарни длъжници за целия размер на вземането по договор за банков кредит № 033/30.12.2009 г., Анекс № 1 от 09.04.2010 г., Анекс № 2 от 08.11.2010 г., Анекс № 3 от 07.02.2011 г., Анекс № 4 от 18.05.2011 г., Анекс № 5 от 09.12.2011 г. и Анекс № 6 от 22.06.2012 г.; 2. договор за встъпване в дълг от 30.01.2015 г., с който "Тотем-1" ООД и Т. К. Т. са встъпили в задължението на "Холидейс проджект" ЕООД като солидарни длъжници за целия размер на вземането по договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г., споразумение от 30.12.2009 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г.; допълнително споразумение № 2/18.05.2011 г. към споразумение от 30.12.2009 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г.; допълнително споразумение от №

3/09.2.2011 г. към споразумение от 30.12.2009 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г.; допълнително споразумение № 1/09.12.2011 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г. и договор за солидарен длъжник към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г. 3. договор за встъпване в дълг от 30.01.2015 г., с който "Тотем- 1" ООД и Т. К. Т. с встъпили в задължението на "Холидейс проджект" ЕООД като солидарни длъжници за целия размер на вземането по договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г., споразумение от 30.12.2009 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г.; допълнително споразумение № 2/18.05.2011 г. към споразумение от 30.12.2009 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г.; допълнително споразумение от № 3/09.12.2011 г. към споразумение от 30.12.2009 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г.; договор за солидарен длъжник към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г. и допълнително споразумение № 1/09.12.2011 г. към договор за заместване в дълг от 30.12.2009 г.

В жалбата се излагат съображения, че решението е недопустимо, както поради непроизнасянето по въззивната жалба на "Тотем 1" ООД /н/, така и поради липса на качеството кредитор с прието по смисъла на чл. 693 от ТЗ вземане спрямо ищеца "Надя 62" ЕООД към момента на депозиране на исковата молба – по отношение на вземанията на ищеца е налице висящо производство по чл. 694 от ТЗ, поради което настоящето производство е следвало да бъде спряно до постановяване на влязло в сила решение по иска по чл. 694 от ТЗ. Евентуално се сочи, че решението е неправилно поради нарушения на материалния закон, тъй като договорът за встъпване в дълг не може да бъде предмет на иск по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ, предвид специално установения ред по чл. 647, ал. 1, т. 4 от ТЗ, какъвто иск обаче не е предявен. Също така се поддържа, че не е изследвано задълбочено обстоятелството, че в търговското право поначало няма безвъзмездни сделки, като са изложени и съображения за несъстоятелност на мотивите на съда, че банката е следвало да установи възмездност във вътрешните отношения между длъжника и встъпилото лице.

Синдикът на "Тотем 1" ООД /н/ и "Надя 62" ЕООД поддържат, че жалбата е неоснователна.

"Тотем 1" ООД /н/ и Т. К. Т. не заявяват становище.

С определение № 50076 от 16.02.2023 г. решението е допуснато до касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 от ГПК по въпроса: Приложимо ли е основаниято за относителна недействителност по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ по отношение на сключени от длъжника обезпечителни договори – предмет на специалната норма на чл. 647, ал. 1, т. 4 и т. 5 от ТЗ.

Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като прецени данните по делото и наведените от страните доводи, намира следното:

За да постанови обжалваното решение въззивният съд е установил, че на 30.01.2015 г. са сключени три договора между "Инвестбанк" АД, "Тотем 1" ООД, представлявано от управителя Т. Т. и Т. Т. в лично качество, за встъпване в дълга на "Холидейс проджект" ЕООД по три договора за банков кредит, по които "Холидейс проджект" ЕООД е длъжник на "Инвестбанк" АД, като по два от тези договори за банков кредит - № 004/2008 и № 96/08.08.2007 г. първоначални длъжници са били дружествата "Туркомфорт" ЕООД и "Арбитраж" ЕООД, но по споразумения с кредитора те са били заменени от "Холидейс проджект" ЕООД много преди момента на сключване на процесните договори за встъпване в дълг, а по третия договор - № 033/2009 г., длъжник кредитополучател от самото начало е "Холидейс проджект" ЕООД. Посочил е, че молбата за откриване на производство по несъстоятелност е била депозирана на 19.04.2016 г., следователно атакуваните договори попадат в срока по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ., като е установил, че в списъка на приетите вземания, предявени в срока по чл. 685 от ТЗ, са включени вземанията на банката и на кредитора, предявил иска по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ – "Надя

62." ЕООД, като възраженията против вземанията на последния са счетени за неоснователни, поради което са предявени иски по чл. 694 от ТЗ. Приел е, че е спорна легитимацията на "Надя 62" ЕООД като кредитор на несъстоятелността, предвид оспорване на вземанията му по реда на чл. 694 от ТЗ /т. д. № 694/19 г. и т. д. № 699/19 г. на ОС Бургас, които не са приключили с окончателен акт/. Счел е, че от завеждането на отрицателните установителни иски не следва, че въззиваемият "Надя 62" ЕООД е изгубил качеството на кредитор на несъстоятелността, тъй като продължава да бъде включен в списъка на приетите вземания и възраженията против този списък са счетени за неоснователни с определението по чл. 692 от ТЗ. Изразил е становище, че при евентуално успешно провеждане на отрицателния установителен иск качеството на кредитор на несъстоятелността ще бъде изгубено занапред, като следва да се отчете, че по логиката на въззивника всяко едно, дори и неоснователно оспорване по исков ред на вземането на кредитора, предявил иск по чл. 647 от ТЗ, би имало за последица изгубване на активна легитимация и недопустимо участие в процеса, чиято генерална допустимост обаче не би се засегнала поради конституирането на синдика като съищец, а в настоящия случай претенцията по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ е била предявена в едногодишния срок по чл. 649 от ТЗ от "Надя 62" ЕООД още преди да е приключило усложненото от фактическа и правна страна производство по приемане и оспорване вземанията на кредиторите. Изложил е съображения, че се спори между страните дали договорите за встъпване в дълг представляват безвъзмездна сделка, т. е. сделка, по която "Тотем 1" ООД само се е натоварил със задължения, без да получи насрещна престация или полза, като ищецът е въвел отрицателния факт, че между "Холидейс проджект" ЕООД, "Тотем 1" ООД и "Инвестбанк" АД липсват отношения, които да представляват мотив за встъпване в чуждия дълг и да обосновават някакъв интерес за "Тотем 1" ЕООД. Намерил е, че никой от ответниците по иска не е посочил наличие на вътрешни отношения между длъжниците или отношения между кредитора и лицето, встъпило в чуждото задължение, като такива отношения не могат да бъдат извлечени и от съдържанието на трите договора, които са сключени между кредитора и встъпилите лица /чл. 101 от ЗЗД/ - последните са поели задължения да заплатят като солидарни длъжници всички задължения на "Холидейс проджект" ЕООД, произтичащи от договорите за банкови кредити, подробно описани като размер, вкл. просрочените задължения, при това задължението е поето да бъде изпълнено до конкретни падежни дати, всяка различна по отделните договори. Посочил е, че обезпечителната природа на договора за встъпване в дълг, на която се позовава въззивника, не се презюмира, тя подлежи на доказване от лицето, което извлича изгодни правни последици от подобно твърдение и дори и да се приеме, че в конкретния случай трите договора представляват обезпечение по договорите за кредит, от търговския характер на сделката за банков кредит не следва възмездност на договора за встъпване в дълг. Счел е, че възмездността, респ. безвъзмездността, ще бъдат извлечени от вътрешните отношения между длъжника и встъпилото лице, които на осн. чл. 101 от ЗЗД придобиват качеството на солидарни длъжници, като позовавайки се на решение № 97/30.05.2013 г. по т. д. № 442/12 г. на ВКС, ГК, Четвърто отделение не е споделил твърденията на банката, че отношенията между първоначалния длъжник и встъпилото лице са ирелевантни, тъй като са външни за кредитора. Посочил е, че дори и да са външни, те определят основанието за задължаване на встъпилото лице – напр. да надари, да обезпечи или при наличието на икономическа свързаност с първоначалния длъжник да постигне по-добри условия за последния при преследване на обща икономическа изгода, като договорът за встъпване в дълг не е абстрактен договор, основанието му се извлича от клаузите му или при липса на такива от вътрешните отношения между длъжниците. Приел е, че в случая не се установява икономическа или свързаност по см. на § 1, ал. 1 от ТЗ, релевирана от въззивника в отговора на исковата молба, като в обобщение е достигнал до извод, че договорите на встъпване в чуждия дълг са генерирани за "Тотем 1" ООД само

задължения, без конкретна насрещна престация или полза за това дружество или за икономически свързано с него друго дружество, с което имат обща цел, а противно на твърденията на въззивника, търговските сделки също могат да бъдат безвъзмездни. С оглед изложеното е намерил, че трите процесни договора са безвъзмездни сделки, сключени в срока по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ и като такива са недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността, като преценката по кой текст да бъдат атакувани е на ищеца "Надя 62" ЕООД и след като искът е заведен по чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ съдът дължи произнасяне единствено по заявените факти и съответстващата им правна квалификация.

Решението на въззивния съд е постановено в съответствие с очертания от ищеца, чрез наведените фактически твърдения /юридическите факти, от които произтича претендираните субективни материални права/ и отправените до съда искания, предмет на делото, като е видно, че въззивният съд е разрешил спора по същество и съобразно собственото си становище относно крайния му изход е потвърдил решението на първата инстанция. В този смисъл наведените от касатора съображения за неразгледани доводи, наведени във въззивната жалба на "Тотем 1" ООД /н/, не могат да доведат до извод за недопустимост на решението, още повече, че касаторът не е легитимиран да се позовава на процесуални нарушения, осъществени спрямо друга страна в процеса.

На следващо място е необходимо да се посочи, че целта на успешното предявяване на иска по чл. 647 от ТЗ е да се попълни масата на несъстоятелността с имуществото на длъжника, като разпоредбата на чл. 649, ал. 1 от ТЗ предвижда легитимираните да предявят този иск лица - синдикът, а при негово бездействие всеки кредитор на несъстоятелността и срока за предявяването му - в едногодишен срок от откриване на производството. В цитираната разпоредба не се съдържа изискване при бездействие на синдика, легитимираните да предявят иска кредитори на несъстоятелността, да са кредитори с "приети" по смисъла на чл. 693 от ТЗ вземания, като друг е въпросът, че изводи относно предоставените от законодателя права на кредиторите – с приети /чл. 693 от ТЗ/ или със спорни вземания, следва да се правят предвид цялостната уредба на съответната фаза от производството по несъстоятелност и преследваната с нея цел, а не с оглед използваната от законодателя техника при формулиране на правните норми при различните изменения на ТЗ. Това обстоятелство, както и: 1. предвидения кратък едногодишен /сега двугодишен/ срок за предявяване на иска; 2. началния момент, от който започва да тече този срок - от откриване на производството по несъстоятелност; 3. необходимото технологично време за стабилизиране на едно вземане като "прието" по смисъла на чл. 693 от ТЗ /с оглед сроковете за предявяване на вземанията, за изготвяне на списъците, за тяхното евентуално оспорване, за произнасянето на съда с определение по чл. 692 от ТЗ, евентуално след провеждане на открито съдебно заседание и за произнасяне на съда по предявен иск по чл. 694 от ТЗ/; 4. съвпадащите начални моменти, от които текат сроковете за предявяване на вземанията и за предявяване на исковете по чл. 649, ал. 1 от ТЗ и 5. целта на фазата по попълване на масата на несъстоятелност и в частност на хипотезата на чл. 649, ал. 1, пр. 2 от ТЗ, ясно разкриват волята на законодателя при бездействие на синдика да се даде възможност на всеки един кредитор - нов или стар, предявил вземанията си в предвидените в закона срокове /ако е стар кредитор/ да предприеме действия в срока по чл. 649, ал. 1 от ТЗ по предявяване на исковете, посочени във визираната разпоредба и то независимо, че вземанията са все още спорни. Очевидно е, че тази възможност не е и не може да бъде предопределена от извършването на каквито и да е било действия/бездействия от страна на длъжника, респ. на други кредитори или синдика, тъй като възприемането на противното би довело до правно нетърпимия резултат, чрез неоснователни оспорвания по чл. 690 от ТЗ на всяко едно от предявените вземания, респ. чрез предявяване на искове по чл. 694 от ТЗ по отношение на тези вземания или чрез неоснователното им включване в списъка на неприетите вземания,

принципно да се изключи възможността да се преодолее бездействието на синдика по попълване на масата на несъстоятелността, чрез предявяване на исковете по чл. 649, ал. 1 от ТЗ в преклузивния законов срок.

В съответствие с изложеното е и практиката на ВКС относно липсата на преюдициалност между предявен иск по чл. 647 от ТЗ, от една страна, и иск по чл. 694 от ТЗ, за установяване/оспорване качеството кредитор на ищеца по иска по чл. 647 от ТЗ от друга страна, с която практика, макар и косвено, се достига до същия извод. Съгласно дадените от различни състави на ВКС разрешения, целта на втората хипотеза на чл. 649, ал. 1 от ТЗ е да бъдат защитени интересите на кредиторите при неоправдано бездействие на синдика. Според разпоредбата на чл. 649, ал. 3, изр. 1 от ТЗ, когато искът е предявен от кредитор, съдът служебно конституира синдика като съищец, тъй като в тази хипотеза кредиторът има съвместна процесуална легитимация със синдика. Целта е и да се избегнат паралелни производства, заведени от кредитори на несъстоятелността и от синдика. Синдикът защитава общия интерес на участниците в производството и има задължение да издирва и попълва масата на несъстоятелността. Поради специфичните цели на отменителните искове /насочени към попълване на масата на несъстоятелността с цел универсално удовлетворяване на кредиторите/ и предвид процесуалното качество на синдика като субституент, вкл. конституирането му като съищец на основание чл. 649, ал. 3, изр. 1 от ТЗ, се налага извод, че не е налице основание за спиране на производството по иска по чл. 649, ал. 1 от ТЗ, вр. чл. 647 от ТЗ при наличието на висящ процес по иск за установяване несъществуване на прието вземане по чл. 694, ал. 1 от ТЗ, на което кредиторът-ищец основава качеството си на кредитор на длъжника. Самостоятелната активна легитимация на синдика по иска и участието му като съищец в производството по чл. 649, ал. 1 от ТЗ гарантира провеждане на производството и защитата на всички кредитори на несъстоятелността и в случаите, в които кредиторът-ищец, предявил вземанията си, впоследствие не установи качеството си на кредитор.

Тази хипотеза следва да се приравни като последици в случаите, при които специалният иск за попълване на масата на несъстоятелността е предявен от кредитор с "прието" по смисъла на чл. 693 от ТЗ вземане, но по време на процеса кредиторът е загубил това свое качество, поради погасяване на вземането му чрез плащане, осъществено по реда, предвиден в Част четвърта от ТЗ, в които случаи производството също продължава единствено с участието на синдика на страната на ищеца.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, настоящият състав се е произнесъл в решение № 60079 от 01.11.2021 г. по т. д. № 876/2020 г. на ВКС, ТК, Второ отделение. Съгласно поддържано и понастоящем разрешение, възприето в цитираното решение, системата за защита на кредиторите на длъжника, за когото е открито производство по несъстоятелност, създадена с нормите на чл. 647, ал. 1 от ТЗ, отчита различния резултат от увреждащите сделки и действия с оглед правното им действие. Поради това законът е предоставил самостоятелна защита на кредиторите срещу сключените обезпечителни сделки, наред със защитата срещу безвъзмездните сделки и сделките при нееквивалентност на престациите. По различен ред се атакуват непосредственото намаляване на имуществото на длъжника и обезпечението, създаващо привилегия на едни спрямо други кредитори, като тази система не поставя въпроса за безвъзмездния или възмездния характер на обезпечителните сделки. Принципно обезпечението може да бъде възмездна или безвъзмездна сделка, но законодателят е предвидил самостоятелен ред за обявяване на относителната недействителност на обезпечителните сделки спрямо кредиторите. С фактическите състави, предвидени в чл. 647, ал. 1 от ТЗ, се дава приоритет на интересите на кредиторите на несъстоятелността, спрямо посочените лица, включително спрямо третите лица, на които длъжникът е учредил обезпечение. Отграничаването на действията и сделките в отделни самостоятелни хипотези на чл. 647, ал. 1 от ТЗ сочи, че същите не се намират една към друга като обща

към специална, а са от един и същи ред, като определено действие или сделка може да попада в приложното поле само на една от тези хипотези. Встъпването в дълг по смисъла на чл. 101 от ЗЗД представлява вид лично обезпечение, а когато спрямо учредилия обезпечение е открито производство по несъстоятелност, личното обезпечение може да се обяви за относително недействително, ако са предявени иски с правно основание чл. 647, ал. 1, т. 4, пр. 3 и т. 5, пр. 3 от ТЗ и се установи наличието на предпоставките, предвидени в тези норми, предвиждащи изрична регламентация за увреждащите сделки, съставляващи лични обезпечения.

С оглед отговора на поставения по делото въпрос, настоящият състав приема, че крайните изводи на въззивния съд са неправилни. Установено е с оглед събраните писмени доказателства, че длъжникът "Тотем 1" ООД е учредил лични обезпечения, като предвид установяване на вида на атакуваните сделки, в процесната хипотеза не могат да са налице предпоставките, предвидени в чл. 647, ал. 1, т. 2 от ТЗ, а предявените иски се явяват неоснователни. Предвид изложеното въззивното решение следва да бъде отменено изцяло, а доколкото не се налага повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия, исковите следва да бъдат отхвърлени.

18. С активна процесуална легитимация за воденето на иск по чл. 26 ЗЗД /т. е. извън предвидените в чл. 649, ал. 1 ТЗ иски за попълване масата на несъстоятелността/ разполага дружеството в несъстоятелност, представлявано от синдика му, но не и синдикът, респ. кредиторите му, които след откриването на производството по несъстоятелност могат да предявяват само предвидените в ТЗ иски за попълване масата на несъстоятелността, в качеството им на негови процесуални субституенти.

чл. 26, ал. 1 ЗЗД

Определение № 667 от 8.09.2023 г. на ВКС по ч. т. д. № 887/2023 г., II т. о., докладчик съдията Людмила Цолова

Производството е по чл. 274, ал. 3 ГПК.

Образувано е по частна касационна жалба от "Юробанк България" АД, [населено място] /наричана по-долу "банката"/, срещу определение № 786/20.03.2023 г. по ч. гр. д. № 330/2023 г. на Софийски апелативен съд, с което е потвърдено определение № 266200/02.12.2022 г. по т. д. № 561/2018 г. на Софийски градски съд за отмяна на негово определение по делото с дата 12.10.2022 г. за даване ход по съществото на делото, като производството е прекратено поради недопустимост на предявените иски.

В частната жалба е наведено оплакване за неправилност на атакувания съдебен акт поради съществено нарушение на съдопроизводствените правила съгласно чл. 281, т. 3 от ГПК. Твърди се, че въззивният съд е нарушил процесуалната норма на чл. 124, ал. 1 от ГПК, приемайки, че за "Юробанк България" АД (ищец в производството за прогласяване на нищожност) не е налице правен интерес от предявяване на процесните иски, респективно производството е недопустимо поради липса на абсолютна процесуална предпоставка - активна процесуална легитимация на ищеца. Излагат се съображения, че в настоящия случай е налице засягане на конкретни материални права на ищеца "Юробанк България" АД посредством нищожната сделка, респективно за банката е налице правен интерес от прогласяването на нищожността, тъй като при прогласяване на нищожността и връщане на разпореденото по сделката имущество в правната сфера на страната по сделката (в случая в масата на несъстоятелността на "Н. " ЕООД (н)) за банката ще е налице облагодетелстване и положителен резултат, който съставлява осребряване на процесното имущество, върху което банката има право на предпочтително

удовлетворяване, но по валиден и законосъобразен ред и при постигане на максимална цена. Привеждат се аргументи в защита на тезата, че за банката, като ипотекарен кредитор с прието вземане в производството по несъстоятелност на "Н. " ЕООД (н), е налице самостоятелен правен интерес да установи нищожността на продажбите по исков ред, за да може имуществените права да бъдат осребрени при спазването на закона, по пазарна цена, от която банката да се удовлетвори предпочтително.

Ответникът по частната касационна жалба- "ИА Мирабиле" ЕООД, чрез своя процесуален представител адвокат Л. Т. - е депозирал отговор в срока по чл. 276, ал. 1 ГПК, в който е изразил становище за липса на основания за допускане на касационно обжалване по реда на чл. 280, ал. 1 ГПК, както и за неоснователност на жалбата по същество, поради което е отправил молба за потвърждаване на обжалваното определение.

Върховен касационен съд в състав на Второ търговско отделение констатира, че частната касационна жалба е подадена в срока по чл. 275 ГПК от легитимирано да обжалва лице срещу валиден и допустим съдебен акт, подлежащ на касационно обжалване, и отговаря на изискванията на чл. 274, ал. 3 ГПК във вр. с чл. 284 ГПК, поради което я намира за процесуално допустима. Съгласно чл. 278, ал. 4 ГПК правилата за касационно обжалване на решенията намират субсидиарно приложение и спрямо определенията. Поради това и на основание чл. 274, ал. 3 ГПК следва да бъде извършена преценка за наличието на предпоставките по чл. 280, ал. 1 ГПК за достъп до касационен контрол.

При произнасянето си ВКС взе предвид следното:

Първоинстанционното производство по т. д. № 561/2018 г. на Софийски градски съд е образувано по повод твърдения на "Юробанк България" АД за абсолютна недействителност на основание чл. 26, ал. 1 ЗЗД - нищожност на договор за покупко-продажба на недвижими имоти- апартамент и ателие, сключен между синдика на "Н. " ЕООД (н) и "ИА Мирабиле" ЕООД и обективиран в нотариален акт № 49/20.12.2013 г., като прехвърлителната сделка е реализирана по реда на чл. 718 ТЗ. Банката се позовава на нищожност на договора за покупко- продажба като сключен в противоречие с чл. 718, ал. 1 изр. 2 ТЗ, тъй като ипотеките в полза на банката имоти са продадени при цена, която не е определена по реда на ГПК. В случай на отхвърляне на иска по чл. 26, ал. 1 пр. 1 ЗЗД се твърди нищожност на основание чл. 26, ал. 1 пр. 2 ЗЗД поради заобикаляне на чл. 607, ал. 1 ТЗ чрез продажба по реда на чл. 718, ал. 1 ТЗ. В случай на отхвърляне на този иск се иска установяване нищожност на основание чл. 26, ал. 1 пр. 3 ЗЗД- поради сключване на договора при накърняване на добрите нрави. Първоинстанционният съд изрично е подчертал, че кредиторите имат процесуално право и интерес да завеждат искове за нищожност на сделки на разпореждане с имущество, извършени от техен длъжник, но само в хипотезата, при която длъжникът е правосубектен участник в търговския оборот. В случая Софийски градски съд е отбелязал, че длъжникът на "Юробанк България" АД е в състояние на открито по отношение на него производство по несъстоятелност при назначен синдик. Само последният, разполагащ с правата по чл. 658 ТЗ във вр. с чл. 668 ТЗ, може да води искове за попълване масата на несъстоятелността, включително- за оспорване валидността на извършени от дружеството с трети лица сделки на разпореждане с негово имущество. Съдът се аргументира с факта, че кредиторът на неплатежоспособния длъжник може да осъществява процесуални действия за защита на имуществото на длъжника му, но само като процесуален субституент на синдика, при ограниченията на разпоредбите на чл. 649, ал. 1 и ал. 2 ТЗ. С оглед на това Софийски градски съд е достигнал до извода, че според закона банката няма качество на процесуален субституент на длъжника, имащ правото да заведе установителен иск за нищожност на сделка с неговото имущество на основание чл. 26 ЗЗД.

В допълнение към гореизложеното, първоинстанционният съд изчерпателно се е спрял на възможните искове за попълване масата на несъстоятелността. Сочи се, че

съгласно чл. 649 ТЗ исковите по чл. 645 ТЗ, чл. 646 ТЗ и чл. 647 ТЗ и иск по чл. 135 ЗЗД, свързан с производството по несъстоятелност, както и обусловените от тях осъдителни искове за попълване масата несъстоятелността, могат да се предявят от синдика и само в случай, че синдикът бездейства, предявяването на исковите е възможно да се извърши от всеки кредитор на несъстоятелността, т. е. активната процесуална легитимация на кредиторите за инициране на исково производство за попълване масата на несъстоятелността е в следствие на бездействието на синдика да предяви посочените в чл. 649, ал. 1 ТЗ искове и обусловените от тях осъдителни искове, поради което съдът е заключил, че кредиторите могат да предявят вместо синдика единствено тези искове, но не и други, различни от тях. С тази аргументация Софийски градски съд е стигнал до правния извод, че искът за установяване на нищожност на сключена от длъжника разпоредителна сделка на основание чл. 26 ЗЗД не е сред исковите по чл. 649 ТЗ, за които законодателно е предвидено да бъдат предявени от кредитор на несъстоятелността при бездействие на синдика, поради което в конкретния случай банката не притежава процесуалноправна легитимация за завеждане на иск по чл. 26 ЗЗД. С оглед на така изложените съображения, първоинстанционният съд е обявил предявените на основание чл. 26 ЗЗД искове за недопустими, като е отменил определението си от съдебно заседание от 12.10.2022 г. по т. д. № 561/2018 г. за даване ход по същество и е прекратил производството по делото.

Срещу прекратителното определение на Софийски градски съд е подадена частна жалба от банката. Възприемайки изцяло аргументите на Софийски градски съд, въззивният съд достига до същите правни изводи- недопустими искове поради ненадлежна процесуална легитимация на ищеца. В допълнение към аргументите на първоинстанционния съд Софийски апелативен съд се позовава на разпоредбите на глава 41 Раздел I от ТЗ с изричното уточнение, че те съдържат лимитативно изброяване на видовете искове, които могат да бъдат предявени за попълване масата на несъстоятелността. Съдът визира разпоредбата на чл. 649 от ТЗ, съгласно която активна легитимация да предяви част от тях, а именно исковите по чл. 645, 646 и 647 от ТЗ, както и П. иск по чл. 135 от ЗЗД, принадлежи освен на синдика, така и на кредиторите на несъстоятелния длъжник, като подчертава, че тя урежда изчерпателно категорията искове, за чието предявяване е призната изрично активна легитимация освен на синдика, така и на кредиторите на несъстоятелния длъжник. С оглед на това, прилагайки систематическото тълкуване на уредбата, касаеща исковите за попълване на масата на несъстоятелността, въззивният съд стига до заключението, че кредиторите на несъстоятелния длъжник не са легитимирани да предявят други искове, извън изрично посочените по чл. 649, ал. 1 от ТЗ. Според изложеното във въззивното определение с надлежна процесуална легитимация в такива производства разполага само длъжникът - носител на материалните права. Софийски апелативен съд се позовава на практиката на ВКС, съгласно която искове извън посочените в глава 41 от ТЗ се предявяват от дружеството в несъстоятелност, който е ищец по делото, а синдикът съгласно чл. 658, ал. 1, т. 7 ТЗ само осъществява представителството на дружеството в процеса, действайки от негово име и упражнявайки неговите материални права и в този смисъл синдикът не е легитимиран да предяви от свое име в това производство установителни искове по чл. 26, ал. 1 и 2 ЗЗД за прогласяване на нищожност на извършените от длъжника сделки /например решение № 185 от 09.03.2010 г. на ВКС по т. д. № 672/2008 г. на II т. о. /. Така мотивиран, въззивният съд стига до заключението, че след като синдикът не може да предяви установителен иск по чл. 26 от ЗЗД за нищожност на действия и сделки, извършени от длъжника, то на още по-силно основание следва, че процесуална легитимация за това не би трябвало да се признава на кредитор на несъстоятелния длъжник. Според въззивния съд това е недопустимо при условие, че ищецът предявява иск за нищожност, без да е страна по атакуваното правоотношение и съответно носител на материалното право. По тези допълнителни

съображения, както и напълно споделяйки мотивите на първоинстанционния съд, Софийски апелативен съд потвърждава прекратителното определение.

В инкорпорираното в частната касационна жалба изложение по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК частният касатор е поставил следните процесуалноправни въпроси, визирайки за всеки един от тях приложното поле на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК:

1/ "Длъжен ли е съдът да обсъди всички изявления и доводи на страните, които имат значение за решението по делото и да изложи съображения защо ги отхвърля като неоснователни, ако това е така?" Според изложеното от жалбоподателя въззивният съд не е обсъдил всички доводи на страните за релевантните към спора факти и така е нарушил предписанията на чл. 12 ГПК и чл. 235 от ГПК, поради което във връзка с поставения първи въпрос се твърди противоречие с константната съдебна практика: Решение № 24/28.01.2010 г. на ВКС по гр. д. № 4744/2008 г., I г. о., ГК; Решение № 554/08.02.2012 г. по гр. д. № 1163/2010 г., ВКС, IV ГО; Решение № 235/04.07.2011 г. по гр. д. № 513/2010 г. на IV г. о., ВКС; Решение № 217/09.06.2011 г. по гр. д. № 761/2010 г. на IV г. о., ВКС; Решение № 17 по т. д. № 811/2012 г., II т. о.; Решение № 136 по т. д. № 2483/2014 г., II т. о.; Решение № 161 по т. д. № 2220/2015 г., II т. о.; Решение № 222 по т. д. № 505/2017 г., II т. о.; Решение № 134 по т. д. № 34/2013 г., II т. о.; Решение № 127 по гр. д. № 1321/2009 г., IV г. о.; Решение № 554 по гр. д. № 1163/2010 г., IV г. о.; Решение № 65 по т. д. № 1656/2013 г., II т. о.; Решение № 3 по гр. д. № 2526/2015 г., III г. о.; Решение № 52 по гр. д. № 3463/2016 г., I г. о.; Решение № 72 по гр. д. № 1934/2017 г., IV г. о.; Решение № 247 по гр. д. № 540/2018 г., III г. о.; Решение № 327 по гр. д. № 2119/2016 г., IV г. о.; Решение № 177 по гр. д. № 1263/2016 г., III г. о.; Решение № 296 по гр. д. № 1776/2016 г., IV г. о.; Решение № 170/06.01.2021 г. по гр. д. № 169/2020 г. на ВКС, IV г. о.; Решение № 60155/16.08.2021 г. по гр. д. № 3441/2020 г. на ВКС, IV г. о.; Определение № 308/28.02.2023 г. по ч. гр. д. № 4055/2022 г. на ВКС, IV г. о., както и *per argumentum a contrario* от Решение № 334 от 03.11.2014 г. на ВКС по гр. д. № 570/2014 г., IV г. о., ГК.

2/ "Налице ли е правен интерес от предявяване на иск за нищожност на сделка от трето по материално правоотношение лице, когато това трето лице притежава права, които зависят от съществуването или несъществуването на оспореното правоотношение?" Като противоречива по така поставения въпрос практика се сочат следните съдебни решения: Решение № 589 от 11.09.2009 г. на ВКС по гр. д. № 1611/2008 г., I г. о., ГК; Решение № 73 от 17.04.2012 г. на ВКС по гр. д. № 803/2011 г., III г. о., ГК; Решение № 1 от 12.04.2010 г. на ВКС по гр. д. № 3512/2008 г., II г. о., ГК; Решение № 299 от 09.01.2012 г. на ВКС по гр. д. № 1331/2010 г., II г. о., ГК.

3/ "Налице ли е самостоятелен правен интерес за ипотекарен кредитор в производство по несъстоятелност да установи нищожност на сделка, сключена от синдика по реда на пряко договаряне (чл. 718 от ТЗ), когато предмет на сделката е ипотеканото в негова полза имущество, от което следва да се удовлетвори предпочтително в производството по несъстоятелност?" Според жалбоподателя по поставения трети въпрос съществува противоречие с Решение № 1198/05.02.2009 г. по гр. д. № 4955/2007 г. на ВКС, I г. о. Той изтъква, че произнасянето по този въпрос е от съществено значение за изхода на спора, доколкото въззивният съд е формирал решаващите си изводи въз основа на така дадения отрицателен отговор на въпроса. В допълнение към предпоставките за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по третия поставен въпрос частният касатор се позовава и на хипотезата по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК- въпрос от значение за точното прилагане на закона, както и за развитието на правото.

Съставът на Върховен касационен съд, Второ търговско отделение намира, че не са налице основания за допускане на определението на Софийски апелативен съд до касационно обжалване.

Първият от формулираните в изложението на частния касатор въпроси е от процесуално-правен характер и касае оплакването на същия за липса на произнасяне на

въззивния съд по доводите му за наличие на правен интерес от воденето на иска за установяване по общия ред на ЗЗД на нищожността на осъществената от синдика сделка чрез продажба по реда на чл. 718 ТЗ на ипотекирано в негова полза имущество от масата на несъстоятелността. Наличието на правен интерес от воденето на установителния иск за нищожност на сделка се преценява конкретно според обстоятелствата по делото и би могло да бъде преценявано единствено в хипотеза на предоставено на правния субект по силата на закона право на такъв иск. Поради това констатацията на липса изобщо на надлежна процесуална легитимация прави ирелевантно обсъждането на доводите на лице ли е за ненадлежната страна правен интерес да се сдобие със сила на пресъдено нещо по оспореното от нея чуждо материално правоотношение. Както се приема в практиката на ВКС, не всяко процесуално нарушение, свързано с липсата на произнасяне по конкретни доводи и възражения на страна в производството, е основание за допускане до касация на обжалвания съдебен акт, а само това, което би рефлектирало по благоприятен за страната начин върху крайния резултат по делото. Тъй като при констатирана липса на надлежна процесуална легитимация, която е абсолютна положителна предпоставка за воденето на иск, твърдяното от ищеца право не може да получи защита по същество, независимо дали страната обосновава интерес от делото /доколкото и не всеки интерес е правен по смисъла на закона/, въпросът под т. 1 от изложението не може да бъде квалифициран като обуславящ, за да предизвика положителен изход от настоящата фаза на производството пред касационната инстанция.

Вторият въпрос също не притежава характеристиките на правен по смисъла на чл. 280, ал. 1 ГПК, във връзка с тълкуването в т. 1 от ТР № 1/2010 г. по тълк. д. № 1/2009 г. на ОСГТК на ВКС, тъй като не е бил разрешен от въззивния съд, още повече, че така, както е формулиран, същият няма връзка със същественото за спора обстоятелство, че се касае до иск, предявен от трето за материалното правоотношение лице - кредитор на длъжник в производство по несъстоятелност, който е страна по атакуваната сделка, осъществена в рамките на производството по несъстоятелност от синдика.

Третият въпрос също не кореспондира с мотивите на обжалваното въззивно определение, послужили за постановяването на крайния резултат по обжалването. Въззивната инстанция е приела не, че за страната – ищец по делото липсва правен интерес от предявяването на иска, а, че същата не разполага с активна процесуална легитимация за предявяването и воденето на иск за установяване нищожност на извършената от синдика сделка по общия ред за защита, каквато частният касатор изрично е заявил, че иска да ползва с предявения от него иск /извън предвидените процесуални способности, специфични за производството по несъстоятелност, които са на негово разположение, в качеството му на кредитор на несъстоятелното дружество/.

По последните два въпроса не са осъществени и сочените с тях допълнителни предпоставки за селектиране на частната жалба по чл. 280, ал. 1, т. 1 и т. 3 ГПК. Цитираната от касатора с въпросите съдебна практика на ВКС е неотнормативна, тъй като визираща правен интерес от предявяването на иск за нищожност у трети лица, чужди на оспореното материално правоотношение в общата хипотеза, но не и при съобразяване спецификата на производството по несъстоятелност и при отчитане качеството на оспорващото лице – дали е кредитор на несъстоятелността или трето лице, чиито интереси произтичат от правоотношение извън това производство /напр. в случая, в който синдикът продава ипотекиран в полза на третото лице, което не е кредитор на несъстоятелния длъжник, имот, искът по чл. 26 ЗЗД, предявен от това трето лице, се приема за допустим – аналог. хипотеза се разглежда по т. д. № 2325/22 г. на ВКС I т. о. /. Приложими към казуса са разрешенията, дадени в цитираните от двете инстанции по делото актове на ВКС /реш. по т. д. № 672/2008 г. на I т. о. на ВКС, реш. по т. д. № 808/2008 г. на II т. о. на ВКС и определение по ч. т. д. № 2600/21 г. на II т. о. на ВКС/, с които се приема категорично, че с активна процесуална легитимация за воденето на иск по чл. 26 ЗЗД /т. е. извън

предвидените в чл. 649, ал. 1 ТЗ икове за попълване масата на несъстоятелността/разполага дружеството в несъстоятелност, представлявано от синдика му, но не и синдикът, респ. кредиторите му, които след откриването на производството по несъстоятелност могат да предявяват само предвидените в ТЗ икове за попълване масата на несъстоятелността, в качеството им на негови процесуални субституенти.

Поради изложеното настоящият състав намира, че следва да бъде постановен отказ за допускане на касационен контрол на обжалваното въззивно определение.

19. Определението по чл. 629а, ал. 6 /предишна ал. 5/ ТЗ за отмяна на наложена по искане на кредитор обезпечителна мярка подлежи на обжалване от поискалият налагането на обезпечението кредитор, доколкото последиците от акта са равнозначни на оставяне на молбата му за допускане на обезпечение без уважение, в която хипотеза правото му на жалба е изрично признато с чл. 629а, ал. 7 /предишна ал. 6/ ТЗ. Обжалваемостта на съдебния акт е изводима и от приложимата на основание чл. 621 ТЗ норма на чл. 402, ал. 2, изречение 2 ГПК предвид липсата на друго предвидено в специалния закон.

чл. 625 ТЗ

чл. 629а ТЗ

Определение № 674 от 15.09.2023 г. на ВКС по ч. т. д. № 1121/2023 г., II т. о., докладчик съдията Зорница Хайдукова

Производството е по чл. 274, ал. 2 ГПК.

Образувано е по частна жалба на "Агро номер едно" ООД срещу определение № 313 от 24.04.2023 г. по ч. т. д. № 236/2023 г. по описа на Апелативен съд - Варна, с което е прекратено производството по делото, инициирано с жалба на "Агро номер едно" ООД срещу определение № 78 от 01.03.2023 г. по т. д. 23/2023 г. по описа на Окръжен съд – Добрич.

Частният жалбоподател поддържа, че въззивният съд неправилно е възприел дадената от молителя квалификация на разгледаното с обжалвания съдебен акт искане, вместо сам да приложил правилната императивна правна норма. Сочи, че обжалваният първоинстанционен акт е постановен в производство, инициирано с молба от кредитор по чл. 625 ТЗ, като нито към датата на обжалвания съдебен акт, нито понастоящем е налице постановено решение по чл. 630 ГПК за откриване на производство по несъстоятелност, предвид на което и цитираната от двете инстанции норма на чл. 638, ал. 3 ГПК е неприложима. Излага, че съдът е допуснал при условията на чл. 629а ТЗ предварителни обезпечителни мерки – спиране на изпълнителните дела срещу имуществото на длъжника, и с обжалваното определение е отменил по искане на трето за процеса лице обезпечението по отношение на едно от изпълнителните дела, предвид на което и съдебният акт следва да бъде квалифициран като такъв по чл. 629а, ал. 5/сега ал. 6 ТЗ. Поддържа, че последният съдебен акт подлежи на обжалване от кредитора, по чието искане са допуснати обезпечителните мерки, и неправилно производството по жалбата му е прекратено. По тези доводи моли обжалваното определение да бъде отменено и делото да бъде върнато на АС – Варна за произнасяне по частната му жалба.

Ответниците по жалбата, "Земеделие БГ" ЕООД и "Обединена Българска банка" АД, в предоставения им срок не депозират писмен отговор и не вземат становище по частната жалба.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, Второ отделение, констатира, че частната касационна жалба е подадена от легитимирана страна срещу подлежащ на обжалване съгласно чл. 274, ал. 1, т. 1 ГПК съдебен акт, в преклузивния срок по чл. 275,

ал. 1 ГПК.

Частната жалба е основателна.

Видно от електронната папка на делото в ЕИСС, а и от служебно изготвените преписи на част от актовете на съда, производството по т. д. № 23/2023 г. по описа на ОС – Добрич е образувано въз основа на молба по чл. 625 ТЗ на кредитора "Агро номер едно" ООД с искане за откриване на производство по несъстоятелност на "Земеделие БГ" ЕООД.

С молбата кредиторът "Агро номер едно" ООД е поискал съдът да допусне предварителни обезпечителни мерки по чл. 629а, ал. 1, т. 3 ТЗ – спиране на изпълнителните дела срещу имуществото на длъжника.

ОС – Добрич се е произнесъл по искането с определение № 66 от 17.02.2023 г. по т. д. 23/2023 г. по описа на съда като е постановил спиране на изпълнителните дела срещу имуществото на длъжника "Земеделие БГ" ЕООД.

Производството по т. д. № 23/2023 г. по описа на ОС – Добрич, установимо от справка в ЕИСС, е висящо, като делото е отложено за о. с. з на 03.10.2023 г. за събиране на доказателства.

ОС – Добрич е сезиран с молба от 01.03.2023 г. от "Обединена Българска банка" АД с искане да допусне изпълнението да продължи по изп. дело № 687/2019 г. по описа на ЧСИ Л. Т. с район на действие ОС – Добрич, по което банката е вискател.

По молбата ОС – Добрич се произнася с определение № 78 от 01.03.2023 г. по т. д. 23/2023 г. по описа на съда, с което постановява, че разрешава продължаването на изпълнителните действия по изпълнителното дело. Съдебният акт е мотивиран с извод на съда, че са "налице предпоставките на чл. 638, ал. 3 във вр. с чл. 629а, ал. 1, т. 3 ТЗ".

Срещу последния съдебен акт е подадена частна жалба вх. н. 1662/13.03.2023 г. от "Агро номер едно" ООД, по която е образувано ч. т. д. 236/2023 г. по описа на АС – Варна.

С обжалваното определение № 313 от 24.04.2023 г. по ч. т. д. 236/2023 г. по описа на АС – Варна производството по делото по жалбата на "Агро номер едно" ООД е прекратено с мотиви за недопустимост на жалбата предвид подаването и срещу неподлежащ на инстанционен контрол съдебен акт – определение, постановено на основание чл. 638, ал. 3 ТЗ.

Определението е неправилно.

Предвид горните констатации на съда по т. д. № 23/2023 г. по описа на ОС – Добрич не е постановено решение, с оглед на което и разпоредбите на Глава четиридесета "Действие на решението за откриване на производство по несъстоятелност", включително тази на чл. 638 ТЗ, са неприложими както към квалифицирането на отправените до съда искания във връзка с допуснатите предварителни обезпечителни мерки по чл. 629а ТЗ, така и по отношение на постановените от съда актове във връзка с продължаване или отмяна на обезпечението.

По вече изложените доводи на съда ОС – Добрич е допуснал с определение № 66 от 17.02.2023 г. по т. д. 23/2023 г. по описа на съда предварителни обезпечителни мерки по чл. 629а, ал. 1, т. 3 ТЗ - спиране на изпълнителните дела срещу имуществото на длъжника "Земеделие БГ" ЕООД.

Предвид нормата на чл. 629а, ал. 10/предишна ал. 9 ТЗ наложените обезпечителни мерки имат действие до датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност, като с ал. 6 предишна ал. 5 е предвидено правомощието на съда да отмени наложените обезпечителни мерки, ако тяхното продължаване не е наложително с оглед постигане целите на обезпечението.

Произнасянето на съда с определение № 78 от 01.03.2023 г. по т. д. 23/2023 г. по описа на ОС – Добрич, с което съдът постановява, че разрешава продължаването на изпълнителните действия по изпълнително дело № 687/2019 г. по описа на ЧСИ Л. Т. с район на действие ОС – Добрич по горните мотиви на съда предвид етапа на развитие на производството по делото следва да бъде квалифицирано като упражнено от съда

правомощие по чл. 629а, ал. 6 предишна ал. 5 ТЗ да отмени допуснатата обезпечителна мярка по спиране изпълнението срещу имуществото на длъжника по това конкретно изпълнително дело. В този смисъл са и част от изложените мотиви към съдебния акт, макар последният да съдържа и позоваване на чл. 638, ал. 3 ТЗ – неприложима разпоредба по вече изложените доводи.

Определението по чл. 629а, ал. 6 предишна ал. 5 ТЗ за отмяна на наложена по искане на кредитор обезпечителна мярка подлежи на обжалване от поискалият налагането на обезпечението кредитор, доколкото последиците от акта са равнозначни на оставяне на молбата му за допускане на обезпечение без уважение, в която хипотеза правото му на жалба е изрично признато с чл. 629а, ал. 7/предишна ал. 6 ТЗ. В този смисъл е практиката на ВКС по определение № 459 от 12.11.2020 г. по ч. т. д. № 1584/2020 г. по описа на ВКС, ТК, II ТО. Обжалваемостта на съдебния акт е изводима и от приложимата на основание чл. 621 ТЗ норма на чл. 402, ал. 2, изречение 2 ГПК предвид липсата на друго предвидено в специалния закон. В последния смисъл е практиката по определение № 484 от 02.08.2002 г. по ч. гр. д. № 435/2002 г. по описа на ВКС, V ГО.

По изложените доводи обжалваното определение, с което жалбата на "Агро номер едно" ООД срещу определение № 78 от 01.03.2023 г. по т. д. 23/2023 г. по описа на ОС - Добрич е счетена за недопустима и на последното основание е прекратено производството по делото, е неправилно и следва да бъде отменено, а делото върнато на АС – Варна за произнасяне по жалбата.

20. Целта на законодателното изменение на чл. 396, ал. 2 ГПК, въведено с ДВ бр. 100/2010 г., е да се осигури възможност на ответника да реализира правото си на защита срещу уважена едва пред въззивния съд молба за допускане на обезпечение, тъй като при това развитие на производството той не получава съобщение нито за първата, нито за въззивната инстанция. Коментираното изменение не променя принципното положение, че определенията по обезпечение на иска подлежат на двуинстанционно разглеждане, както е разяснено и в ТР № 1/21.07.2010 г. по тълк. д. № 1/2010 г. на ОСГТК на ВКС. Възможността за обжалване по реда на чл. 280, ал. 1 и 2 ГПК на въззивното определение е изключение от това правило и следва да се прилага стриктно.

чл. 396, ал. 2 ГПК

Определение № 705 от 28.09.2023 г. на ВКС по ч. т. д. № 1283/2023 г., I т. о., докладчик съдията Кристияна Генковска

Производството е по чл. 274, ал. 2 ГПК.

Образувано е по частна жалба на [община] срещу определение № 296/21.04.2023 г. по в. ч. т. д. № 543/2023 г. на ВКС, II т. о., с което е оставена без разглеждане частната касационна жалба на общината срещу определение № 227/25.01.2023 г. по ч. гр. д. № 140/2023 г. на Софийски апелативен съд в частта, с която е определена парична гаранция в размер на 29 272 лв. по допуснатото след отмяна на определение № 4089/20.12.2022 г. по т. д. № 1612/2022 г. на СГС обезпечение на предявените от общината против "Парсек Груп" ЕООД икове с правно основание чл. 92, ал. 1 и чл. 86, ал. 1 ЗЗД.

В частната жалба са изложени съображения за неправилност на атакуваното определение. Поддържа се становище, че изменението на чл. 396, ал. 2, изр. 3 ГПК е пирето след ТР № 1/21.07.2010 г. по тълк. д. № 1/2010 г. на ОСГТК на ВКС, поради което постановките на последното са загубили значение. Новата разпоредба не предвижда ограничение по отношение страната, която може да обжалва определението на въззивния съд, с което за пръв път се допуска обезпечение след отмяна на отказа на

първоинстанционния съд. Иска се отмяна на атакуваното определение на друг състав на ВКСК, ТК и връщане на делото за продължаване на съдопроизводствените действия по него.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, Първо отделение, като съобрази данните по делото и доводите на страните, приема следното:

Частната жалба е подадена от легитимирано лице, в срока по чл. 275, ал. 1 ГПК и е насочена срещу подлежащо на обжалване на осн. чл. 274, ал. 2, изр. последно ГПК определение на друг състав на ВКС, поради което е процесуално допустима.

С обжалваното определение съставът на ВКС е приел, че частната касационна жалба срещу определение № 227/25.01.2023 г. по ч. т. д. № 140/2023 г. на Софийски апелативен съд в частта, с която е определена парична гаранция в размер на 29 272 лв. по допуснатото след отмяна на определение № 4089/20.12.2022 г. по т. д. № 1612/2022 г. на СГС обезпечение на предявените от [община] против "Парсек Груп" ЕООД икове с правно основание чл. 92, ал. 1 и чл. 86, ал. 1 ЗЗД е недопустима, тъй като частният касатор е изчерпал процесуалния ред за защита. Той е подал молба за допускане на обезпечение, която не е била уважена от първоинстанционния съд – СГС по т. д. № 1612/2022 г. и по частна жалба на общината пред САС по ч. гр. д. № 140/2023 г. въззивният съд е отменил обжалваното определение на СГС, като е уважил молбата на [община] и е допуснал обезпечение на исовете й срещу "Парсек Груп" ЕООД при условията на определена в размер на 29 006, 21 лв. парична гаранция. Съставът на ВКС, II т. о. се е позовал на разясненията по ТР № 1/21.07.2010 г. по тълк. д. № 1/2010 г. на ОСГТК на ВКС, които е съобразил и с новата редакция на чл. 396, ал. 2, изр. 3 ГПК и е направил извод, че в случая молителят по молбата за допускане на обезпечение е получил защита на две инстанции, поради което не притежава процесуално право да подаде частна касационна жалба срещу положителното определение на въззивния съд само в частта на гаранцията.

Частната жалба е неоснователна.

Целта на законодателното изменение на чл. 396, ал. 2 ГПК, въведено с ДВ бр. 100/2010 г., е да се осигури възможност на ответника да реализира правото си на защита срещу уважена едва пред въззивния съд молба за допускане на обезпечение, тъй като при това развитие на производството той не получава съобщение нито за първата, нито за въззивната инстанция. Различно е процесуалното положение на молителя по молбата за допускане на обезпечение. Същият, при отказ на първоинстанционния съд да допусне поисканото обезпечение на икове, участва и в производството пред първата, и в производството пред въззивната инстанция. Коментираното изменение не променя принципното положение, че определенията по обезпечение на иска подлежат на двуинстанционно разглеждане, както е разяснено и в ТР № 1/21.07.2010 г. по тълк. д. № 1/2010 г. на ОСГТК на ВКС. Възможността за обжалване по реда на чл. 280, ал. 1 и 2 ГПК на въззивното определение е изключение от това правило и следва да се прилага стриктно. В същия смисъл е и константната съдебна практика, посочена и от състава на ВКС в обжалвания съдебен акт. Ето защо изводът, че инстанционният контрол за молителя по чл. 389 ГПК е изчерпан и частната касационна жалба е недопустима, е правилен.

Обжалваното определение на ВКС, II т. о. следва да се потвърди.